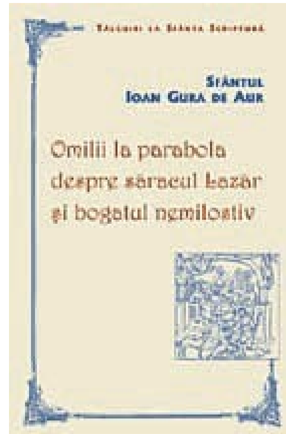
Omilii la parabola despre saracul Lazar si bogatul nemilostiv

Traducere din limba greaca veche si note de
Adrian Tanasescu-Vlas

Tiparita cu binecuvântarea
Prea Sfintitului Parinte GALACTION,
Episcopul Alexandriei si Teleormanului

Editura Sophia

Bucuresti, 2002

Cuprins

Cuvantul I

din “Omilii la parabola despre saracul Lazar si bogatul nemilostiv”
Editura Sophia, Bucuresti, 2002

Cuvânt rostit în Antiohia, a doua zi dupa Calende, împotriva betivilor, si a celor ce merg la cârciumi, si fac dantuiri în cetate; si ca dascalul nu trebuie sa lepede pe ucenicii sai, chiar daca deocamdata nu i se supun; si despre saracul Lazar si bogat

1.Praznic satanicesc fiind ziua de ieri, voi aţi făcut-o praznic duhovnicesc primind cu multă bunăvoinţă cuvintele cele de la mine şi petrecând aici cea mai mare parte din zi, îmbătându-vă cu beţie plină de întreagă înţelepciune şi dănţuind împreună cu Pavel. Deci, într-acest chip îndoit câştig s-a făcut vouă: pe de o parte aţi scăpat de dănţuirea fără de rânduială a celor beţi, pe de alta aţi săltat cu săltări duhovniceşti pline de bună rânduială, şi v-aţi împărtăşit nu de cupă din care curge vin curat3, ci de una plină de învăţătură duhovnicească, şi v-aţi făcut fluier şi alăută Duhului Sfânt; şi în vreme ce alţii dănţuiau diavolului, voi, petrecând aici, v-aţi gătit ca organe şi vase duhovniceşti, aţi lăsat Duhul să scoată cântare din sufletele voastre şi să insufle harul Său în inimile voastre, drept care aţi şi răsunat cu viers atotmelodios, veselind nu numai oamenii, ci şi puterile de sus.

Hai, dar şi astăzi să ne întrarmăm limba împotriva beţiei şi să dăm de pământ cu viaţa cea moleşită şi dezmăţată: să certăm pe cei care petrec în ea - nu ca să-i ruşinăm, ci ca să îi scăpăm de ruşine; nu ca să-i facem de ocară, ci ca să-i îndreptăm; nu ca să-i facem de bâlci, ci ca să-i slobozim de bâlciul4 cel ruşinos şi din mâinile diavolului să-i răpim; că cel îşi trece timpul în beţie şi dezmierdare şi ghiftuire se află chiar sub tirania diavolului.

Şi deie Dumnezeu să iasă ceva din cuvintele mele; iar dacă vor stărui într-aceleaşi chiar după îndemnul meu, nici aşa nu voi înceta a-i sfătui; că şi izvoarele curg chiar dacă nu ia nimeni apă, şi fântânile nu încetează a se umple chiar dacă nu sunt folosite, şi râurile curg chiar dacă nu se

bea din ele, deci se cuvine şi celui ce vorbeşte a plini cele ce țin de el chiar de nu ia aminte nimeni.

De altfel, nouă, cărora ni s-a încredințat slujirea cuvântului, lege ne-a lăsat Iubitorul de oameni Dumnezeu ca niciodată să nu părăsim datoria noastră, nici să tăcem, fie că ne ascultă cineva, fie că e nepăsător. Iată, Ieremia, după ce i-a amenințat mult pe iudei şi le-a spus dinainte grozăviile care aveau să vină , era batjocorit de cei ce-l auzeau, toată ziua era luat în râs, încât a vrut o dată să nu mai prorocească prorocia aceea, lăsându-se cuprins de omenească slăbiciune şi nemaisuferind batjocurile şi ocările.

Şi ascultă cum ne arată asta prin cele ce grăieşte: "Făcutu-m-am spre râs toată ziua… şi am zis: nu voi mai numi numele Domnului şi mai mult nu voi mai grăi întru numele Lui: şi s-a făcut în mine ca focul ce arde şi pârjoleşte în oasele mele; şi m-am părăsit din toate părțile, şi nu pot suferi" (20, 7, 9)5.

Iată ce vrea să spună: „Am vrut să mă las de prorocit, fiindcă nu mă ascultau iudeii; şi îndată ce am voit aceasta, a căzut ca un foc în sufletul meu lucrarea Duhului şi pârjolea toate cele dinlăuntrul meu, topindu-mi oasele şi mistuindu-mă aşa fel că nu puteam răbda văpaia aceea". Iar dacă Ieremia, luat în râs şi batjocorit şi ocărât în toată ziua, a fost supus unei asemenea pedepse fiindcă a vrut să tacă, de ce iertare am fi vrednici noi dacă nepătimind încă lucruri ca acelea, ci pentru nepăsarea unora împuținându-ne cu sufletul, am înceta să le mai dăm învățătură, şi mai ales când sunt atâția care iau aminte?

2. Vă spun acestea nu pentru a mă îmbărbăta ori a mă mângâia pe mine însumi (de altfel, am pus hotărâre tare în sufletul meu ca, până ce voi mai sufla şi Dumnezeu va socoti de cuviință să mă mai țină în viața cea de acum, să plinesc slujirea aceasta şi să fac ceea ce mi s-a poruncit, fie că va lua cineva aminte, fie că nu); ci întrucât sunt unii care descurajează pe cei mulți, care, neaducând nimica de folos în viața noastră, slăbesc şi râvna celorlalți, fac măscări şi îşi bat joc şi zic: „încetează cu sfaturile, termină cu îndemnurile; nu vor să te asculte, mai lasă-i în pace"; întrucât, deci, sunt unii care spun acestea, am să lungesc cuvântul din dorința de a smulge din sufletul celor mulți această rea şi neomenească părere, această cursă diavolească.

De altfel, şi ieri am văzut spunând cuvintele acestea pe mulți, care, ce au văzut pe unii stând în cârciumă, râdeau şi îşi băteau joc zicând: „Tare s-au mai înduplecat să te asculte; chiar că n-a mai intrat în cârciumă nici unul; s-au cumințit cu toții".

Ce spui tu, omule? Am făgăduit cumva să-i pescuim pe toți într-o singură zi? Dacă şi numai zece se înduplecă, dacă şi numai cinci, dacă şi numai unul, oare aceasta nu ne este destulă mângâiere?

Ba îndrăznesc să spun lucru mai mare: să zicem că nimeni nu se lasă înduplecat de cuvintele noastre - măcar că e cu neputință a rămâne vreodată sterp cuvântul semănat în auzul atâtora - dar hai să presupunem asta. Ei bine, se cheamă că nici aşa nu am vorbit degeaba: fiindcă deşi au intrat în cârciumă, n-au mai intrat cu aceeaşi nesimțire, ci şi la masă îşi aminteau în multe rânduri de cuvintele mele, de pedeapsa, de certarea lui Dumnezeu; şi amintindu-şi se ruşinau, roşeau în gândul lor; nu îşi făceau năravul cu atâta îndrăzneală. Or, tocmai acesta este începutul mântuirii şi al prefacerii celei bune: a te ruşina, a osândi singur ceea ce faci.

Pe deasupra, mai dobândim de aici încă un câştig, şi nu mic. Care este acesta? Anume că şi cel cu întreagă înțelepciune se fac mai evlavioşi, încredințându-se prin cele spuse că au fost sfătuiți cât se poate de bine, nefiind mânați împreună cu gloata. Nu i-am ridicat din suferință pe cei bolnavi? Dar i-am făcut mai zdraveni pe cei sănătoşi. Cuvântul nu a scos pe nimeni din răutate? Dar mai bine i-a şlefuit pe cei ce duc viață îmbunătățită. Hai să mai spun şi un al treilea folos pe lângă celelalte două. Nu am înduplecat pe cineva azi? Poate voi fi în stare mâine.

Dar dacă nici mâine? Atunci poimâine, sau poate în ziua următoare. Cel ce astăzi a auzit şi n-a primit, poate că mâine va fi ascultător şi va primi cuvântul; iar cel ce astăzi şi mâine a fost nepăsător, poate că după mai multe zile va lua aminte la cele spuse.

Doar şi pescarul, de multe ori, după ce toată ziua a scos năvodul gol, a prins seara, când se pregătea să plece, peştele care fugise de el toată ziua. Iar dacă pentru nereuşitele care se întâmplă întotdeauna am sta în nelucrare şi ne-am lăsa de toate, s-ar prăpădi întreaga noastră viață: şi nu numai cele duhovniceşti, ci şi cele lumeşti s-ar duce toate de râpă.

Doar şi plugarul, dacă s-ar lăsa de plugărit din pricina vremii proaste ce se întâmplă o dată şi de două ori şi de multe ori, degrabă ar muri de foame. Şi corăbierul, dacă ar fugi de mare din pricina furtunii care se întâmplă o dată şi de două ori şi de multe ori, neumblată ar rămâne pentru noi marea, şi viața noastră tot s-ar înrăutăți din această pricină.

Şi dacă în fiecare îndeletnicire s-ar gândi aşa, toate ar pieri îndată şi ar rămâne pustiu pământul. Deci, ştiind cu toți aceasta, chiar dacă nu reuşesc o dată, de două ori, de multe ori în treburile lor, iarăşi se apucă de ele cu aceeaşi râvnă.

3. Acestea toate ştiindu-le şi voi, iubiților, să nu grăim, vă rog, să nu spunem: „Ce atâtea cuvinte? Nici un folos nu este din cuvintele acestea". Că şi plugarul, o dată şi de două ori şi de multe ori însămânțând aceeaşi brazdă fără a strânge roadă, iarăşi face acelaşi lucru - şi de multe ori îşi scoate într-un an paguba din cealaltă vreme. Şi negustorul, de multe ori trecând prin sfărâmare de corabie, nu lasă portul ci trage corabia la apă, năimeşte corăbieri şi, împrumutând bani, se apucă de aceleaşi lucruri, cu toate că viitorul nu este desluşit.

Şi oricine obişnuieşte să facă la fel ca plugarul şi negustorul. Apoi, dacă aceia au atâta râvnă pentru cele lumeşti, cu toate că sfârşitul lor nu este desluşit, noi să ne lăsăm păgubaşi îndată dacă nu suntem ascultați când cuvântăm? Şi ce iertare am avea pentru aceasta, ce dezvinovățire? De altfel, pe ei n-are cine să-i mângâie în nereuşite. De pildă, atunci când marea înghite corabia negustorului, n-are cine să scoată din sărăcie pe cel ce a pățit sfărâmare de corabie; dacă îneacă o ploaie mare brazda, înăbuşind semințele, de nevoie pleacă plugarul acasă cu mâinile goale; iar cu noi, cei care cuvântăm şi îndemnăm, nu stau lucrurile aşa.

Şi totuşi, chiar dacă arunci semințele şi cel care aude nu primeşte, nici nu aduce roada ascultării, tu ai oricum răsplată de la Dumnezeu pentru că ai dat sfat, şi vei primi dacă eşti ascultat tot atât cât ai fi primit dacă n-ai fi fost: că ai făcut tot ce ținea de tine. De faptul că cei ce ne aud nu se înduplecă nu suntem vinovați, ci numai dacă nu dăm sfat: că a îndemna este treaba noastră, iar a se îndupleca e a lor. Dacă, fără îndemnul nostru, ar făptui isprăvi6 nenumărate, numai a lor este răsplata, iar noi n-avem nici un câştig, fiindcă nu i-am sfătuit la ele; tot aşa, dacă atunci când noi

îi îndemnăm ei nu iau aminte, toată pedeapsa cade asupra lor, iar noi nu avem nici o vină, ba încă şi multă plată vom primi de la Dumnezeu: că ceea ce ținea de noi am plinit. Ni s-a poruncit doar să dăm argintul schimbătorilor de bani (Matei 25, 27), adică să spunem şi să sfătuim. Spune, dar, şi îndeamnă pe fratele. „Păi nu a ascultat!" Dar tu ai oricum plată, numai să faci asta neîncetat, numai să nu te dai bătut vreodată, până ce vei îndupleca pe fratele, atâta timp cât vei trăi; să nu înceteze sfătuirea până când nu va asculta cel ce primeşte îndemnul. Diavolul pururea aleargă împotriva mântuirii noastre, fără a câştiga nimic, ba mai vârtos păgubindu-se foarte tare prin râvna sa; şi totuşi, atâta turbare are în el încât adeseori se apucă de lucruri cu neputință de înfăptuit şi năvăleşte nu doar asupra celor de care nu se îndoieşte că îi va împiedica şi doborî, ci şi asupra celor de la care ar fi de aşteptat să-i biruie meşteşugirile. De pildă, auzind că Iov e lăudat de Dumnezeu, Cela ce ştie toate lucrurile negrăite, a socotit că poate să îl biruie şi nu a şovăit vicleanul a face şi unelti totul ca să îi pună piedică; şi nu s-a dat bătut acel spurcat şi prea rău drac, măcar că Dumnezeu judecase ca fiind atât de mare fapta bună7 a dreptului. Şi nu ne ruşinăm, nu roşim, spune-mi, dacă în vreme ce diavolul nu se deznădăjduieşte niciodată de pierzarea noastră, ci o aşteaptă totdeauna, noi ne vom deznădăjdui de mântuirea fraților?

Se cuvenea vrăjmaşului să se lase păgubaş de luptă încă dinainte de a-l ispiti pe drept, căci Însuşi Dumnezeu mărturisea fapta lui bună - dar nu s-a dat bătut ci, din multa sa turbare cea împotriva noastră, şi după ce a auzit mărturia lui Dumnezeu a nădăjduit să-l biruiască pe acel viteaz; iar noi n-avem aşa pricină de a cădea în deznădejde, şi cu toate astea ne dăm bătuți. Diavolul, cu toate că îi stătea împotrivă Dumnezeu, nu s-a ferit a lupta cu noi iar tu, când Dumnezeu te îndeamnă şi te scoală în apărarea celor căzuți, dai înapoi? Diavolul îl auzise pe Dumnezeu spunând de Iov că e „om drept, adevărat, cinstitor de Dumnezeu, ce se fereşte de tot lucrul rău" (1, 1) şi că nu mai este altul pe pământ asemenea lui - şi, în pofida unor atât de multe şi mari mărturii, a stăruit totuşi, zicând: „Poate că aducând asupra lui rele mari unul după altul, voi putea birui şi surpa acest mare turn".

4. Deci, ce iertare vom avea, iubiților, ce dezvinovățire, dacă dracul cel rău are atâta-turbare asupra noastră, iar noi n-avem pentru mântuirea fraților noştri nici o câtime din râvna lui, cu toate că avem ca împreună luptător pe Dumnezeu? Drept aceea, când vezi pe fratele că este împietrit şi încrâncenat şi nu vrea să te asculte, spune-ți în sinea ta: „Poate cu vremea vom putea să-l înduplecăm". Aşa a poruncit şi Pavel, zicând: „Şi slugii Domnului nu i se cade să se sfădească, ci blând să fie către toți, învățător, suferitor, cu blândețe certând pe cei ce stau împotrivă, poate cândva le va da lor Dumnezeu pocăință spre cunoştința adevărului" (II Timotei 2, 24-25). Nu îi vezi pe părinți că de multe ori, când copiii le sunt pe moarte, stau alături de ei lăcrimând, jelind, sărutându-i, făcând tot ce stă în puterea lor până la ultima suflare a odraslei? Asta fă şi tu pentru fratele, mai ales că celor bolnavi lacrimile şi tânguirile nu pot nici să le alunge boala, nici să-i scape de moarte; în timp ce tu, prin răbdare şi stăruință, poți de multe ori să scoți din moarte şi să învii, prin tânguiri şi lacrimi, un suflet aflat în stare deznădăjduită. L-ai sfătuit şi nu s-a înduplecat? Lăcrimează şi atinge-l mereu cu vorba; suspină cu amar ca, ruşinându-se de purtarea ta de grijă, să se întoarcă spre mântuire.

Ce pot să fac eu singur? Că nici nu pot să fiu în toată ziua împreună cu fiecare din voi, nici nu sunt îndeajuns ca să vorbesc unei asemenea mulțimi eu singur; dar dacă ați vrea voi să vă împărtăşiți unii pe alții de mântuire şi fiecare dintre voi să îşi ia grija unuia dintre frații nepăsători, degrabă ar înainta lucrarea zidirii voastre. Dar pentru ce vorbesc de cei ce se

îndreaptă numai după sfaturi stăruitoare? Că nici în privința celor ce suferă fără putință de vindecare nu trebuie să ne dăm bătuți şi să ne lenevim, chiar de am prevedea foarte limpede că, în pofida multei noastre osârdii şi sfaturilor noastre stăruitoare, cu nimic nu se vor folosi. Iar dacă vi se pare ciudat cuvântul acesta, hai să îl întăresc prin mărturia şi cuvintelor lui Hristos: fiindcă noi, oamenii, nu ştim ce ne aduce viitorul, drept care nici nu putem spune cu încredințare despre ascultătorii noştri dacă se vor lăsa ori nu înduplecați de cuvintele noastre - în vreme ce Hristos, Care ştia desluşit dacă avea să fie ascultat sau ba, n-a încetat până în sfârşit a căuta să-l îndrepteze pe neascultător.

Deşi ştia că Iuda nu va părăsi planul trădării, n-a încetat a-l întoarce de la gândul trădării prin sfaturi, îndemnuri, faceri de bine, amenințări şi învățătură de tot felul, neîncetat strunindu-l prin cuvânt ca şi cu un frâu: iar aceasta a făcut-o spre a ne învăța să plinim tot ce ține de noi, chiar de am prevedea că frații nu se vor îndupleca, întrucât plata noastră nu atârnă de urmările sfătuirii. Şi uită-te cu câtă înțelepciune îl înfrânează mereu prin spusele Sale: „Unul dintre voi Mă va vinde" (Matei 26, 21); şi iarăşi: „Nu despre voi toți grăiesc: Eu ştiu pe care i-am ales" (Ioan 13, 18); şi iarăşi: „Unul dintre voi este diavol"(Ioan 6, 70). Şi a plăcut înaintea Lui să-i țină pe toți în frământare, ca să nu îl dea de ruşine pe trădător şi mai neruşinat să-l facă mustrându-l la arătare; iar ca să te încredințezi că cele zise băgaseră nelinişte şi teamă şi în ceilalți ucenici, cu toate că nu aveau pe conştiință nimic rău, ascultă cum grăia fiecare din ei, tulburându-se: „Nu cumva eu sunt, Doamne?" (Matei 26, 22).

Însă nu numai prin cuvinte, ci şi prin fapte l-a povățuit Hristos pe Iuda. Dat fiind că de multe ori şi în tot chipul îşi arătase iubirea de oameni, curățind leproşi, scoțând demoni, tămăduind pe cei bolnavi, înviind morți, întărind slăbănogi şi făcând bine tuturor însă pe nimeni nu pedepsise, ci mereu grăia: „N-am venit ca să judec lumea, ci ca să mântuiesc lumea" (Ioan 12, 47) - ei bine, ca să nu creadă Iuda că Hristos ştie doar să reverse binefaceri, iar să pedepsească nu, Domnul îi arată şi latura aceasta cum că poate să certe şi să pedepsească pe cei păcătuiesc.

5, Şi uită-te cu câtă înțelepciune şi cuviință pe Iuda l-a povățuit, iar dintre oameni pe nici unul n-a vrut să-l certe ori să îl pedepsească. De ce a făcut aşa? Ca să cunoască ucenicul puterea Lui pedepsitoare că dacă ar fi pedepsit pe cineva, ar fi părut că îşi calcă singur spusele: „N-am venit ca să judec lumea ci ca să mântuiesc lumea", şi iarăşi, de n-ar fi pedepsit pe nimeni, neîndreptat rămânea ucenicul, necunoscând prin fapte puterea Lui pedepsitoare. Deci, ce era de făcut? Ca ucenicul să se teamă şi să nu facă mai rău trecând cu vederea învățătura primită, şi totodată să nu sufere nici unul dintre oameni, nici să nu rabde pedeapsă şi chin - de aceea îşi face Hristos arătată puterea pe smochin, zicând: „Să nu se mai facă roadă din tine" (Matei 21 , 19), şi l-a uscat îndată doar prin cuvântul Său. Astfel au rămas nevătămați toți oamenii, şi totodată Şi-a arătat puterea Sa, pedeapsa fiind primită de către pom. Şi ucenicul de-ar fi luat aminte, mare folos ar fi dobândit pedeapsa aceasta; ci totuşi, nici aşa nu s-a îndreptat. Iar Hristos, dinainte ştiind şi aceasta, a mai săvârşit un lucru încă mai mare: că atunci când iudeii au năvălit asupra Lui întrarmându-şi mâinile împotrivă-le cu săbii şi ciomege, i-a orbit pe toți - fiindcă asta arată cuvintele: "Pe cine căutați?" (Ioan 18, 4). Dat fiind că vânzătorul zicea mereu: „Ce îmi veți da mie, şi eu Î/ voi da pe El vouă?" (Matei 26, 14), voind Domnul şi pe iudei a-i încredința, şi pe Iuda a-l învăța că de voie merge la patimă şi totul este în mâna Lui, iar viclenia vânzătorului nu putea să-L biruie, grăieşte în vreme ce acesta stătea dimpreună cu toți ceilalți: Pe cine căutați? Astfel, Iuda nu-L recunoştea pe Acela pe Care voia să-L vândă, căci îl orbise Domnul; şi nu

numai atât, ci pe toţi i-a aruncat la pământ prin cuvintele Sale. Şi după ce nici aşa nu s-au făcut mai blânzi, nici spurcatul acela n-a părăsit gândul trădării, ci a rămas nevindecat, nici aşa n-a contenit Hristos cu bunăvoința şi purtarea Sa de grijă - ci ia aminte cât de mişcător caută să atingă sufletul cel neruşinat, grăind cuvinte în stare să înmoaie chiar şi o inimă de piatră - fiindcă ce zice atunci când s-a pornit acela să-L sărute? „Iudo, cu sărutare vinzi pe Fiul Omului?" Nu ți-e ruşine nici măcar să faci asta?" Asta a zis Hristos căutând să-l mişte şi amintindu-i de apropierea lor dintâi; totuşi, cu toate că Domnul a făcut şi a zis acestea, Iuda nu s-a făcut mai bun - şi nu din pricina neputinței Sfătuitorului, ci dintr-a lenevirii lui. Iar Hristos, cu toate că ştia toate acestea dinainte, a făcut de la început şi până la sfârşit tot ce ținea de El şi nu S-a lăsat păgubaş. Acestea toate ştiindu-le deci şi noi, iubiților, fără încetare şi totdeauna trebuie să-i aducem la rânduială şi să-i iubim pe frații noştri, chiar dacă sfatul nostru nu aduce nici un folos: că dacă Hristos, Care ştia cum se va sfârşi povestea, s-a îngrijit atât de cel ce cu nimic nu avea să se folosească de îndemnul Lui, de ce iertare am fi vrednici noi atunci când, fără măcar a şti deznodământul lucrurilor, ne vom arăta atât de leneşi față de mântuirea aproapelui, lăsându-l de izbelişte după ce-l sfătuim o dată sau de două ori! Şi la urma urmei, să ne gândim şi la noi înşine, că în fiecare zi ne vorbeşte Dumnezeu prin prooroci, prin apostoli, şi în fiecare zi ne arătăm neascultători - şi totuşi, El nu Se lasă păgubaş a vorbi şi a îndemna pururea pe cei nărăvaşi şi neascultători. Şi strigă Pavel, zicând: „În numele lui Hristos vă rugăm, ca şi cum Dumnezeu S-ar ruga prin noi împăcați-vă cu Dumnezeu" (II Corinteni 5, 20); că dacă mă siliți să spun şi un lucru de mirare, cel care sfătuieşte ştiind dinainte că se va îndupleca negreşit cel sfătuit nu e aşa vrednic de laudă precum cel ce de multe ori zicând şi sfătuind şi neavând izbândă nu se lasă păgubaş nici aşa. Că pe cel dintâi nădejdea de a-l îndupleca pe ascultător, chiar de ar fi cel mai leneş om, îl îmboldeşte să povățuiască; dar cel ce fără încetare sfătuieşte şi nu e ascultat, şi totuşi nu se lasă păgubaş, dă dovadă de dragoste preafierbinte si cât se poate de adevărată, nefiind însuflețit de nici o nădejde, ci doar din dragostea către ascultător nepărăsind purtarea de grijă pentru fratele. Dar cred c-am dovedit îndeajuns că se cuvine să nu îi părăsim nicicând pe cei căzuți, chiar de am şti că n-or să ne asculte; trebuie de acum să purcedem la certarea celor dezmățați, că până ce ține această sărbătoare şi diavolul lucrează bubele beției în sufletele celor ce se îmbată se cuvine să pun alifii pe aceste bube.

6. Ieri le-am astupat gura cu Pavel, care zice: „Ori de mâncați, ori de beți, ori altceva de faceți, toate spre slava lui Dumnezeu să le faceți" (Corinteni 10, 31); iar astăzi le vom arăta lor pe Stăpânul lui Pavel nu numai îndemnând şi sfătuind păzirea de plăceri, ci şi pedepsind şi chinuind pe cel ce şi-a dus viața în plăceri: că istoria bogatului şi a lui Lazăr şi a celor întâmplate amândorura nu altceva arată. Şi hai mai bine, pentru a face cu temeinicie acest lucru, să citim pilda chiar de la început. „Era un om oarecare bogat, şi se îmbrăca în porfiră şi în vison, veselindu-se în toate zilele luminat; şi era un sărac oarecare anume Lazăr, care zăcea înaintea uşii lui plin de bube, şi poftea să se sature din fărâmiturile care cădeau de la masa bogatului; ci şi câinii, venind, lingeau rănile lui"(Luca 16, 19-21). „Pentru ce grăia Stăpânul în pilde?"; „Pentru ce pe unele dintre pilde le tâlcuia, iar pe altele nu?"; „Ce înseamnă cuvântul pildă?" Ei bine, răspunsul la aceste întrebări şi la toate întrebările de acest fel îl vom lăsa pe altă dată, pentru a nu ne depărta de la ceea ce ne arde acum: deocamdată vă vom spune doar care dintre evanghelişti spune că a grăit Hristos pilda aceasta. Care, dar? Numai Luca, fiindcă se cuvine a şti şi aceasta: că dintre cele spuse de Hristos aflăm pe unele la toți cei patru, iar pe altele la câte unul dintre ei. De ce? Ca să fim siliți a-i citi pe toți, şi ca să se vadă împreună-glăsuirea lor minunată. Că dacă toate spusele lui Hristos s-ar fi găsit la fiecare din ei, nu i-am fi citit pe toți cu luare-aminte,

îndeajuns fiind unul ca să ne învețe totul; iar dacă fiecare ar fi istorisit altceva, nu s-ar fi arătat împreună-glăsuirea lor cea minunată. De aceea au multe de obşte [în comun], însă şi fiecare pe ale sale. Deci, iată ce ne învață Hristos însuşi în această pildă. Hristos ne zice că era un om bogat, trăind în răutate multă, care nu cunoştea nevoia, ci toate îi mergeau din plin - căci spusele: se veselea în toate zilele arată că nici un necaz neaşteptat nu i se întâmpla, nu avea temei de amărăciune, nici vreo neplăcere din cele ale acestei vieți. Iar că trăia in răutate, aceasta e învederat şi din sfârşitul de care a avut parte, precum şi, mai înainte de sfârşitul lui, din dispreţul lui față de sărac. Că era nemilostiv nu doar către săracul de la poartă, aceasta se vede de la sine: căci dacă pe cel care zăcea necontenit la uşa lui, pe care îl avea mereu în fața ochilor, pe care intrând şi ieşind o dată, de două şi de mai multe ori pe zi, n-avea cum să nu-l vadă (că nu zăcea la o răspântie, nici într-un loc ferit şi ascuns, ci acolo pe unde bogatul, intrând şi ieşind mereu, era silit să-l vadă chiar fără voia sa) - ei bine, dacă pe acesta nu l-a miluit, care zăcea în pătimire atât de grea şi trăia în atâta strâmtorare, sau mai bine zis se chinuia bolind toată viața lui de o boală foarte grea, către care dintre oamenii întâlniți de dânsul s-ar fi plecat bogatul cu milostivire? Că şi dacă îl ocolea o zi, în cea de-a doua era firesc să fie mişcat cât de puțin; iar dacă şi-ntr-a doua îl trecea cu vederea, în cea de-a treia, sau în cea de-a patra, sau în următoarea, negreşit se cuvenea să se plece cu milostivire către dânsul, chiar de ar fi fost mai sălbatic decât fiarele. El, însă, n-a fost mişcat defel, ci s-a arătat mai nesimțit şi mai crud chiar şi decât judecătorul acela care de Dumnezeu nu se temea şi de oameni nu se ruşina (Luca 18, 2-5): căci pe acela, cât era de neomenos şi sălbatic, stăruința văduvei l-a înduplecat să îi facă aceleia pe plac şi l-a plecat spre cererea ei, iar pe bogat nimic nu a putut să-l plece spre ajutorarea săracului, măcar că cererea acestuia nu era deopotrivă cu a văduvei, ci mult mai lesnicioasă şi mai dreaptă - fiindcă văduva cerea ajutor împotriva vrăjmaşilor ei, iar Lazăr cerea să i se aline foamea şi să nu fie lăsat să piară; văduva îl bătea la cap pe judecător cu cererea ei, iar Lazăr se arăta bogatului de mai multe ori pe zi zăcând în tăcere. Or, asta e în stare să înmoaie chiar şi un cuget împietrit - că bătuți fiind la cap, de multe ori ne şi mâniem, iar atunci când vedem pe cei care ne cer ajutorul stând în tăcere multă şi negrăind nimic, ci pururea necăpătând şi niciodată supărându-se, ci numai arătându-ni-se în tăcere: ei bine, de-am fi mai nesimțitori şi decât pietrele, ne înduplecăm, ruşinându-ne de covârşirea blândeții lor. Pe lângă asta, mai era un temei de milostivire nu mai mic decât celelalte, şi anume că însăşi înfățişarea săracului era vrednică de milă, suptă de foame şi de boala îndelungată. Şi totuşi, nimic nu l-a înmuiat pe nemilostivul acela.

7. Aşadar, primul păcat al bogatului este cruzimea şi neomenia lui cea neîntrecută: că nu-i acelaşi lucru când nu ajută nevoiaşilor un sărac şi când cel ce trăieşte în plăceri trece cu vederea pe alții care sunt roşi de foame. Şi iarăşi, nu e acelaşi lucru a-l trece cu vederea pe sărac după ce l-ai văzut o dată sau de două ori, cu a-l vedea în fiecare zi şi nici având mereu priveliştea lui în fața ochilor a nu se trezi în tine mila şi iubirea de oameni. Nu e totuna nici a nu-ți ajuta pe aproapele atunci când eşti în necazuri şi supărări şi în tulburare sufletească, cu a-i lăsa pe alții să moară de foame şi a-ți împietri inima față de ei atunci când ai parte de atâta veselie şi necontenită bunăstare, nefăcându-te mai iubitor de oameni nici măcar din pricina bucuriei - doar ştiți că şi omul cel mai sălbatic se îmblânzeşte şi se face mai de treabă atunci când îi merg toate cu spor.

Acel bogat, însă, nici propăşind nu devenea mai bun, ci rămânea ca o fiară, ba mai vârtos punea în umbră orice fiară prin cruzimea şi neomenia sa. Şi totuşi, cel care viețuia în răutate şi neomenie se bucura de toată bunăstare, iar cel drept, care se îngrijea de fapta bună, trăia în restriştea cea mai de pe urmă. Iar că drept era Lazăr o arată şi sfârşitul lui, iar mai înainte de

sfârşit - răbdarea pe care a vădit-o în sărăcie. Nu vi se pare că soarta lor îşi află pildă în viaţa de zi cu zi? Bogatul avea corabia plină de marfă şi plutea cu vânt prielnic; dar nu vă încântaţi, fiindcă se îndrepta spre sfărâmare, fiindcă bogatul nu a vrut să aşeze încărcătura cu băgare de seamă8. Vrei să îţi mai arăt şi altă pricină a răutăţii lui? Se desfăta fără păs în fiecare zi; or, şi acesta e păcat dintre cele mai mari - şi nu numai acum, când ni se cere atâta filosofie, ci şi la început, în vremea Legământului [Testamentului] celui Vechi, când această filosofie9 încă nu se arătase - că iată ce spune prorocul: „Vai celor ce vin întru zi rea, celor ce se apropie si se ating de sâmbete mincinoase" (Amos 6, 3). Dar ce înseamnă sâmbete mincinoase ?

Iudeii cred că sâmbăta li s-a dat ca să stea degeaba; însă nu asta este pricina, ci li s-a dat ca, desfăcându-se de cele lumeşti, să-şi pună toată râvna in cele duhovniceşti. Iar că sâmbăta e nu pentru nelucrare, ci pentru lucrare duhovnicească, înseşi faptele ne-o arată, iată, preotul de două ori mai mult lucra în acea zi: în fiecare din celelalte zile aducându-se jertfă obişnuită, sâmbăta avea poruncă să aducă îndoită jertfă. Păi, dacă sâmbăta ar fi fost pentru nelucrare, în primul rând preotului se cuvenea să nu lucreze. Deci, întrucât iudeii, slobozindu-se de grijile lumeşti, la cele lumeşti nu luau aminte întru întreagă înţelepciune şi blândeţe şi ascultarea dumnezeieştilor cuvinte, ci întocmai pe dos făceau, ghiftuindu-se, îmbătându-se, mâncând de le crăpau burţile, dezmierdându-se. De asta i-a osândit prorocul - că zicând: „Vai celor ce vin întru zi rea, şi adăugând: celor ce se ating de sâmbete mincinoase", prin acest adaos a arătat că sâmbetele lor erau mincinoase. Aşadar, cum le făceau mincinoase? Lucrând răutatea, dezmierdându-se, îmbătându-se şi nenumărate alte lucruri ruşinoase şi grozave săvârşind. Şi ca să te încredinţezi că e adevărat ce spun, ascultă cele ce urmează - că prorocul o arată prin ce spune în continuare: „celor ce dorm în paturi de fildeş, şi se răsfaţă întru aşternuturile lor, şi celor ce mănâncă iezi din turme şi viţei sugători din mijlocul cirezilor, celor care beau vinul strecurat şi cu mirurile cele mai de frunte se ung" (6, 4-6). Ai primit sâmbăta, iudeule, ca să îţi slobozeşti sufletul de răutate, iar tu pe aceasta mai vârtos o lucrezi: că ce răsfăţ mai rău poate fi decât a dormi în paturi de fildeş? Celelalte păcate, cum ar fi beţia, lăcomia şi dezmăţul măcar aduc o mică plăcere: iar a dormi în paturi de fildeş ce plăcere aduce, sau ce mângâiere? Nu cumva frumuseţea patului ne face mai dulce şi mai plăcut somnul? Ba, mai mult ni-l îngreuiază şi ni-l chinuie, dacă avem minte: că dacă stai să te gândeşti că tu dormi în pat de fildeş, iar altul nu are nici pâine pe săturate, oare nu te va osândi conştiinţa şi nu se va scula să te osândească pentru lucrul acesta nefiresc? Iar dacă a dormi în paturi de fildeş este o vină, ce dezvinovăţire vom avea dacă acestea sunt, pe deasupra, şi îmbrăcate în argint? Vrei să vezi pat frumos? O să-ţi arăt eu acum, şi nu frumuseţea patului unui om de rând, nici a unui pat de oştean, ci a unui pat împărătesc. Că oricât ai fi de fălos, ştiu bine că n-o să pretinzi a avea pat mai frumos ca cel împărătesc - şi încă nu al orişicărui împărat, ci al celui dintâi şi mai împărat ca toţi împăraţii, care şi acum e cântat în toată lumea: îţi voi arăta patul fericitului David. Cum era acest pat? Nu era împodobit cu aur şi cu argint, ci cu lacrimi şi cu mărturisiri - şi asta o spune el însuşi, grăind precum urmează: „Spăla-voi întru toate nopţile patul meu, cu lacrămile mele aşternutul meu voi uda" (Psalmul 6, 6) - că din toate părţile curgeau ca nişte mărgăritare, lacrimile.

8. Şi uită-mi-te ce suflet iubitor de Dumnezeu! După ce în timpul zilei îl răspândeau grijile cele multe pentru boieri, pentru căpetenii, pentru neamuri, pentru mulţimi, pentru ostaşi, pentru războaie, pentru pace, pentru treburile politiceşti, pentru casă, pentru cele de departe, pentru cele de aproape: ei bine, grija [stress-ul] pe care noi toţi ne-o stingem prin somn, el şi-o stingea prin mărturisire şi rugăciuni şi lacrimi. Şi n-a făcut asta o noapte, în următoarea odihnindu-se, nici

două sau trei nopți, între care să contenească, ci făcea asta în fiecare noapte - că zice: „Spăla-voi întru toate nopțile patul meu, cu 1acrimile mele aşternutul meu voi uda”, arătând îmbelşugarea lacrimilor şi curgerea lor neîncetată: că in vreme ce toți se odihneau în linişte, el singur se întâlnea cu Dumnezeu, şi Ochiul cel neadormit căuta spre cel care plângea, se tânguia şi vestea necazurile sale. Astfel de aşternut să-ți pregăteşti şi tu: că înconjurându-te cu podoabe de argint şi pizma oamenilor o vei deştepta, şi mânia cea de sus o vei «prinde; iar lacrimi ca cele ale lui David ştiu să stingă însuşi focul gheenei. Vrei să-ți mai arăt şi alt aşternut? De al lui Iacov zic, ce se culca pe jos şi avea piatră sub capul lui: pentru aceea a şi văzut pe Piatra cea gândită şi scara minunată pe care urcau şi coborau îngerii (Facere 28). Astfel de aşternuturi să ne ticluim şi noi, ca să vedem astfel de vise. Iar de ne vom culca pe paturi de argint10, nu doar că nu vom dobândi nici o plăcere, ci şi amărăciune vom suferi: fiindcă atunci când te gândeşti că pe frigul cel mai crunt, în miez de noapte, pe când tu dormi în pat săracul zace pe paie la uşa băilor, acoperit cu o rogojină, tremurând, muşcat de ger şi strâmtorat de foame. Chiar de ai fi mai împietrit decât oricine, ştiu bine că singur te vei osândi pentru că te desfeți peste nevoie, iar pe acela nu-l laşi să se bucure nici de cele numaidecât trebuincioase. „Nimeni, ostaş fiind, spune Scriptura, nu se amestecă cu lucruri lumeşti” (Timotei 2, 4). Tu eşti ostaş duhovnicesc - iar ostaşul duhovnicesc nu doarme pe pat de fildeş, ci pe podele; nu se dă cu parfumuri, fiindcă asta e grija sodomiților11 şi stricaților, a celor ce îşi duc viața pe scenă12, cărora nu le pasă de sufletul lor. Tu însă nu a parfumuri, ci a faptă bună se cade să miroşi. Nimic nu e mai necurat ca sufletul, atunci când trupul are mireasmă ca aceasta: că semn al putorii şi necurăției dinlăuntru se face buna mireasmă a trupului şi hainelor. Că atunci când diavolul, înstăpânindu-se în suflet, îl strică şi îl umple de moleşeală, atunci şi trupul îl mânjeşte, prin parfumuri, de murdăria stricăciunii sale; şi precum cei ce tot timpul bolesc de guturai au hainele şi mâinile şi fața murdare, neîncetat fiind mânjiți de ceea ce le curge din nas, aşa şi sufletul mânjeşte trupul cu răutatea acestei viclene scurgeri. Că cine va socoti că se află vreo însuşire bună şi aleasă în cel parfumat şi gătit ca o femeie, sau mai bine zis ca o curvă, în cel ce a îmbrățişat viața măscăricilor13? Să îți miroasă sufletul a bună mireasmă duhovnicească, dacă vrei să «duci cât mai mult folos atât ție cât şi celor dimpreună cu tine: că nu este nimic mai primejdios decât dezmierdarea. Ascultă ce spune despre dânsa Moisi „Îngroşatu-s-a, îngrăşatu-s-a, lățitu-s-a şi a dat din copite14 cel iubit” (Deuteronom 32, 15). N-a zis: „s-a lepădat, ci: „a dat din copite”, arătându-ne trufia şi neânfrânarea lui. Şi iarăşi, în altă parte: „Mâncând şi bând ia aminte la tine, ca să nu uiți pe Domnul Dumnezeul tău” (cf. Deuteronom 6, 11-12; 8, 10-11). Aşa duce, de obicei, desfătarea la uitare. Aşadar, şi tu, iubitule, când şezi la masă aminteşte-ți că după ce mănânci se cade să te rogi: şi aşa umple-ți cu măsură pântecele, ca nu cumva, îngreuindu-te, să nu poți a pleca genunchii ca să te rogi lui Dumnezeu. Nu vedeți dobitoacele de povară că după ce mănâncă pornesc la drum, şi cară, şi plinesc slujba lor? Iar tu, după masă, te faci de nici o treabă şi bun de nimic. Şi cum nu vei fi mai de ruşine şi decât măgarii? „De ce?” Fiindcă mai vârtos după masă trebuie să te trezeşti şi să priveghezi: că vremea de după masă e vreme a mulțumi Domnului - iar celui ce dă mulțumită i se cuvine a fi nu beat, ci trezvitor şi priveghetor. De la masă nu la somn, ci la rugăciune să mergem, ca să nu ne facem mai dobitoci decât dobitoacele15.

9. Ştiu că mulți vor defăima cele spuse pe temei că ele vor să aducă în viața lor un obicei nou şi ciudat, dar mai vârtos voi defăima eu obiceiul care vă stăpâneşte pe voi acum: fiindcă Hristos ne-a arătat încă mai limpede că după masă nu somn, nici împreunare trupească nu trebuie să urmeze, ci rugăciuni şi citire a Sfintelor Scripturi. Atunci când a hrănit mulțimile acelea multe în pustie, nu i-a trimis la culcare şi la somn, ci i-a chemat la ascultarea dumnezeieştilor cuvinte: că nu i-a

ghiftuit să li se spargă burțile, nici nu i-a îmbătat, ci după ce le-a plinit trebuința i-a adus la hrana cea duhovnicească. Aşa să facem şi noi, şi să ne deprindem a mânca numai atât cât să trăim, nu până-ce ne crapă pântecele şi ne îngreuiem: că nu am fost făcuți şi nu trăim ca să mâncăm şi ca să bem, ci mâncăm ca să trăim. Nu viața e pentru mâncare, ci mâncarea a fost făcută pentru viață dintru început - iar noi dăm totul pentru mâncare, ca şi cum pentru asta am fi venit în lume. Dar ca să înfierăm mai aspru desfătarea cea pământească şi să-i atingem bine pe cei ce viețuiesc lesne în ea, să ne întoarcem la cele despre Lazăr: că mai adevărat şi limpede ne va fi sfatul şi îndemnul atunci când nu prin vorbe, ci prin fapte veți vedea certați şi pedepsiți pe robii îmbuibării.

Aşadar, bogatul în răutatea arătată petrecea, şi în fiecare zi se desfăta, şi se îmbrăca strălucit, mai amarnică pedeapsă atrăgând asupră-şi, mai mare loc gătindu-şi, fără de alinare făcându-şi osânda şi fără de iertare pedeapsa. Iar săracul zăcea la uşa lui şi nu se răzvrătea împotriva lui Dumnezeu, nici nu hulea, nici nu se mânia; nu zicea către sine ceea ce zic mulți: „Cum adică? Ăsta, trăind în răutate şi cruzime şi neomenie, are din toate mai mult decât îi trebuie şi nu pătimeşte vreo amărăciune, nici vreun alt necaz neaşteptat, de care sunt multe în viața oamenilor, ci are parte numai de plăcere: iar eu n-am nici ce să mănânc ca să trăiesc. Ăsta îşi cheltuie toți banii cu paraziți16 şi cu lingăi şi în beții, dar îi curg toate din belşug; iar eu zac aici ros de foame, fiind de poveste, de ruşine şi de râs tuturor privitorilor. Ce fel de Pronie este asta? E, oare, vreo dreptate care vi'ijhează asupra faptelor omeneşti?". Dar Lazăr nu a zis, nici n-a gândit nimic dintre acestea. De unde vedem asta? Din faptul că a fost luat cu alai de îngeri şi dus în sânul lui Avraam: or, nu s-ar fi învrednicit de atâta cinste dacă era un hulitor. Ei bine, cei mai mulți se minunează numai de sărăcia lui; eu însă pot socoti nouă chinuri pe care le-a răbdat - nu ca să fie pedepsit, ci ca mai strălucit să se facă, precum s-a şi făcut. Aşadar, cumplită e, cu adevărat, şi sărăcia - şi ştiu aceasta cei ce au încercat-o pe pielea lor - fiindcă nici un cuvânt nu poate arăta durerea pe care o suferă cei ce trăiesc în sărăcie şi nu ştiu să filosofeze. Iar în ce-l priveşte pe Lazăr nu numai sărăcia era cumplită, ci se adăuga la ea şi boala, ba şi aceasta covârşitoare. Şi uită-te cum ne arată Domnul că amândouă aceste nevoi ajunseseră la culme. Că sărăcia lui Lazăr bătea oricare altă sărăcie, aceasta o arată zicând că nici de fărâmiturile ce cădeau de la masa bogatului nu avea parte; iar că boala lui ajunsese la aceeaşi măsură ca sărăcia, măsură de care nu se mai putea trece, ne-o arată zicând că îi lingeau câinii bubele. Aşa de vlăguit era, încât nici câinii nu era în stare să-i alunge, ci zăcea ca un mort cu zile, văzându-i cum vin asupra lui, dar neputând să îi gonească: aşa slăbănogite îi erau mădularele, aşa vlăguit era de boală, aşa istovit era de ispită. Vezi cum atât sărăcia cât şi boala îi împresurau trupul; iar dacă fiecare din ele, luată în parte, este nesuferită şi grozavă, cum să nu fie ca diamantul cel ce le rabdă când sunt împreunate? Mulți sunt bolnavi de multe ori, dar nu duc lipsă de mâncarea trebuincioasă; alții trăiesc în sărăcia cea mai de pe urmă, dar se bucură de sănătate - aşa încât latura bună slujeşte drept mângâiere pentru cea rea. În privința lui Lazăr, însă, răul venea din amândouă părțile. Poate vei zice: „Mai ştiu pe cineva care e şi bolnav, şi sărac". Da, dar nu este în atâta părăsire: că dacă nu poate căpăta ajutor nici de la sine însuşi, nici de la casnici, atunci poate, stând în drum, să capote milostenie de la trecătorii mişcați de starea lui. Iar lui Lazăr nenorocirile amintite i le îngreuna lipsa ajutătorilor, şi neajutorarea asta îi era mai mult otrăvită de faptul că zăcea la uşa bogatului: că de ar fi pătimit în loc pustiu, nelocuit şi acolo ar fi fost nebăgat în seamă, nu ar fi suferit atât, pustietatea înduplecându-l să rabde chiar de nevoie cele întâmplate lui. Dar a zăcea în mijlocul atâtor bețivi care se desfătau şi a nu primi nici cea mai mică îngrijire, aceasta mai mult îi amăra durerile şi îi ardea sufletul lui Lazăr: că ne stă în fire a ne durea mai mult nu atunci când n-are cine să ne ajute, ci atunci când are cine, dar nu vrea să ne dea mână de ajutor. De acest

lucru pătimea atunci şi el, fiindcă nu era cine să îl îmbărbăteze cu vorba, nici cine să-l mângâie cu fapta, nici prieten, nici vecin, nici rudă, nici unul dintre cei ce îl vedeau: că stricată era toată casa bogatului.

10. Pe lângă acestea, îi mai sporea durerea vederea bunăstării altuia: nu că era pizmaş şi rău, ci fiindcă toți, în chip firesc, ne vedem mai limpede nenorocirile în lumina propăşirii altora. Ba, în privința bogatului era un lucru în stare să-l îndurereze şi mai mult: că îşi simțea mai abitir necazurile nu doar punând față în față restriştea lui cu bunăstarea aceluia, ci şi socotind că bogatul propăşea în toate viețuind cu cruzime şi neomenie, iar el pătimea cele mai de pe urmă grozăvii având faptă bună şi blândețe: şi de aici avea de răbdat iarăşi descurajare nealinată. Că dacă era drept, dacă era blând, dacă avea viață vrednică de mirare [admirație] bogatul, dacă era plin de toată fapta bună, Lazăr nu s-ar fi întristat, însă de vreme ce viețuia în răutate şi ajunsese la răutatea cea mai de pe urmă şi dovedea atâta neomenie, având față de el simțăminte chiar vrăjmăşeşti şi ocolindu-l ca pe un bolovan, fără ruşine şi fără milă, şi totuşi trăia în atâta belşug - ei bine, gândeşte-te cât de firesc era ca el să potopească sufletul săracului cu valuri după valuri17; gândeşte-te cum era firesc să se simtă Lazăr văzând paraziți, lingăi, slugi urcând, coborând, ieşind, intrând, alergând, făcând zarvă, îmbătându-se, săltând şi săvârşind la arătare toate celelalte feluri de neruşinări. Că zăcea la uşă parcă anume ca să fie martor al bunăstării altuia, ducându-şi zilele numai atâta cât să îşi simtă nenorocirile, suferind sfărâmare de corabie în liman, chinuit lângă izvor de cea mai arzătoare sete.

Să mai spun şi un alt necaz? Nu avea înaintea ochilor un alt Lazăr: că noi, chiar de am pătimi nenorociri fără de număr, putem, privind la el, să primim destulă mângâiere şi să ne bucurăm de multă îmbărbătare, că multă mângâiere aduce necăjiților să afle părtaşi de necazuri fie în viață, fie în povestiri. Iar Lazăr nu avea de unde să vadă pe alt pătimitor asemenea cu el, ba mai vârtos nici nu avea cum să audă de cineva care să fi răbdat asemenea necazuri în vremurile strămoşilor lui, şi îndeajuns este acest lucru ca să întunece sufletul cuiva. Se mai poate adăuga şi altceva: că nu putea filosofa nimic despre Înviere, ci socotea că urmările celor de acum nu trec dincolo de această viață, fiindcă a trăit mai înainte de har. Iar dacă între noi, după atâta cunoştinţă de Dumnezeu, după alesele nădejdi ale învierii, după ce ştim de pedepsele rânduite dincolo celor care păcătuiesc şi de bunătățile gătite celor drepți, unii au atâta puținătate de suflet şi bicisnicie încât nici prin aceste aşteptări nu se îndreaptă, ce ar fi trebuit să pățească cel lipsit şi de acest reazim? Că încă nu putea să filosofeze nimic de acest fel, întrucât nu venise încă vremea acestor învățături. Şi mai era un lucru: era defăimat de oamenii lipsiți de minte, că cei din gloată obişnuiesc ca atunci când văd pe cineva în foamete şi boală necurmată şi în relele cele mai de pe urmă [cele mai mari] să nu aibă părere bună despre el, ci să îi judece viața după necazul în care se află şi socot că o duce atât de prost din pricina răutății, negreşit, şi multe altele de acest fel vorbesc între ei. Vorbesc prosteşte, dar vorbesc totuşi: „Ăsta, dacă era prieten al lui Dumnezeu, n-ar fi îngăduit Dumnezeu să se necăjească în sărăcie şi în celelalte rele". Aşa s-a întâmplat şi cu Iov, aşa s-a întâmplat şi cu Pavel. Lui Iov îi spuneau: „Au doar de multe ori ți s-a grăit ție în necaz? Dar greutatea cuvintelor tale cine o va suferi? Că de vreme ce tu pe mulți ai învățat, şi mâini slabe ai ajutat, şi pe cei neputincioşi i-ai îmbărbătat cu cuvântul, şi genunchii slabi i-ai întărit, iar acum a venit asupra ta durere şi s-a atins de tine şi te-ai tulburat, oare evlavia ta este în nebunie şi nădejdea ta în răutatea căii tale?" (Iov 4, 2). lată ce vrea să zică: „Dacă ai fi făcut vreun bine n-ai fi pățit ce ai pățit: e limpede, plăteşti pentru păcate şi fărădelegi" - şi asta îl rănea mai mult pe fericitul Iov. Şi despre Pavel spuneau la fel barbarii - că după ce au văzut năpârca

atârnată de mâna lui, nu gândeau despre el nimic bun, ci socoteau că era vreunul dintre marii nelegiuiți, ceea ce este limpede din cuvintele lor: „Pe acesta, chiar dacă a scăpat din mare, dreptatea lui Dumnezeu nu l-a lăsat să trăiască” (Fapte 28, 4). Şi pe noi un atare lucru18 ne tulbură, de obicei, nu puțin - dar cu toate că valurile erau atât de mari şi veneau unul după altul, corabia lui Lazăr nu s-a scufundat, ci în mijlocul unui cuptor aprins el filosofa ca bucurându-se mereu de rouă.

11. Că n-a grăit în sine nimic din cele pe care obişnuieşte să le spună gloata: că „dacă bogatul, răposând, va fi pedepsit şi va plăti pentru cele săvârşite, o să fie unu la unu; iar dacă şi acolo va fi în aceeaşi cinste, o să fie doi la zero pentru el”. Ori vreți să ziceți că nu asta bârfiți prin piețe voi, cei mulți, care aduceți în biserică năravuri de la alergările de cai şi de la spectacolele lumeşti? Mă ruşinez să pomenesc aceste vorbe şi roşesc, dar e nevoie să o fac, ca să scăpați de râsul cel necuviincios şi de ruşinea şi vătămarea care vin din spuse ca acestea. Mulți şi de multe ori le grăiesc râzând, dar şi aceasta ține de meşteşugul cel rău al diavolului, adică a aduce în viața noastră, prin aşa-zise vorbe de duh, învățături stricate. Că mulți bârfesc acestea fără încetare la muncă, şi în piață, şi acasă: care lucru ține de cea mai de pe urmă necredință şi nebunie, fiind cu adevărat vrednic de batjocură şi semn al unei minți pruncești. Că a spune: „dacă cei răi vor fi pedepsiți după moarte” şi a nu fi foarte încredințați că vor fi negreşit pedepsiți, asta arată necredință şi îndoială; iar a socoti că, dacă se va întâmpla astfel (precum se va şi întâmpla), bogații s-au bucurat de aceeaşi plată ca şi drepții - asta arată nebunia cea mai de pe urmă.

Iți dai seama ce spui? „Dacă bogatul, răposând, va fi pedepsit dincolo, este unu la unu”. Dar ce temei are această spusă? Hai să ne gândim: câți ani să zicem că s-a bucurat de avuția sa? Vrei să zicem o sută? Din partea mea, să zicem şi două, şi trei sute, şi de două ori pe atât; dacă vrei, şi o mie, ceea ce e cu neputință, fiindcă Scriptura spune: „Zilele anilor noştri… optzeci de ani” (Psalmul 89, 10-11), dar hai să zicem şi o mie. Poți oare, spune-mi, să arăți în această lume vreo viață ce capăt nu are, nici sfârşit nu cunoaşte, precum viața pe care o duc drepții în lumea cealaltă? Spune-mi, dacă cineva, în răstimpul a o sută de ani, ar fi văzut într-o singură noapte un vis frumos şi, multă desfătare având atunci în somn, în restul sutei de ani s-ar chinui, oare ai putea să zici că în privința lui este „unu la unu”, şi să pui în cumpănă singura noapte de vise plăcute cu veacul de osândă? Nicidecum. Aşa să cugeți şi cu privire la viața viitoare: că ceea ce este un vis față de un veac, aceasta este viața de acum în fața celei viitoare. De fapt, e puțin spus: mai bine zis, cât e o picătură mică față de nemărginirea mării, atâta e mia de ani față de slava şi desfătarea viitoare. Şi ce s-ar putea spune mai mult decât că viața de dincolo nu are sfârşit şi nu cunoaşte capăt, şi câtă-i depărtarea dintre vis şi adevăr, atâta este deosebirea dintre starea de aici şi cea de dincolo?

De altfel, şi înaintea muncilor de dincolo cei înrăutățiți, care trăiesc în păcate, sunt pedepsiți încă de aici. Şi să nu-mi arăți doar că cineva mănâncă bucate de multe feluri, că are haine de mătase, că îl însoțesc pretutindeni cete de robi şi că se fuduleşte prin piață - ci descoperă-mi conştiința lui, şi vei vedea înlăuntrul ei mare tulburare din pricina păcatelor, frică neîncetată, vifor, gâlceava. Vei vedea mintea suind ca la un tribunal pe tronul cel împărătesc al conştiinței, aşezându-se ca un judecător, aducând de față, ca pe nişte călăi, gândurile, legând cugetul, chinuind-l pentru greşale şi strigând cu glas mare, fără să ştie cineva afară de Cel ce poate vedea tainele sufletelor. Astfel, curvarul, chiar dac-ar fi de o mie de ori bogat, chiar dacă n-ar avea nici un pârâş, nu încetează a se pârî pe sine în chip lăuntric; şi plăcerea lui e vremelnică, iar durerea

neîncetată - din toate părțile frică şi cutremur, bănuială şi nelinişte. El se teme de ulițele dosnice, se teme până şi de umbre, se teme de slugile sale, de cei ce îl cunosc şl de cei ce nu îl cunosc, de cea pe care a nedreptățit-o, de cel pe care l-a jignit. Oriunde ar merge, nu are conştiința ca pârâş amarnic, de sine însuşi fiind osândit şi neputând afla cât de puțină tihnă: că şi în pat, şi la masă, şi în oraş, şi acasă, şi ziua, şi noaptea, şi chiar în vis, i se nălucesc păcatele săvârşite şi duce viața lui Cain, „suspinând şi tremurând pe pământ" (Facere 4, 12), şi are pururea foc adunat înlăuntrul său, fără să ştie nimeni. Aşa pătimesc şi răpitorii, şi lacomii; aşa pătimesc şi bețivii şi, pe scurt, şi cei ce viețuiesc în păcate: că nu poate fi mituit acel județ ci, chiar dacă nu urmăm calea faptei bune, ne întristăm totuşi pentru că n-o urmăm; şi chiar dacă urmăm calea răutății, o dată cu încetarea plăcerii păcatului simțim totuşi durerea lui. Să nu mai spunem aşadar despre răii ce sunt bogați aici şi drepții ce se desfată dincolo, că e „unu-unu" sau „doi la zero": că drepților şi cele de dincolo şi cele de aici le aduc multă plăcere, iar răii şi răpitorii şi dincolo şi aici sunt pedepsiți: sunt pedepsiți aici prin aşteptarea pedepsei de dincolo, şi prin numele rău pe care îl au între toți, şi prin însăşi stricăciunea pricinuită sufletului lor de către păcat; iar după plecarea din această lume îndură chinuri nesuferite. Pe de cealaltă parte, drepții, chiar de vor pătimi aici necazuri fără număr, se hrănesc cu nădejdile cele bune, având desfătare curată, neprimejduită, neschimbătoare; iar după aceea îi vor primi pe ei, ca şi pe Lazăr, nenumăratele bunătăți cereşti. Şi nu îmi spune că Lazăr era bubos, ci mi te uită că avea înlăuntrul său un suflet mai de preț ca aurul - mai bine zis nu numai sufletul, ci şi trupul, fiindcă îmbunătățirea trupului nu stă în muşchi şi nici în sănătate, ci în răbdarea unor atât de mari şi multe chinuri. Că nu e cineva scârbos dacă are asemenea răni pe trup, ci dacă are bube fără număr pe suflet şi nu le îngrijeşte nicidecum - precum era bogatul, care pe dinăuntru era bubos cu totul. Precum câinii lingeau bubele lui Lazăr, aşa şi demonii lingeau păcatele bogatului; şi precum Lazăr trăia în foamete de hrană, aşa şi bogatul trăia în foamete de toată fapta bună.

12. Deci, ştiind toate acestea, să fim filosofi şi să nu zicem că „dacă îl iubea Dumnezeu pe cutare, nu l-ar fi lăsat să cadă în sărăcie". Tocmai acesta este semnul celei mai mari iubiri: „Pe cine iubeşte Domnul ceartă; şi bate pe tot fiul pe carele primeşte" (Pilde 3, 12; Evrei 12, 6). Şi iarăşi: „Fiule, dacă te apropii să slujeşti Domnului, găteşte sufletul tău spre ispită, îndrepteaază-ți inima ta şi rabdă" (Sirah 2, 1-2). Aşadar, să lepădăm de la noi, iubiților, aceste prejudecăți nefolositoare şi aceste cuvinte deşănțate, fiindcă s-a zis: „Vorba nebunească şi glumele… să nu iasăi din gura voastră" (Efeseni 5, 3; 4, 29). Deci, nici noi să nu grăim unele ca acestea, ci chiar, atunci când vom vedea pe alții spunându-le, să le închidem gura, să ne oțărâm la ei cu străşnicie, să le oprim limba neruşinată. Spune-mi, de vezi vreo căpetenie de tâlhari că bântuie şleahurile, întinzând curse călătorilor, prădând țarinile, îngropând aur şi argint în peşteri şi tainițe, ințărcuind acolo turme multe,dobândind haine şi robi în număr mare din prădăciuni - ei bine, spune-mi, îl fericeşti pentru acea bogăție sau îl plângi pentru dreptatea dumnezeiască ce îl aşteaptă in viitor? Deşi încă nu este prins, nu este dat pe mâna judecătorului, nu a fost aruncat în puşcărie, n-a fost pârât, nici osândit, ci se desfată, se îmbată, se bucură de belşug mult; ci totuşi noi să nu îl fericim pentru cele de față şi văzute, ci să îl plângem pentru cele viitoare şi aşteptate.

Aşa să cugeți şi cu privire la bogații lacomi. Aceştia sunt nişte tâlhari de drumul mare, ce pradă bunurile trecătorilor, îngropând averile altora în cămările lor ca în nişte peşteri şi ascunzişuri tâlhăreşti.Deci, să nu-i fericim pentru cele de față, ci să îi plângem pentru cele ce au să vină, pentru Județul cel înfricoşat, pentru pedeapsa cea de neînlăturat, pentru întunericul cel mai dinafară care va să-i primească. Chiar dacă se întâmplă de multe ori ca tâlharii să scape mâinilor

omeneşti, noi să-L rugăm pe Dumnezeu să ne ferească şi pe noi, şi pe vrăjmaşii noştri, de viaţa şi bunăstarea blestemată a acelora, pe judecata lui Dumnezeu nimeni nu va scăpa, ci toţi câţi vieţuiesc în lăcomie şi răpiri vor primi, negreşit, de la Dânsul pedeapsa meritată, cea fără de moarte şi fără de sfârşit. Toate acestea socotindu-le în noi înşine, iubiţilor, nu pe cei ce vieţuiesc în bogăţie, ci pe cei ce trăiesc în fapta bună să-i fericim; nu pe cei aflaţi în sărăcie, ci pe cei stăpâniţi de răutate să-i plângem; nu la cele de faţă să căutăm, ci la cele viitoare să ne uităm; nu haina cea dinafară, ci conştiinţa fiecăruia să o cercetăm şi, fapta bună şi bucuria cea din isprăvile plăcute lui Dumnezeu urmărind, să râvnim lui Lazăr, atât bogaţii cât şi săracii. Că nu una, două sau trei lupte pentru fapta bună a răbdat, ci mai multe - vorbesc de sărăcie, de boală, de părăsire, de faptul că a răbdat toate necazurile într-o casă care putea să i le aline, că nu a fost învrednicit să audă nici un cuvânt de mângâiere, că vedea pe cel ce îl trecea cu vederea bucurându-se de atâta desfătare - şi nu doar că se bucura de desfătare, ci şi trăia în răutate fără a păţi nimic grozav; că nu avea nici de unde să vadă vreun alt Lazăr, că nu putea să filosofeze nimic cu privire la înviere, că pe lângă toate pătimirile oamenii îl ţineau de păcătos din pricina necazurilor sale, că nu o zi - două a suferit astfel, ci toată viaţa, că se vedea pe sine întru acestea, iar pe bogat - în cele dimpotrivă. Ce dezvinovăţire vom avea, dar, dacă Lazăr a răbdat cu atâta bărbăţie toate aceste grozăvii, iar noi nu vom răbda nici măcar jumătate din acestea? Că nu poţi, nu poţi arăta, nici numi pe altcineva care să fi pătimit atât de multe şi de mari nenorociri: că tocmai de aceea l-a şi dat ca pildă Hristos, ca în orice nenorocire vom cădea, văzând măsura cea covârşitoare a necazurilor lui Lazăr, să primim îndestulă îmbărbătare şi mângâiere din filosofia şi răbdarea acestuia. Că el stă, ca un dascăl de obşte al lumii, înaintea tuturor celor ce pătimesc vreo nenorocire, tuturor înfăţişându-se spre privelişte şi pe toţi întrecându-i prin covârşirea necazurilor sale. Pentru toate acestea mulţumind, dar, Iubitorului de oameni Dumnezeu, să tragem folos din istorisire, având în cuget pilda lui Lazăr şi în adunări, şi în casă, şi în piaţă, şi pretutindeni, şi cu toată scumpătatea însuşindu-ne bogăţia ei, ca şi prin necazurile vremii de acum să trecem fără întristare, şi de bunătăţile cele viitoare să avem parte: de care fie ca noi toţi să ne învrednicim, cu harul şi cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, dimpreună cu Care Tatălui şi Sfântului Duh este slava, cinstea, închinarea, acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

1 Termenul de „Calende” definea în calendarul roman cea dintâi zi a lunii, denumirea fiind adoptată şi în Răsăritul grecofon. începutul lunii era sărbătorit în lumea păgână printr-o procesiune nocturnă de tip dionisiac, care nu putea decât să scandalizeze o conştiinţă creştină trează. Sfântul Ioan, în Cuvântul său la Calende, vorbeşte despre „privegherile diavoleşti şi glumele şi ocările şi dănţuirile cele de noapte şi spectacolul caraghios, care au robit mai abitir decât orice război cetatea noastră”, descriere tipică a unui astfel de cortegiu, la care, din păcate, luau parte numeroşi creştini uşuratici. Aceste procesiuni orgiastice au supravieţuit de-a lungul timpului în anumite „sărbători” populare, prelungindu-se până în zilele noastre în feluritele carnavaluri, cum ar fi brazilianul Carioca. Este interesant că termenul de πομπή se regăseşte şi în formula de lepădare de la Botez: „Mă lepăd de tine, Satana, şi de toate lucrurile tale, şi de toată trufia ta”, pe care, de altfel, Sfântul Ioan o recomandă a fi rostită de fiecare dată când trecem pragul casei. Ei bine, românescul „trufie” redă tocmai grecul πομπή - şi credem că este vorba aici de un întreg mod de viaţă, care îşi află un corespondent apropiat, de exemplu, în viaţa de noapte a campusurilor universitare.

2 Aceste cuvinte au fost rostite în Antiohia, în cursul anului 387.

3 Este de remarcat că în antichitatea greco-latină vinul se bea de obicei îndoit cu apă, consumarea vinului curat fiind socotită un obicei barbar (sciții, inzii şi mai ales tracii fiind acuzați de aceasta - vezi Platon, Legile, ed. Burnet, p. 637, E2; Athenaios, Deipnosophistai, ed. Kaibel (Teubner) 10:29, 12:47) şi un semn de moralitate îndoielnică, cuvântul ἀκρατοπότης (băutor de vin curat, neamestecat) ajungând să fie sinonim cu „bețiv". Desigur, aceasta era o normă deseori încălcată - însă vechea repulsie față de vinul curat a continuat să fie prezentă în scrierile moraliştilor (mai ales creştini).

4 Cu privire la înțelesul exact al cuvântului πομπή, vezi nota 1.

5 Citatele scripturistice sunt date după ediția sinodală din 1914, operându-se anumite modificări acolo unde exegeza Sfântului Ioan o impunea.

6 În limbajul teologic tradițional românesc, termenul „ispravă" este echivalentul grecescului κατόρθωμα, care a fost popularizat de filosofia stoică şi preluat de acolo în limbajul patristic. Ca definiție a lui putem cita pe Arkesilaos (apud Sextus Empiricus, Împotriva gramaticienilor, ed. Mutschmann-Mau (Teubner), 7:154): „κατόρθωμα este lucrul săvârşit cu bun temei"; de asemenea şi definițiile transmise de Arius Didymus în lucrarea Despre şcolile filosofice (ed. Mullach în FPG vol. 2, p. 73): „κατόρθωμα este săvârşirea a ceea ce se cuvine" şi „ceea ce este lucrat după îndreptarul virtuții".

7 În limbajul teologic tradițional românesc, expresia „faptă bună" este echivalentul grecescului ἀρετή, în limbajul teologic contemporan „virtute". O definiție limpede a „faptei bune" sau „virtuții" ne dă Sfântul Vasile cel Mare în Omilia îndemnătoare la sfântul botez (PG 31, 436): „Fapta bună (virtutea) este abaterea de la rău şi facerea binelui"; iar Sfântul Ioan Damaschin spune, în lucrarea Împotriva maniheilor (ed. Kotter, Patristische Texte und Studien, 39), că fapta bună (virtutea) este „a rămâne între hotarele propriei firi"; de asemenea şi Grigorie al Nyssei: .Adevărata faptă bună (virtute) este binele neamestecat cu răul" (Cele opt Cuvinte la Fericiri, PG 44, 1245). însă „ființa tuturor faptelor bune (virtuților) este", potrivit Sfântului Maxim Mărturisitorul, „Însuşi Domnul nostru Iisus Hristos" (Ambigua, PG91,1081).

8 Joc de cuvinte: εὐλάβεια înseamnă atât „băgare de seamă" cât şi „evlavie".

9 Este un loc comun patristic desemnarea învățăturii şi a trăirii creştine drept „filosofie". Sfinții Părinți afirmă deseori, vizând pasiunile filosofice ale mediului în care trăiau, că adevărata filosofie este creştinismul, care e mai presus de toate sistemele filosofice păgâne şi totodată desăvârşeşte şi împlineşte cele mai înalte năzuințe ale acestora.

10 Pomenite şi în alte scrieri ale Sfântului Ioan (Omiliile la Psalmi, la Matei, la I Corinteni), de unde se vede că erau un accesoriu „la modă" pentru bogații vremii, dimpreună cu alte obiecte din argint – mese, sfeşnice, vase. În Omiliile la Coloseni vorbeşte cu indignare („mi-este ruşine, dar trebuie s-o spun") de oalele de noapte din argint pe care le întrebuințau doamnele din înalta societate!

11 Cuvântul ἡταιρηκως denumeşte sodomiții pasivi care îşi vindeau trupul în mod similar prostituatelor.

12 Citind cuvintele acestea trebuie să avem în vedere proasta reputație a oamenilor de teatru, viața scenică fiind pe atunci în cea mai mare parte degenerată la nivelul de farse şi comedii licențioase, mulți dintre actorii acestor piese practicând în paralel şi prostituția.

13 Cuvântul όρχηστικος denumeşte dansatorii şi actorii de pantomimă.

15 Mai iraționali/necuvântători decât animalele iraționale/necuvântătoare.

16 „Parazit” (παράσιτος : „tovarăş de masă”) este în acest context profiorul care face parte din anturajul unui om bogat şi influent, dobândind de la acesta diferite favoruri prin linguşiri şi servicii oneroase şi fiindu-i tovarăş de petreceri nedespărțit.

17 Imaginea valurilor este asociată de obicei la greci cu furtuna şi încercările suferite de o corabie pe mare.

18 Adică părerea greşită a altora despre noi.

Cuvantul II

din “Omilii la parabola despre saracul Lazar si bogatul nemilostiv”
Editura Sophia, Bucuresti, 2002

Al doilea cuvânt despre Lazar, si ca sufletele celor morti de moarte naprasnica nu se fac draci, si despre judecata si milostenie

1. Minunatu-m-am de dragostea voastră atunci când am început ieri a vorbi despre Lazăr, că şi răbdarea săracului ați lăudat-o, şi de cruzimea şi neomenia bogatului v-ați scârbit; iar acestea nu mici dovezi de vrednicie sunt: căci chiar dacă nu avem faptă bună, însă o lăudăm, vom putea, negreşit, să ne împărtăşim de ea; chiar dacă nu fugim de răutate, dar defăimăm răutatea, vom putea, negreşit, să scăpăm de ea cu desăvârşire. Aşadar, de vreme ce ați primit cu multă bunăvoință cuvintele acelea, hai să vă dau şi restul.

Ieri l-ați văzut pe Lazăr la poarta bogatului, azi îl vedeți în sânurile lui Avraam; ieri l-ați văzut lins de câini, azi îl vedeți dus cu alai de îngeri; ieri l-ați văzut în sărăcie, azi îl vedeți în desfătare; ieri l-ați văzut înfometat, azi îl vedeți în multă îmbelşugare; ieri l-ați văzut nevoindu-se, azi îl vedeți încununându-se; ieri i-ați văzut ostenelile, azi îi vedeți răsplățile atât bogații cât şi săracii: bogații, ca să nu socotiți că bogăția este mare lucru fără faptă bună, iar săracii ca să nu socotiți că sărăcia este vreun rău - şi unora, şi altora s-a făcut dascăl Lazăr.

Că dacă el în sărăcie n-a deznădăjduit, ce iertare vor avea cei ce în bogăție fac aceasta? Dacă înfometat şi atât de necăjit fiind a mulțumit lui Dumnezeu, cum se vor dezvinovăți cei ce în bunăstare nu vor să ajungă la aceeaşi faptă bună? Şi iarăşi: săracii care din pricina sărăciei se mânie şi se supără ce iertare vor avea, de vreme ce Lazăr, viețuind la uşa bogatului în necurmată

înfometare şi sărăcie şi părăsire şi boală, trecut de toți cu vederea, neputând vedea un altul care să pătimească la fel ca el, vădeşte atâta filosofie?

Să învățăm de aici a nu ferici pe bogați şi a nu socoti nefericiți pe cei săraci. Ba mai degrabă, dacă este să spunem adevărul, nu e bogat cel ce are multe, ci cel ce n-are trebuință de multe; nici nu este sărac cel ce n-are nici o agonisită, ci cel care pofteşte multe - după acest dreptar trebuie socotite totdeauna sărăcia şi bogăția. De vei vedea, dar, pe cineva poftind multe, să îl socoti mai sărac decât toți, chiar dacă ar avea toate lucrurile din lume; de vei vedea pe cineva care nu are trebuință de multe, să crezi că este mai bogat decât oricine, chiar dacă n-ar avea nici un avut: că eu obişnuiesc să judec sărăcia şi bogăția după aşezarea cugetului, nu după măsura avuției.

Deci, precum nu putem spune despre cel pururea însetat că este sănătos, chiar dacă ar avea parte de belşug, chiar dacă ar locui lângă râuri şi fântâni (că ce folos de îmbelşugarea apei dacă patima rămâne fără alinare?), aşa să facem şi în privința celor bogați: pe cei ce pururea poftesc şi însetează de cele străine nicicând să nu-i socotim sănătoşi, chiar dacă ar trăi în belşug.

Că cel ce nu-şi poate stăpâni pofta, chiar dacă ar avea orice, cum ar putea fi vreodată în bunăstare? Deci, cei ce se mulțumesc cu ale lor şi iubesc ale lor şi nu se uită după averile altora, chiar de ar fi mai nevoiaşi decât toți, trebuie socotiți mai bogați decât toți: că cel ce n-are trebuință de avut străin, ci se mulțumeşte cu ce are, mai bogat este decât oricine. Dar hai să ne întoarcem, dacă vreți, la firul cuvântării. „Şi a fost, zice Scriptura, că a murit săracul şi a fost dus de îngeri”(Luca 16, 22).

Aici vreau să scot o boală rea din sufletul vostru: că mulți din cei mai simpli cred că sufletele celor săvârşiți de moarte năprasnică se fac draci. Nu este aşa, nu: că nu sufletele celor morți de moarte năprasnică se fac draci, ci sufletele celor ce trăiesc în păcate - şi asta nu prin schimbarea firii lor, ci prin urmarea cea de bună voie a răutății dracilor. Aceasta arătându-le şi iudeilor, Hristos.a zis: „Voi fii ai diavolului sunteți”(loan 8, 44), şi fii ai diavolului i-a numit nu fiindcă s-ar fi preschimbat firea lor în fire drăcească, ci fiindcă făceau faptele dracului, drept care şi adaugă: „că poftele tatălui vostru voiți să faceți”. Şi iarăşi, ÎnainteMergătorul: „Pui de năpârci, cine v-a arătat vouă să fugiți de mânia ceea ce va să vie? Faceți, dar, roade vrednice de pocăință; şi să nu vi se pară a grăi: părinte avem pe Avraam” (Matei 3, 7-9).

Că Scriptura ia în seamă nu legile înrudirii după fire, ci pe acelea ale înrudirii prin fapta bună şi răutate: încît ea numeşte „fiu” şi „frate” al cuiva pe cel de un obicei cu dânsul.

2. Dar pentru ce a venit diavolul cu această rea învățătură? A încercat să strice slava mucenicilor: că murind ei de moarte năprasnică, a făcut asta vrând să-i acopere de o bănuială rea - ceea ce n-a putut să facă, întrucât ei rămân cu strălucirea lor, însă a izbutit alt lucru foarte primejdios, înduplecând prin aceste învățături pe vrăjitorii ce-i slujesc lui să junghie mulți tineri simpli în nădejdea că aceia vor ajunge draci şi le vor sluji.

Dar nu este aşa, nu. Ce dacă dracii zic: „Sunt sufletul monahului cutare”. Nu cred, fiindcă draci sunt cei care vorbesc: că amăgesc pe cei ce îi ascultă. Pentru aceasta şi Pavel le-a închis gura cu toate că spuneau adevărul, ca nu cumva, luând ei pricină [pretext], să amestece printre adevăruri şi minciuni şi să li se dea crezare. Că zicând ei: „Oamenii aceştia sunt robii Dumnezeului Celui

Preaînalt, care vestesc vouă calea mântuirii" (Fapte 16, 17), Pavel, supărându-se, a certat duhul pitonicesc şi i-a poruncit să -iasă - şi doar ce lucru rău grăiseră dracii? „Oamenii aceştia sunt robii Dumnezeului Celui Preaînalt". Dar întrucât mulţi dintre cei mai simpli nu ştiu întotdeauna să deosebească cele spuse de draci, apostolul i-a lipsit cu totul de crezământ. „Eşti dintre cei căzuţi", zice, „n-ai îndrăznire, taci, amuţeşte: nu ţi-e îngăduit să propovăduieşti, acesta este drept apostolesc; de ce răpeşti ceea ce nu e al tău? Taci, lepădatule".

Aşijderea a făcut şi Hristos - pe dracii care îi ziceau: „Te ştim Cine eşti" (Matei 1, 24; Luca 4, 34) i-a certat cu multă asprime, învăţându-ne ca întru nimic să nu credem pe drac, nici de ar spune vreun lucru sănătos. Ştiind aceasta, să nu avem deloc încredere în drac, chiar dacă spune vreun adevăr, ci să ne întoarcem şi să fugim de la el, fiindcă învăţăturile cele sănătoase şi mântuitoare nu de la draci, ci din dumnezeiasca Scriptură pot fi aflate întru toată deplinătatea. Iar ca să te încredinţezi că nu e cu putinţă ca sufletul, după ieşirea sa din trup, să fie tiranisit19 de draci, ascultă ce grăieşte Pavel: „Pentru că cel ce a murit s-a îndreptat de păcat" (Romani 6. 7), adică nu mai păcătuieşte.

Dacă dracul nu poate sili sufletul care locuieşte în trup, e limpede că nu-l poate sili nici după ieşirea din acesta. „Dar atunci cum păcătuiesc sufletele, dacă nu pot fi silite?" De bună voie şi din dorinţa lor dându-se pe sine, nu cu sila şi nici tiranisite, lucru dovedit de toţi câţi au biruit uneltirile dracului. De pildă, oricât l-a sâcâit pe Iov, nu l-a putut îndupleca să scoată din gura sa vreun cuvânt de hulă: de unde se vede că stă în puterea noastră a ne lăsa ori nu înduplecaţi de îndemnurile lui, nefiind supuşi nici unei silnicii sau tiranii din partea lui. Nu doar din cele spuse mai înainte, ci şi din pilda pe care o tâlcuim se vede limpede că sufletele, după ce ies din trup, nu mai rămân pe pământ, ci pleacă îndată.

Şi ascultă cum. „Şi a fost, zice Domnul, că a murit săracul şi a fost dus de îngeri. Nu numai sufletele drepţilor, ci şi ale păcătoşilor sunt duse de aici: şi asta se vede din cele întâmplate cu alt bogat - că după ce i-a rodit ţarina,şi-a zis întru sine: „Strica-voi jitniţele mele, şi mai mari le voi zidi" (Luca 12, 17-18). Nimic mai jalnic ca un gând precum acesta. Într-adevăr, şi-a stricat jitniţele: că jitniţi nefurate sunt nu zidurile, ci pântecele săracilor, iar el, lăsându-le pe acestea, se îngrijea de ziduri.

Aşadar, ce grăieşte Dumnezeu către el? Nebunule, întru această noapte sufletul tău au să-l ceară de la tine (Luca 12, 20). Şi ia aminte: despre Lazăr spune că sufletul lui a fost dus de îngeri, iar aici spune că i-l cer. Acest bogat a fost dus ca un ocnaş legat, iar lui Lazăr i s-a făcut alai ca unui încununat; şi precum pe un luptător care primeşte multe răni şi e stropit de sânge, iar apoi primeşte cununa biruinţei, privitorii îl înconjură cu multă laudă şi îl petrec acasă bătând din palme, heretisindu-l, privindu-l ca pe o minune - aşa şi pe Lazăr l-au dus atunci îngerii, iar sufletul bogatului l-au cerut oarecare puteri înfricoşate, deopotrivă trimise anume pentru acest lucru. Că sufletul nu iese de la sine către viaţa de dincolo, întrucât nici nu e cu putinţă - că dacă mergând dintr-o cetate în alta avem nevoie de om care să ne arate drumul, cu cât mai vârtos sufletul, smuls fiind din trup şi mutându-se la viaţa cea viitoare, va avea trebuinţă de călăuze?

Aceasta este pricina pentru care, având a ieşi din trup, adeseori nu vrea s-o facă, şi se trage înăuntru, cât mai adânc, se teme şi se cutremură: fiindcă pururea ne mustră conştiinţa păcatelor, şi mai ales în ceasul acela când avem a pleca de aici la judeţul cel înfricoşat de dincolo, unde

vom fi traşi la răspundere. Atunci, dacă a fost cineva răpitor sau lacom, sau a obijduit pe cineva, sau vrăjmaş cuiva s-a făcut fără dreptate, fie că vreun alt lucru rău a săvârşit, mulțimea păcatelor lui iese din uitare, şi i se înfățişează, şi-i împunge conştiința.

Şi precum cei din puşcărie sunt pururea în dureri şi întristare, mai ales în ziua în care urmează a fi scoşi şi duşi la judecată, şi-s înghețați de frică şi cu nimic mai buni decât nişte morți atunci când aşteaptă la intrare şi aud dinlăuntru glasul judecătorului - aşa şi sufletul, chinuit şi strâmtorat fiind chiar în vremea când păcătuieşte, e chinuit şi strâmtorat cu atât mai mult atunci când are a pleca de aici, fiind smuls din trupul său.

3. Tăceți când auziți acestea? Mult mai mulțumitor vă sunt pentru tăcerea asta decât pentru bătăile din palme: că bătăile din palme şi laudele sporesc slava mea deşartă, iar tăcerea asta sporeşte întreaga voastră înțelepciune. Ştiu că sunt dureroase cele spuse, însă aduc câştig mare şi negrăit. Bogatul acela, dacă ar fi avut pe cineva care să-i facă astfel de îndemnuri - iar nu lingăi care dau numai sfaturi plăcute şi ațâțătoare la plăcere - n-ar fi ajuns în gheenă, n-ar fi îndurat muncile cele nesuferite, nu s-ar fi căit după aceea nemângâiat: dar fiindcă toți îi spuneau doar cele ce-i erau pe plac, l-au dat focului.

O, de ar fi cu putință ca pururea şi necontenit să filosofăm acestea, să vorbim despre gheenă! Că zice Scriptura: „Întru toate cuvintele tale adu-ți aminte de cele mai de pe urmă ale tale, şi în veac nu vei păcătui" (Sirah 7, 36); şi iarăşi: „Găteşte spre ieşire lucrurile tale, şi te găteşte de drum" (Pilde 24, 27). Dacă ai răpit vreun bun al cuiva, dă-l înapoi, şi spune ca Zaheu: „Dacă am năpăstuit pe cineva, întorc împătrit" (Luca 19, 8). De ai năpăstuit pe cineva, de te-ai făcut vrăjmaş cuiva, împacă-te înainte de înfricoşata Judecată, împacă-te cu toți aici, ca să vezi tribunalul acela fără să ai pârâşi.

Până ce vom fi aici, avem bune nădejdi, dar după ce vom pleca dincolo, nu va mai sta în puterea noastră a ne pocăi, nici a spăla cele ce am greşit. Drept aceea, trebuie să ne pregătim neîncetat pentru plecarea de aici, că dacă va voi Stăpânul să ne cheme diseară? Dacă va voi să ne cheme mâine? Că viitorul nu este cunoscut, tocmai ca să fim mereu cu priveghere şi gata de plecarea aceea, precum şi Lazăr pururea era întru răbdare bărbătească - drept care a şi plecat cu atâta cinste. A murit şi bogatul, şi a fost îngropat, sufletul fiindu-i dinainte îngropat în trup ca într-un mormânt şi fiind cuprins în carne ca într-un sicriu. Că fiind legat ca într-un lanț de beție şi lăcomia pântecelui, îşi făcuse sufletul nelucrător şi mort.

Să nu treci nebăgat în seamă, iubitule, spusa: a fost îngropat, ci să mi te gândeşti aici la mesele cele de argint, la paturi, la covoare, la scoarțe, la toate celelalte de prin casă, la miruri, la aromate la vinul cel mult, la felurimea bucatelor, la tocănuri, la bucătari, la lingăi, la păzitori, la slugi - stinse şi veştejite dimpreună cu tot restul părutei fale. Toate-s cenuşă, toate sunt praf, bocete şi tânguiri, nimeni fiind în stare să mai ajute, nici să aducă înapoi sufletul plecat. Atunci a fost făcută de ruşine puterea aurului şi multei avuții: că din atâta slujire de care se bucura bogatul a fost luat gol şi singur, neputând lua nimic cu sine din toată avuția de aici, ci a plecat părăsit şi fără de apărător. Nimeni din slujitori, nimeni dintre ajutători nu mai era de față ca să îndepărteze osânda şi pedeapsa, ci fiind smuls de lângă toți aceştia, singur a fost răpit ca să îndure muncile cele nesuferite. Cu adevărat, „tot trupul ca iarba, şi toată slava omului ca floarea ierbii. Uscatu-s-a iarba şi floarea ei a căzut, iar cuvântul Domnului rămâne în veac" (Isaia 40, 6).

A venit moartea, şi a stins toate desfătările bogatului; şi luându-l ca pe un robit, l-a dus în cele de dedesubt cu capul plecat, plin de ruşine, lipsit de îndrăznire, tremurând, plin de groază, după ce se bucurase de toată dezmierdarea aceea doar ca în vis. Şi de acum bogatul s-a făcut rugător către sărac, şi avea trebuinţă să primească ceva de la masa lui, a celui ce cândva era înfometat şi zăcea neputând să se apere de gurile câinilor. Şi lucrurile se schimbaseră, şi vedeau toţi cine era bogatul şi cine săracul, şi că Lazăr era mai avut decât toţi, iar bogatul - mai nevoiaş decât toţi: că precum pe scenă intră unii, purtând măşti de împăraţi şi căpetenii de oaste şi doctori şi ritori şi sofişti şi ostaşi, dar fără a fi în fapt nimic de acest fel, aşa şi în viaţa de acum sărăcia şi bogăţia sunt numai nişte măşti. Când eşti la teatru, de vezi pe cineva din cei ce joacă jos că are mască de împărat, nu-l fericeşti, nici socoti că este împărat, nici nu te-ai ruga să ajungi ca el - ci ştiind că este om de rând, poate un frânghier sau făurar sau altceva de acest fel, nu-l fericeşti pentru mască şi haină, nici nu îl judeci după acestea, ci îl dispreţuieşti pentru starea lui umilă cea de fapt.

Aşa şi aici, aflându-te în lume ca într-un teatru şi privind pe scenă cum joacă unii, când vezi bogaţi mulţi, să nu socoti că sunt bogaţi cu adevărat, ci că poartă măşti de bogaţi: că precum actorul care pe scenă face pe împăratul şi pe căpetenia de oaste se întâmplă de multe ori să fie în fapt slugă, sau dintre cei ce vând în piaţă struguri şi smochine - aşa, se întâmplă adeseori ca bogatul pe care-l vezi aici să fie mai sărac decât oricine.

Că dacă îi scoţi masca, şi-i descoperi conştiinţa, şi îi pătrunzi în cuget, afli acolo multă sărăcie de faptă bună, şi vezi că este mai de nimic decât toţi oamenii: că precum la teatru, după ce vine seara şi privitorii pleacă, cei ce păreau tuturor împăraţi şi căpetenii, ieşind afară şi scoţând măştile, se arată ceea ce sunt de fapt, iar în această viaţă, venind moartea şi terminându-se spectacolul, toţi dau jos măştile bogăţiei şi sărăciei, plecând dincolo - şi se arată judecaţi doar după fapte, unii bogaţi cu adevărat, ceilalţi săraci; unii întru cinste, ceilalţi lipsiţi de slavă.

4. Da, mulţi dintre cei bogaţi aici s-au aflat dincolo mai săraci decât toţi, ca şi acest bogat. Că după ce l-a apucat seara, adică moartea, şi a ieşit din teatrul vieţii de acum, şi a dat jos masca, dincolo mai sărac decât toţi s-a arătat, încât nici peste o picătură de apă nu avea stăpânire, ci a fost nevoit s-o ceară, fără ca măcar s-o primească. Ce sărăcie vreţi mai mare decât asta? Şi ascultă ce fel era sărăcia lui - că ridicându-şi ochii, a zis către Avraam: „Părinte, miluieşte-mă şi trimite pe Lazăr, să-şi întingă vârful degetului în apă şi să răcorească limba mea”. Vezi ce necaz mare? Când era aproape Lazăr, nu îl băga în seamă, iar acuma, departe fiind, îl cheamă; pe cel pe care, în multe rânduri intrând şi ieşind, nu îl vedea, îl priveşte de departe cu stăruinţă. Dar pentru ce îl vede? Poate că de multe ori spusese acest bogat: „Ce nevoie am eu de evlavie şi de fapta bună? Toate îmi curg ca dintr-un izvor, mă bucur de mult belşug, de multă bunăstare, nu sufăr nici un necaz neaşteptat: de ce să urmăresc fapta bună? Acest sărac, întru dreptate şi evlavie vieţuind, nenumărate grozăvii pătimeşte”. Chiar aşa spun mulţi adeseori şi în ziua de astăzi. Deci, ca să fie smulse din rădăcină aceste rele păreri, i se arată bogatului că pentru răutate este rânduită pedeapsă, iar pentru ostenelile cucerniciei e rânduită cinstire şi cunună. Şi nu doar pentru asta l-a văzut pe Lazăr, ci ca acum să pătimească şi el, cu mai multă covârşire, ceea ce pătimea săracul: că precum chinul aceluia era asprit de faptul că zăcea la poarta bogatului şi vedea bunătăţile străine, aşa şi bogatului îi sporeşte acum pedeapsa faptul că zace în gheenă şi vede pe Lazăr desfătându-se, aşa încât nu doar prin chinurile în sine, ci şi prin vederea cinstirii celuilalt să-i fie pedeapsa mai nesuferită. Şi precum Dumnezeu, alungând pe Adam din rai, l-a sălăşluit în faţa raiului, ca necontenita vedere a acestuia să-i înnoiască pătimirea, făcându-l să

simtă mai adânc ce bunătăţi pierduse: aşa l-a sălăşluit şi pe bogat în faţa lui Lazăr, ca să vadă de ce bunătăţi s-a lipsit. „Ţi-am trimis”, zice, „la poartă pe săracul Lazăr, ca să-ţi fie dascăl al faptei bune şi prilej să arăţi iubirea ta de oameni: ai trecut cu vederea câştigul, nu ai voit să foloseşti după cuviinţă prilejul de mântuire. Să-ţi fie acum Lazăr temei de mai mare chin şi pedeapsă”. Dintru acestea învăţăm că toţi cei obijduiţi şi nedreptăţiţi de noi vor sta atunci înainte-ne. Lazăr nici măcar nu fusese nedreptăţit de bogat - că bogatul nu-i luase avutul lui, ci nu-i dădea dintr-ale sale. Iar dacă cel ce nu a dat dintr-ale sale are pârâş pe cel pe care nu l-a miluit, cel care a răpit cele străine ce iertare va dobândi, de vreme ce din toate părţile îl vor împresura cei nedreptăţiţi de dânsul? Că nu e trebuinţă acolo de martori, nici de pârâşi, nici de dovezi: ci înseşi lucrurile, aşa cum le-am făcut, se vor arăta înaintea ochilor noştri, „lată omul”, se va zice, „şi faptele lui!” Că şi aceasta e răpire, a nu împărţi cu alţii averea ta. Şi poate că vă pare uimitor ceea ce spun, dar nu vă minunaţi, că voi aduce mărturie din dumnezeieştile Scripturi, unde se spune că răpire şi lăcomie şi jecmănire nu este doar atunci când răpeşti cele străine, ci şi atunci când nu împărtăşeşti şi altora din cele ale tale. Vreţi să ştiţi care e mărturia aceasta? Învinuindu-i Dumnezeu pe iudei prin proorocul, grăieşte: „Pământul a dat roadele sale, şi n-aţi adus zeciuielile, ci prada săracului în casele voastre” (Malahia 3, 10; Isaia 3, 13). „Întrucât voi”, zice, „nu aţi dat prinoasele cele obişnuite, aţi răpit cele ale săracului”. Asta o spune ca să arate bogaţilor că stăpânesc avut al săracului şi atunci când bogăţia lor este moştenită, sau de orişiunde ar avea banii. Şi iarăşi zice în altă parte: „Să nu lipseşti de viaţă pe sărac” (Sirah 4, 1): iar a lipsi pe cineva poţi doar de ceea ce nu este al tău, fiindcă ἀποστέρησις înseamnă a lua cele străine şi a le păstra. Prin aceasta căpătăm învăţătură că dacă nu dăm milostenie vom căpăta pedeapsă la fel cu cei care lipsesc de viaţă pe sărac, că de oriunde ne-am aduna averile, ale Stăpânului sunt; iar de le vom da celor nevoiaşi, de mult belşug ne vom bucura. Şi de asta a îngăduit Dumnezeu ca tu să ai mai multe avuţii ca alţii: nu ca să cheltuieşti pentru curvie, nici pentru beţie, şi îmbuibare, şi haine de mult preţ, şi alte feluri de răsfăţ, ci ca să le împărţi celor nevoiaşi. Dacă vistierul ce a primit bani ai împăratului, nesocotind pe cei cărora li s-a poruncit să îi împartă, îi cheltuieşte pe răsfăţul său, dă socoteală şi piere. La fel şi cu bogatul: el e un vistier al bunurilor ce trebuie împărţite la săraci, ce a primit porunca de a le împărţi celor împreună-robi cu dânsul care se află în nevoie. Iar dacă cheltuieşte pentru sine mai mult decât ceea ce-i face neapărată trebuinţă, dincolo va da cumplită socoteală, că nu sunt ale lui avuţiile lui, ci ale celor împreună-robi cu dânsul.

5. Să le chivernisim, deci, ca pe unele ce nu sunt ale noastre, ca să devină ale noastre. „Dar cum să le chivernisim ca pe unele ce nu sunt ale noastre?” Le chivernisim atunci când nu le cheltuim pe lucruri de prisos, când nu le cheltuim doar pentru noi, ci când le împărţim mâinilor săracilor: chiar dacă eşti bogat, dacă vei cheltui pentru ceva de prisos vei da seama pentru averile încredinţate ţie. Aşa se întâmplă şi la casele mari: mulţi îşi încredinţează vistieriile slujitorilor, însă aceia păzesc cele încredinţate lor şi nu dau iama în ele, ci împart cui şi când porunceşte stăpânul. Aşa să faci şi tu: fiindcă ai primit mai mult ca alţii nu ca să cheltuieşti singur, ci ca să te faci bun iconom şi pentru alţii.

Se cuvine să cercetăm şi pentru ce bogatul nu îl vede pe Lazăr lângă alt drept, ci anume în sânurile lui Avraam. Avraam era iubitor de străini: drept aceea, lângă Lazăr îl vede pe Avraam ca şi acesta să îi fie spre mustrare a urii lui de străini: fiindcă Avraam pândea pe trecători şi îi trăgea în casa lui, iar bogatul şi pe cel ce era în casă îl trecea cu vederea şi, având asemenea vistierie şi prilej de mântuire, îl ocolea în fiecare zi, nefolosindu-se după cuviinţă de solirea săracului. Dar

patriarhul nu era aşa, ci cu totul dimpotrivă: stând înaintea uşilor, pescuia pe toţi trecătorii şi, precum pescarul aruncă undiţa în mare şi uneori scoate un peşte, iar adesea şi aur şi mărgăritare, aşa şi el, pescuind oameni, a prins cândva şi îngeri - şi ce e minunat e că a făcut-o fără să ştie. De acest lucru minunându-se şi Pavel, îndeamnă şi grăieşte: „Iubirea de străini să n-o uitaţi - că prin aceasta oarecari, neştiind, au primit oaspeţi pe îngeri" (Evrei 13, 2). Şi bine a zis: neştiind- că dacă i-ar fi primit cu atâta bunăvoinţă cunoscându-i, n-ar fi făcut nici un lucru mare şi minunat; dar toată lauda este că neştiind cine erau trecătorii şi socotindu-i a fi doar oameni călători, i-a chemat înlăuntru cu atâta râvnă. Şi tu, dar, dacă arăţi multă râvnă primind vreun om vestit şi strălucit, nu faci nimic vrednic de minunare - că fapta bună a celui ospeţit de multe ori sileşte şi pe cel urâtor de străini să arate toată bunăvoinţa. Iar lucru foarte mare şi minunat este atunci când primim cu multă bunăvoinţă pe oricine, şi pe cei lepădaţi, şi pe cei de rând. De aceea şi Hristos, încuviinţând pe cei care fac astfel, a zis: „Întrucât aţi făcut unuia dintre aceşti prea mici, Mie Mi-aţi făcut" (Matei 25, 40); şi iarăşi: „Nu este voia înaintea Tatălui vostru ca să piară unul dintre aceşti prea mici" (Matei 18, 14); şi iarăşi: „Cine va sminti pe unul dintr-aceştia mici, care cred întru Mine, mai de folos i-ar fi lui să i se atârne o piatră de moară la grumazul său şi să fie aruncat în mare" (Matei, 18, 6). Şi pretutindeni în Scripturi vedem cât de mare e grija lui Hristos pentru cei mici şi prea-mici - care lucru cunoscându-l şi Avraam, nu cerceta cine erau călătorii şi de unde veneau, aşa cum facem noi acum, ci îi primea pe toţi fără osebire: că cel ce face bunătate cuiva nu trebuie să-i ceară socoteală de viaţa lui, ci doar să-i dreagă sărăcia şi să-i plinească lipsa. O îndreptăţire are săracul - lipsurile şi nevoia. Altceva să nu mai ceri de la el, ci dacă n-are hrana cea de trebuinţă să îi alinăm foamea, chiar de ar fi mai rău decât toţi oamenii. Aşa ne-a poruncit să facem şi Hristos, zicând: „Fiţi asemenea Tatălui vostru Celui din ceruri, că pe soarele Său îl răsare peste cei răi şi peste cei buni, şi plouă peste cei drepţi şi peste cei nedrepţi" (Matei 5, 45). Liman al celor în nevoie e milostivul, iar limanul îi primeşte şi-i scapă de primejdii pe toţi cei căzuţi în sfărâmare de corabie, fie că-s răi, fie că-s buni; oricum ar fi cei aflaţi în primejdie, îi primeşte în sânurile sale. Şi tu, dar, când vezi că un om pe uscat suferă sfărâmarea de corabie a sărăciei, nu-l judeca, nici nu îi cere socoteală, ci scapă-l din necaz. De ce îţi faci singur greutăţi? Dumnezeu te-a slobozit de toată despicarea firului în patru şi iscodirea deşartă. Câte nu ar fi spus şi cât n-ar fi strâmbat din nas mulţi, dacă Dumnezeu ar fi poruncit să cercetăm cu de-amănuntul viaţa, să descoasem purtarea şi faptele, şi după aceea să miluim? Dar nu este aşa, ci am fost sloboziţi de toată greutatea de acest fel. Deci, pentru ce să ne mai facem griji de prisos? Una este a judeca, alta a da milostenie. De asta se şi cheamă milostenie, fiindcă o dăm şi celor nevrednici. Aceasta ne îndeamnă să o facem şi Pavel, grăind: „Iar voi să nu slăbiţi făcând binele către toţi, şi mai vârtos către cei ai noştri de o credinţă" (Galateni 6, 9-10). Dacă vom sta să iscodim şi să descoasem pe cei nevrednici, nici nu vom da prea lesne peste cei vrednici; iar dacă vom da celor nevrednici, negreşit că şi cei vrednici, şi cei ce fac cât toţi nevrednicii laolaltă, vor veni să fie miluiţi de mâinile noastre - precum s-a întâmplat şi cu Avraam, care neiscodind, nici descosând pe trecători, a putut şi îngeri asprimi oarecând. Acestuia şi totodată urmaşului său Iov să râvnim a urma şi noi, că şi Iov a urmat cu scumpătate mărimii de suflet a străbunului, şi de aceea grăia: „Uşa mea la tot cel ce venea se deschidea" (31, 32) - nu pentru unii era deschisă, iar pentru alţii nu, ci era pentru toţi deschisă.

6. Aşa să facem, vă rog, şi noi, fără a despica firul în patru mai mult decât este nevoie: că la sărac vrednică e nevoia lui. Dacă vreodată va veni cineva la noi cu această nevoie, să nu mai iscodim degeaba, că nu dăm obiceiului, ci omului. Nu pentru fapta lui bună, ci pentru nevoia lui îl miluim, ca şi noi să ne atragem de la Stăpânul mare milă, ca şi noi, nevrednici fiind, să avem

parte de iubirea Lui de oameni. Că dacă vom cere vrednicie la cei împreună robi cu noi şi vom despica firul în patru, aşa va face şi Dumnezeu cu noi; şi căutând a cere socoteală de la cei împreună robi cu noi, cădem noi înşine din iubirea de oameni cea de sus - căci cu judecata cu care veți judeca, veți fi judecați (Matei 7, 2). Dar să ne întoarcem la firul cuvântării. Văzând bogatul pe Lazăr în şanurile lui Avraam, a zis: Părinte Avraame, milu-ieşte-mă şi trimite pe Lazăr.

De ce nu a vorbit cu Lazăr? Mie îmi pare că s-a ruşinat şi s-a sfiit, şi socotea că acela negreşit îl ține de rău în urma purtării lui, zicându-şi: „Dacă eu, în atâta bunăstare fiind şi cu nimic nedreptățit, l-am trecut cu vederea când era în atâtea nenorociri şi nici din fărâmituri nu îi dădeam, cu atât mai mult el, care a fost disprețuit în asemenea hal, nu se va pleca să-mi facă hatârul”. Asta o spunem nu spre a-l osândi pe Lazăr, fiindcă el nu avea astfel de simțăminte - să nu fie! - că bogatul este cel ce, având această temere, nu l-a chemat pe Lazăr, ci pe Avraam, pe care-l socotea întru necunoştință de cele întâmplate pe pământ între el şi Lazăr, şi căuta degetul acela pe care îl lăsase în atâtea rânduri să fie lins de câini. Dar Avraam, ce zice? „Fiule, ai primit cele bune ale tale în viața ta.” Vezi iubirea de înțelepciune, iubirea de aproapele a dreptului? N-a zis: „Neomenosule şi crudule şi prearăule, după ce te-ai purtat aşa de rău cu omul, ai obrazul să pomeneşti acum de iubire de oameni şi de milă şi de iertare? Nu roşeşti, nu te ruşinezi?” El, însă, ce face? „Fiule, zice, ai primit cele bune ale tale”, că zice înțeleptul: „Sufletul necăjit nu îl tulbura” (Sirah 4, 3); îi e de-ajuns pedeapsa, să nu-l mai zădărâm în nenorocirea lui”. De altfel, ca să nu crezi că din răzbunare față de purtarea de pe pământ a bogatului l-a oprit pe Lazăr să meargă la el, îl numeşte fiule, ca şi cum ar voi să se dezvinovățească. „Ce ține de mine”, zice, „îți dau; însă a merge de aici la voi nu ne stă în putere; ai primit (άπέλαβες) cele bune ale tale”. Dar de ce n-a zis: έλαβες, ci: άπέλαβες? Mare noian de tâlcuri ni se deschide înainte, pe cât văd eu. Drept aceea, păzind cu scumpătate toate cele grăite acum şi mai înainte, să le păstrăm în suflet cu toată grija şi prin cele spuse deja să vă pregătiți mai bine spre ascultarea celor ce se vor spune în rândurile viitoare. Şi dacă veți putea, amintiți-vă tot; dacă nu, vă rog ca în loc de toate celelalte să vă amintiți măcar că a nu împărți săracilor din averea ta înseamnă a jecmăni pe săraci şi a-i lipsi de viață, şi că nu stăpânim bunurile noastre, ci pe ale lor. Că dacă vom avea astfel de aşezare sufletească, negreşit ne vom trimite înaintea noastră avuțiile şi, hrănind aici pe Hristos flămând, ca nişte buni neguțători vom pune la păstrare dincolo multă marfă şi vom putea să dobândim bunătățile viitoare, cu harul şi iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, dimpreună cu Care Tatălui şi Sfântului Duh este slava, cinstea, puterea, acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

19 În limba greacă, mai ales în epoca târzie, „tiranie” şi „a tiranisi (tiraniza)” arată o stăpânire nelegitimă, o uzurpare, în cazul de față este vorba de stăpânirea samavolnică a dracilor asupra sufletelor omeneşti, care nu este îngăduită de Dumnezeu.

Cuvantul III

din “Omilii la parabola despre saracul Lazar si bogatul nemilostiv”
Editura Sophia, Bucuresti, 2002

Al treilea cuvânt despre Lazar, si de ce nu a zis Avraam: "ai primit cele bune in viata ta", ci: :"ai luat" si de ce dreptii cad de multe ori în primejdii, iar pacatosii scapa de acestea

1. Nu mic folos ne-a adus pilda lui Lazăr, atât bogaţilor cât şi săracilor: pe săraci învăţându-i să rabde lesne sărăcia, iar pe bogaţi nelăsându-i a se trufi cu bogăţia, ci chiar prin fapte arătând că mai vrednic de milă decât toţi e cel care trăieşte în plăceri şi nu împarte cu nimeni avuţia lui. Hai, dar, să vorbim şi astăzi despre aceleaşi lucruri - fiindcă şi minerii, unde văd multe vine de aur, acolo sapă mereu şi nu încetează până când nu se termină tot ce ieşise la iveală.

Să ne întoarcem, dar, acolo unde am lăsat ieri cuvântul, ca să mergem mai departe cu el din acelaşi loc. Eu puteam şi într-o singură zi să vă lămuresc întreaga pildă, dar scopul râvnei mele nu a fost să plecăm acasă după ditamai cuvântarea, ci ca voi, primind şi păzind cu scumpătate cele spuse, să primiţi din această păzire simţirea că v-aţi folosit duhovniceşte.

Că şi o mamă iubitoare, când trebuie să treacă pe hrană tare sugarul ei, dacă îi toarnă în gură vinul curat dintr-o dată nici un folos nu dobândeşte, fiindcă pruncului îi curge din gură şi i se udă pe piept cămăşuţa; iar dacă îi toarnă uşor şi câte puţin, pruncul înghite fără neplăcere.

Drept aceea, pentru ca nici voi să nu vărsaţi afară ceea ce vi s-a dat, nu v-am pus să sorbiţi dintr-o dată paharul învăţăturii, ci v-am împărţit-o pe mai multe zile, lăsându-vă să vă odihniţi în răstimpurile dintre acestea de osteneala ascultării, aşa încât şi ceea ce aţi înghiţit să prindă rădăcini tari în cugetul iubirii voastre, iar cele ce urmează a fi grăite să le primiţi cu suflet destins şi plin de vlagă. De asta vă şi spun, adesea, cu multe zile înainte despre ce urmează să vorbim, ca în răstimpul ce trece până atunci să luaţi Scriptura, să citiţi toată pericopa şi, aflând cât s-a tâlcuit din ea şi cât a mai rămas, să vă faceţi cugetul mai pregătit să primească învăţătură prin ascultarea celor ce se vor spune.

Şi pururea vă rog, şi nu voi înceta a vă ruga, ca nu numai aici să luaţi aminte la cele zise, ci şi acasă când veţi fi să petreceţi mereu întru citirea dumnezeieştilor Scripturi - sfat pe care n-am contenit a-l da nici celor cu care mă întâlnesc aparte [în particular]. Să nu-mi spună cineva acele vorbe reci şi vrednice de multă osândă: „sunt ţintuit la tribunal", „sunt prins cu treburile cetăţii", „am de muncit", „am nevastă", „am de hrănit copii", „sunt cap de familie", „mirean sunt: nu este treaba mea să citesc Scripturile, ci a celor care s-au lepădat de lume, care s-au sălăşluit pe culmile munţilor, care se îndeletnicesc mereu cu cele duhovniceşti".

Ce spui tu, omule? Nu este treaba ta să iei aminte la Scripturi, fiindcă eşti răspândit de griji nenumărate? Păi tocmai că e în mai mare măsură treaba ta decât a acelora, fiindcă ei n-au atâta nevoie de ajutorul dumnezeieştilor Scripturi ca cei împresuraţi de multe griji.

Că monahii, fugind de cetăţi şi de tulburările cele din cetăţi, şi făcându-şi colibe în pustie, şi neavând nimic de împărţit cu nimeni, ci filosofând fără de teamă aşezaţi ca într-un liman în seninătatea acelei liniştiri, de multă neprimejduire se bucură: iar noi, care ne clătinam ca cei înviforaţi în mijlocul mării şi avem nenumărate pricini împingătoare la păcat, totdeauna avem trebuinţă de statornică şi necurmată îmbărbătare din Scripturi.

Aceia stau departe de luptă, drept care nici nu primesc multe răni, iar tu stai tot timpul în primele rânduri şi eşti rănit mereu. De aceea şi ai nevoie de mai multe leacuri decât ei: că şi nevasta te supără, şi fiul te întristează, şi sluga te mânie, şi vrăjmaşul îţi întinde curse, şi prietenul te pizmuieşte, şi vecinul te păgubeşte, şi tovarăşul de arme îţi pune piedici, de multe ori şi judecătorul te ameninţă, şi sărăcia te întristează, şi pierderea casnicilor jale îţi pricinuieşte, şi bunăstarea te îngâmfă, şi restriştea te abate.

Şi multe pricini şi imbolduri silnice de mânie, de griji, de descurajare şi întristare, de slavă deşartă şi nebunească trufie ne împresoară din toate părţile, şi nenumărate săgeţi curg asupra noastră de pretutindeni: drept care avem necontenită nevoie de toate armele cele din Scripturi - că s-a zis: Să ştii că prin mijlocul curselor treci şi pe aripile cetăţii umbli (Sirah 9, 18).

Poftele trupeşti nu se scoală oare mai cumplit asupra celor ce umblă printre oameni? Că faţa frumoasă şi trupul bine făcut ne rănesc prin ochi, cuvântul de ruşine, intrând prin auz, ne tulbură gândul, iar de multe ori şi un cântec pătimaş slăbeşte vigoarea sufletului. Dar ce zic eu? Că un lucru care multora le pare mai de nimic ca toate cele arătate mai înainte, şi anume mirosul de parfumuri pe care îl răspândesc curvele ce ies la agăţat în drum, îl robeşte pe om doar întâlnindu-se [prin simpla întâlnire] cu el.

2. Multe lucruri din acestea împresoară şi strâmtorează sufletul nostru: şi avem trebuinţă de leacuri dumnezeieşti ca să tămăduim rănile pricinuite şi să le preîntâmpinăm pe cele ce încă nu au fost făcute, dar sunt pe cale să se facă, stingând şi abătând din depărtare săgeţile cele aprinse ale diavolului prin citirea cea de totdeauna a Sfintelor Scripturi.

Că nu se poate, nu, nu se poate mântui cineva fără a se bucura mereu de citirea cea duhovnicească. Şi încă mare lucru este dacă ne vom putea mântui vreodată chiar bucurându-ne necontenit de această lecuire; iar dacă în fiecare zi vom fi răniţi, neavând parte de nici o doctorie, ce nădejde de mântuire ne mai rămâne?

Nu vezi pe arămari, pe aurari, pe argintari, pe orice meseriaşi cum ţin uneltele meseriei lor îngrijite şi pregătite, vrând mai bine a suferi sila foamei, necazul sărăciei şi îndeobşte orice, decât a vinde vreuna din uneltele acestea pentru mâncare? Mulţi dintre ei aleg adesea să se îndatoreze pentru a-şi ţine casa şi a-şi hrăni copiii decât să vândă cea mai mică dintre uneltele meseriei lor - şi pe bună dreptate, fiindcă ei ştiu că o dată vândute uneltele nu mai au ce face cu meseria şi li se duce orice temei de bunăstare. Că atâta timp cât au uneltele pot să plătească în timp, muncind mereu, datoriile; iar dacă s-ar grăbi să le vândă altora, nu mai au de unde aştepta vreo alinare pentru foamea şi sărăcia lor.

Astfel de aşezare a cugetului să dobândim şi noi: că precum acelora uneltele meseriei lor le sunt ciocanul şi nicovala şi cleştele, uneltele meseriei noastre sunt cărţile apostoleşti şi proroceşti, şi toată Scriptura cea de Dumnezeu insuflată şi folositoare (II Timotei 3, 16). Şi precum acei meşteşugari lucrează cu uneltele lor toate vasele pe care le primesc spre împodobire, aşa şi noi să ne şlefuim [prelucrăm] prin uneltele noastre sufletul, şi stricat fiind el să-l îndreptăm, şi învechit fiind să-l înnoim.

Meşteşugul acelora atinge doar înfăţişarea din afară a lucrurilor, căci nu pot să preschimbe materia vaselor, să facă din argint aur, ci numai să le dea altă înfăţişare. Cu tine, însă, lucrurile nu stau aşa, ci ai mai mare putere decât ei şi luând un vas de lemn poţi ajunge să faci din el un vas de aur - iar martor este Pavel, care zice: în casă mare nu sunt numai vase de aur şi de argint, ci şi de lemn şi de lut; şi unele sunt spre cinste, iar altele spre necinste. Deci, de se va curaţi cineva pe sine dintru acestea, va fi vas de cinste, sfinţit şi de bună treabă stăpânului, spre tot lucrul bun gătit (II Timotei 2, 20-21).

Prin urmare, să nu ne lenevim a dobândi Scripturile, ca să nu primim răni de moarte; şi să nu îngropăm aur, ci să ne adunăm comoară de cărţi duhovniceşti. Că aurul, când este mult, mai vârtos atunci întinde cursă celor ce-l au pe el; iar cărţile duhovniceşti multe folos aduc celor care le strâng. Armele împărăteşti, chiar dacă nu le foloseşte nimeni, păzesc foarte bine pe cei ce locuiesc acolo unde ele sunt păstrate, nici un tâlhar sau spărgător sau răufăcător de alt fel necutezând asupra acelei case; iar din locul unde se află cărţi duhovniceşti este gonită toată lucrarea diavolească şi multă îmbărbătare spre fapta bună capătă cei ce locuiesc acolo, că singură vederea cărţilor acestora ne face mai şovăielnici spre păcat.

Că de vom şi cuteza ceva din cele oprite şi necuraţi ne vom face, întorcându-ne acasă şi văzând cărţile mai vârtos ne vom osândi în conştiinţa noastră şi mai şovăielnici a cădea iarăşi într-aceleaşi ne vom face. Iar dacă întru sfinţenie vom petrece, mai mult folos vom primi din ele: că numai ce se atinge cineva de Evanghelie, şi îndată i se preschimbă cugetul, şi singură vederea ei îl desface de cele lumeşti; iar dacă şi citeşte cu luare-aminte, sufletul se curăţeşte şi se face mai bun de parcă ar petrece în nişte Sfinte ale sfintelor, căci Dumnezeu îi grăieşte lui prin slovele acelea.

„Şi dacă nu înţelegem ce scrie?" Chiar dacă nu înţelegi ce scrie, multă sfinţire capeţi fie şi doar citind. De altfel, e cu neputinţă a nu pricepe chiar nimic, că harul Duhului a iconomisit ca aceste cărţi să fie alcătuite de vameşi şi pescari şi făcători de corturi şi oieri şi căprari, oameni simpli şi fără ştiinţă de carte, tocmai ca nimeni din cei simpli să nu îşi poată lua asemenea îndreptăţire, ca tuturor să le fie lesne de pătruns cele grăite, ca şi meşteşugarul, şi sluga, şi femeia văduvă, şi cel mai neînvăţat dintre oameni să capete câştig şi să se folosească din auzire.

Că nu spre slavă deşartă, ca cei dinafară [păgânii], ci pentru mântuirea ascultătorilor au alcătuit toate aceste cărţi toţi cei ce la început au fost învredniciţi de harul Duhului.

3. Filosofii şi ritorii şi scriitorii cei lumeşti - care n-au căutat folosul cel de obşte, ci numai să se minuneze lumea de ei - chiar dacă au şi zis vreun lucru folositor, şi pe acesta l-au ascuns, ca într-o negură, în obişnuita lor lipsă de limpezime.

Apostolii şi prorocii au făcut toate dimpotrivă: că limpezi şi desluşite şi-au înfăţişat învăţăturile tuturor, ca dascăli de obşte ai lumii, aşa încât oricine să poată singur înţelege cele grăite, numai să citească. Şi aceasta mai înainte vestind-o prorocul, grăia: Vor fi toţi învăţaţi de Dumnezeu; şi nu va mai învăţa nimenea pe aproapele său, zicând: „Cunoaşte pe Domnul", că toţi mă vor cunoaşte de la cel mic până la cel mare al lor(Ioan 6, 13; Ieremia 31, 34). Şi Pavel zice: Şi eu, fraţilor, am venit la voi nu întru covârşirea cuvântului şi a înţelepciunii, vestind vouă mărturisirea lui Dumnezeu; şi iarăşi: Cuvântul meu şi propovăduirea mea nu erau întru cuvinte îndemnătoare

ale înțelepciunii omeneşti, ci întru arătarea Duhului şi a puterii, şi iarăşi: Grăim înțelepciune nu a veacului acestuia, nici a domnilor veacului acestuia, care sunt pieritori (l Corinteni 2, 1,4, 6).

Pentru cine nu e limpede tot ce scrie în Evanghelii? Cine, auzind: fericiți cei blânzi, fericiți cei milostivi, fericiți cei curați cu inima şi toate cele asemenea, va avea nevoie de învățător ca să priceapă cele zise? Dar semnele şi minunile şi istorisirile nu sunt lesne de înțeles şi desluşite pentru oricine? Deci, spusa „nu înțeleg" e o şmecherie şi fățăreală [fățărnicie] şi născocire pentru acoperit lenea.

Nu înțelegi cele scrise? Dar cum o să poți înțelege vreodată, dacă nu arunci o privire peste ele? Ia cartea în mâini: citeşte întreaga istorisire, păstrează în minte ceea ce pricepi, iar locurile greu de înțeles şi nedesluşite citeşte-le de mai multe ori; iar de nu vei putea pricepe nici atunci, mergi la cineva mai înțelept, mergi la dascăl, împărtăşeşte-i nelămurirea ta, arată multă râvnă. Şi dacă Dumnezeu te va vedea că ai atâta osârdie, nu va trece cu vederea priveghera şi grija ta, iar de nu va fi om care să te învețe ceea ce vrei să afli, îți va descoperi El însuşi negreşit.

Adu-ți aminte de famenul împărătesei etiopienilor care, barbar fiind, şi prins de nenumărate griji, şi împresurat din toate părțile de multe treburi, nu înțelegea ce citea, însă totuşi citea aşa, stând în car - iar dacă arăta atâta râvnă pe drum, gândeşte-te cum petrecea acasă. Dacă nu suferea să rămână fără citire în timpul călătoriei, cu cât mai mult atunci când stătea în casă? Dacă n-a încetat a citi atunci când nu înțelegea cele citite, cu cât mai mult după ce a aflat înțelesul lor?

Iar ca să te încredințezi că nu înțelegea ce citea, ascultă ce zice Filip: Oare înțelegi cele ce citeşti? Iar famenul, auzind acestea, n-a roşit, nici nu s-a ruşinat, ci şi-a mărturisit neştiința, grăind: Cum voi putea, de nu mă va povățui cineva? (Fapte 8, 30-31). Deci, dat fiind că citea cu atâta râvnă cu toate că n-avea încă povățuitor, pentru aceasta a primit degrabă călăuza. A văzut Dumnezeu osârdia lui, i-a primit râvna şi i-a trimis degrab dascăl.

„Păi Filip nu-i acum de față". Da, dar este de față Duhul, Cel Care I-a mişcat pe Filip. Să nu ne batem joc de mântuirea noastră, fraților, că toate acestea s-au scris pentru a noastră învățătură, la care sfârşiturile veacurilor (l Corinteni, 10, 11). Mare sprijin spre a nu păcătui e citirea Scripturilor, mare hău şi prăpastie adâncă necunoaşterea lor, mare trădare a mântuirii e a nu şti nimic din legile dumnezeieşti.

Aceasta a născut şi eresuri, aceasta a dus şi la viață stricată, aceasta a aruncat jos cele care erau sus: căci cu neputință, cu neputință este să rămână fără roadă duhovnicească cel ce se împărtăşeşte necontenit, cu luare-aminte, de citirea Scripturilor.

Iată, dar, câte foloase v-a adus o singură pildă; iată cum v-a făcut sufletul mai bun. Că mulți - ştiu eu prea bine - au plecat trăgînd mare folos din cele auzite; iar dacă sunt vreunii care nu au cules atâta roadă, oricum au fost mai buni în ziua în care au ascultat cuvintele de învățătură. Şi nu puțin lucru este fie şi o singură zi a petrece în frângere a inimii pentru păcate şi a trage cu ochiul la filosofia cea de sus şi a da sufletului puțină odihnă de grijile lumeşti. Iar de vom face aceasta la fiecare adunare, neabătut, statornica ascultare a învățăturii va lucra în noi un bine mare şi ales.

4. Hai, dar, să purcedem la cuvenita continuare a pildei. Aşadar, ce urmează? Grăind bogatul: Trimite pe Lazăr să-şi întingă vârful degetului în apă şi să îmi răcorească limba, să auzim ce zice Avraam: Fiule, adu-ți aminte că ai luat cele bune ale tale în viața ta, şi Lazăr aşijderea cele rele; şi acum el se mângâie, iar tu te chinuieşti. Şi, peste toate acestea, între noi şi voi prăpastie mare s-a întărit, ca cei ce vor vrea să treacă de aici către voi să nu poată, nici cei de acolo la noi să treacă.

Apăsătoare sunt aceste spuse, şi durere multă revarsă asupra noastră. Ştiu şi eu; dar după măsura în care ele ating dureros conştiința, aşa e şi folosul tras de cugetul celor îndurerați. Că dacă ni s-ar fi spus acestea, precum bogatului, dincolo, cu adevărat s-ar fi cuvenit să ne plângem şi să ne tânguim şi să jelim, ca unii rămaşi fără vreme de pocăință. Dar întrucât le auzim aici, unde e cu putință să ne venim în fire, să ne spălăm păcatele, să dobândim multă îndrăznire şi să scăpăm prin frica cea bună de relele întâmplate altora, să mulțumim Iubitorului de oameni Dumnezeu, Celui Care prin pedepsirea altora deşteaptă lenevirea noastră şi ne trezeşte din somnul păcatului - că acestea ni s-au arătat dinainte ca să nu le pățim.

De ar fi vrut Dumnezeu să ne pedepsească, nu ne-ar fi vestit dinainte; iar de vreme ce nu vrea să pedepsească, pentru aceea vesteşte dinainte pedeapsa, ca prin înainte-vestire cumințindu-ne, să n-o cunoaştem pe pielea noastră.

Dar de ce nu a zis: “ai primit cele bune in viata ta”, ci :”ai luat”? Vă amintiți, fără îndoială, cum v-am spus că aici ni se descoperă o mare largă şi adîncă de tâlcuri? Că a primi arată o datorie: omul primeşte ceva care i se cuvine. Deci, dacă acest bogat era spurcat, şi preaspurcat, şi crud, şi neomenos, pentru ce nu i-a zis Avraam ai primit ci: ai luat, ca şi cum ar fi fost vorba de lucruri datorate şi cuvenite? Ce aflăm de aici?

Aflăm că până şi cei spurcați, ajunşi la cea mai de pe urmă treaptă a răutății, adesea au făcut unul, două, trei lucruri bune - şi că spun acestea nu la întîmplare o dovedeşte următorul fapt. Cine era mai spurcat decât judecătorul cel nedrept? Cine era mai neomenos? Cine era mai neevlavios? El nici de Dumnezeu nu se temea, nici de oameni nu se ruşina: şi totuşi, în atâta răutate vietuind, a făcut un lucru bun, miluind pe văduva care îl bătea mereu la cap şi făcându-i hatârul şi dându-i lucrul cerut şi pedepsind pe cei ce o nedreptățiseră.

Aşa se întâmplă ca cineva să fie dezmățat, însă adesea milostiv; sau neomenos, însă necurvar; sau dezmățat şi crud, dar totuşi să fi făcut în viața lui vreun lucru bun. Acelaşi lucru trebuie cugetat şi cu privire la cei buni: că precum cei mai răi dintre oameni săvârşesc adesea vreun lucru bun, aşa şi cei osârduitori şi îmbunătățiți păcătuiesc de multe ori cu câte ceva: că cine se poate lăuda, grăieşte Solomon, că are inimă curată, sau cine se va lăuda că este curat de păcate ? (Pilde 20, 9).

Întrucât era firesc ca şi bogatul, chiar dacă ajunsese la răutatea cea mai de pe urmă, să fi făcut vreun lucru bun, iar Lazăr, măcar că ajunsese la culmea faptei bune, să fi păcătuit cu vreun lucru mic, uită-te cum a lăsat patriarhul să se înțeleagă amândouă aceste lucruri, zicând: Tu ai primit cele bune ale tale în viața ta, şi Lazăr aşijderea pe cele rele.

Iată ce vrea să spună: „Dacă ai făcut vreun lucru bun şi ţi se cuvenea răsplată pentru el, ai primit-o întreagă în lumea pământească, dezmierdându-te, trăind în bogăţie, bucurându-te de bunăstare şi propăşire; iar dacă Lazăr a făcut vreun lucru rău, aşijderea a primit plata întreagă, chinuindu-se în sărăcie şi foamete şi în cele mai mari necazuri: şi goi aţi plecat amândoi de acolo - el de păcate, tu de isprăvile dreptăţii. Drept aceea, el are parte aici de mângâiere curată, iar tu suferi pedeapsă nealinată".

Atunci când faptele noastre bune sunt mici şi de puţin preţ, iar povara păcatelor - multă şi negrăită, iar pe deasupra ne mai şi bucurăm aici de bunăstare, nepătimind nici un necaz, negreşit vom pleca din această lume deşerţi şi goi de plata faptelor bune, fiindcă am primit-o aici pe toată.

Iar dacă faptele noastre bune sunt mari şi multe, în vreme ce păcatele-s puţine şi neînsemnate, iar pe deasupra pătimim necazuri, ne descărcăm aici de păcate, urmând a primi dincolo curată şi desăvârşită plata faptelor bune. Aşadar, când vezi pe cineva că trăieşte în răutate, nepătimind nici un necaz, să nu îl fericeşti, ci să plângi şi să te tânguieşti pentru dânsul, că va suferi dincolo necazuri nemicşorate - ca şi bogatul din această pildă. Şi iarăşi: când vezi pe cineva cu sârguinţă pentru fapta bună că suferă ispite fără număr, să-l fericeşti şi să-i râvneşti lui, fiindcă aici e dezlegat de toate păcatele, iar dincolo i se gătesc multe răsplăţi pentru răbdare - precum s-a întâmplat şi cu Lazăr.

5. Că dintre oameni unii sunt pedepsiţi numai aici, alţii nu pătimesc aici nimic cumplit, însă dincolo au parte de pedeapsa întreagă, iar alţii sunt pedepsiţi şi aici şi dincolo. Aşadar, pe care dintre aceste trei tagme o fericiţi? N-am nici o îndoială că pe primii, care sunt pedepsiţi aici, scăpând de păcate. Dar după aceştia, care sunt mai fericiţi? Poate credeţi că cei ce nu pătimesc aici nimic, dar suferă dincolo pedeapsa întreagă; eu, însă, cred că nu aceştia, ci oamenii pedepsiţi şi aici şi dincolo. Că cel ce este pedepsit aici va cunoaşte mai uşoară pedeapsă dincolo, iar cel ce nu e pedepsit aici va suferi -altminteri nu se poate - întreaga pedeapsă dincolo, va avea osândă nemângâiată; aşijderea şi acel bogat, care n-a şters aici nimic din păcatele sale, era pedepsit atât de amarnic că nu putea să aibă parte nici de o picătură mică de apă.

Însă dintre aceşti păcătoşi care nu pătimesc aici nici un necaz cu mult mai mult îi căinez pe cei care aici, după ce că nu sunt pedepsiţi, trăiesc în dezmierdare şi fără nici o grijă. Neplătind aici pentru păcate, păcătoşii primesc mai cumplită pedeapsă dincolo şi, deopotrivă, faptul că se bucură de multă odihnă şi dezmierdare şi bunăstare li se face dincolo pricină şi temei de certare şi de pedeapsă: fiindcă atunci când suntem miluiţi de Dumnezeu în ciuda faptului că păcătuim, aceasta ne poate arunca cel mai tare în foc.

Că dacă cineva, având parte numai de îndelungă-răbdare din partea lui Dumnezeu, nu se foloseşte de ea cum se cuvine, mai amarnică pedeapsă va avea: atunci când dimpreună cu îndelungă-răbdarea îi vin şi milele cele mai mari, cine îl va mai scăpa de pedeapsa aceea?

Iar ca să te încredinţezi că cei ce se bucură aici de îndelungă-răbdarea dumnezeiască dincolo îşi adună loruşi rău, dacă nu ne vom pocăi, ascultă ce zice Pavel: Şi oare socoteşti aceasta, o! omule care judeci pe cei ce fac unele ca acestea, şi tu însuţi aceleaşi faci, că vei scăpa de judecata lui Dumnezeu? Sau nu bagi seamă de bogăţiile bunătăţii Lui şi de îngăduinţa şi de îndelungă răbdarea Lui, necunoscând că bunătatea lui Dumnezeu te duce la pocăinţă? Ci după împietrirea

ta şi inima ta nepocăită îţi aduni mânie în ziua mâniei şi a descoperirii dreptei judecăţi a lui Dumnezeu(Romani 2, 3-5).

Deci, când vedem pe unii că trăiesc în bogăţie şi în răsfăţ, miros parfumuri, petrec în beţii, au stăpânire şi slavă multă, sunt străluciţi, vestiţi, şi nu suferă nici un necaz, pentru aceasta mai vârtos să plângem pentru ei şi să ne tânguim, că păcătuind nu sunt pedepsiţi. Atunci când vezi pe cineva că suferă de hidropică sau de splină, ori că are vreun buboi sau e plin chiar peste tot de bube, şi pe deasupra se îmbată, o ţine în plăceri şi prin aceasta îşi sporeşte boala, nu doar că nu îl fericeşti pentru acele plăceri, ci mai vârtos îl căinezi tocmai pentru ele: aşa să cugeti şi despre suflet.

Când vezi un om care trăieşte în răutate şi se bucură de multă bunăstare, nepăti-rnind nici un necaz, tocmai pentru aceasta să îl jeleşti mai mult: că fiind cuprins de boală şi de buboi amarnic, îşi sporeşte boala făcându-se mai rău prin desfătări şi înlesnirile traiului. Că nu pedeapsa este rea, ci rău este păcatul: că păcatul desparte pe om de Dumnezeu, iar pedeapsa ne adună la Dumnezeu şi risipeşte mânia Lui.

De unde se vede asta? Ascultă pe prorocul care zice: Mângâiaţi, mângâiaţi pe poporul Meu, preoţi, grăiţi în inima Ierusalimului, că a primit din mâna Domnului îndoit păcatele sale (Isaia 40, 1-2). Şi iarăşi: Domnul Dumnezeul nostru, pace dă nouă, că toate ne-airăsplătit nouă (Isaia 26, 12).

Şi ca să învăţaţi că unii sunt pedepsiţi aici, alţii dincolo, iar alţii şi aici şi dincolo, ascultaţi ce grăieşte Pavel osândind pe cei ce se împărtăşesc de Taine cu nevrednicie - căci după ce a zis că cel ce mănâncă şi bea Trupul şi Sângele cu nevrednicie este vinovat de Trupul şi de Sângele Domnului (l Corinteni 11, 27), adaugă îndată: Pentru aceasta între voi mulţi sunt neputincioşi şi bolnavi, şi mor mulţi: că dacă ne-am fi judecat singuri, n-am fi fost osândiţi; iar acum, fiind judecaţi, suntem certaţi de Domnul ca să nu fim osândiţi împreună cu lumea (30-32).

Vezi cum pedeapsa de aici ne răpeşte certării de dincolo? Şi despre cel care curvise zice: Daţi pe unul ca acesta satanei spre pieirea trupului, ca duhul să se mântuiască în ziua Domnului Iisus (l Corinteni 5, 5). Şi din pilda lui Lazăr se vede că dacă va fi şi făcut ceva rău, spălându-se aici de răutatea aceea a plecat dincolo curat - ceea ce se vede şi din cele întâmplate cu slăbănogul, care petrecând treizeci şi opt de ani în boală a lepădat de-a lungul pătimirii şi păcatele. Iar ca să te încredinţezi că din pricina păcatelor ajunsese aşa, ascultă ce zice Hristos: Iată că te-ai făcut sănătos; de acum nu mai păcătui, ca să nu-ţi fie ţie ceva mai rău (Ioan 5, 14). Aşadar, din acestea este limpede că unii sunt pedepsiţi aici ca să dea jos povara de păcate.

6. Iar ca să te încredinţezi că unii sunt pedepsiţi şi aici şi dincolo, atunci când nu primesc aici pedeapsa vrednică de mărimea păcatelor săvârşite, ascultă ce zice Hristos despre cetăţenii Sodomei - că după ce zice: Oricâţi nu vă vor primi pe voi scuturaţi praful de pe picioarele voastre, adaugă: Mai uşor va fi pământului Sodomei şi Gomorei în ziua judecăţii, decât cetăţii aceleia (Matei 10, 14).

Şi zicând: mai uşor arată tocmai că şi locuitorii Sodomei şi Gomorei vor fi pedepsiţi, dar mai uşor, fiindcă au plătit şi aici. Iar că sunt şi unii care aici nu pătimesc nimic rău, dar dincolo suferă

pedeapsa întreagă, asta ne-a arătat-o acest bogat, care suferă dincolo pedeapsă nealinată şi n-are parte de cea mai mică mângâiere, fiindcă i s-a păstrat pedeapsa întreagă pentru viața de dincolo.

Aşadar, precum în privința păcătoşilor cei care nu pățesc nici un necaz aici sunt supuşi unei mai mari pedepse dincolo, aşa şi în privința celor îmbunătățiți cei ce pătimesc aici mult se bucură de multă cinste dincolo. Dintre doi păcătoşi dacă unul este pedepsit aici, iar celălalt nu, mai fericit este cel pedepsit; aşa şi între doi drepți ce rabdă unul nevoi mai multe, celălalt mai puține, mai fericit este cel ce rabdă mai mult, căci fiecăruia i se va răsplăti după faptele lui.

„Şi atunci, înseamnă că nu-i nimeni care s-o ducă uşor şi aici şi dincolo?" Lucrul de care spui tu, omule, e unul dintre lucrurile ce nu sunt cu putință: că nu este, nu, nu este cu putință ca cel ce aici se bucură de lenevie şi negrijă şi se desfată necontenit în toate şi duce viață lesnicioasă să aibă parte dincolo de cinste. Căci chiar dacă nu îl necăjeşte sărăcia, îl necăjeşte pofta şi este stăpânit de ea - şi nu puțin chin e în aceasta; chiar dacă nu-l vătăma boala, însă îl arde iuțimea - şi nu mică durere ai până ce birui mânia; chiar dacă nu vin asupra lui ispite, gândurile rele se scoală neîncetat asupră-i.

Nu oarecare lucru este să înfrânezi o poftă nelalocul ei, să curmi slava deşartă, să dobori semeția, să încetezi cu viața de plăceri, să duci viață aspră: fiindcă cel ce n-a făcut acestea şi cele ca acestea nu se va mântui vreodată. Iar ca să crezi că cei ce duc viață de plăceri nu se vor mântui, ascultă ce zice Pavel despre văduvă: Iar ceea ce petrece întru desfătare, de vie este moartă (I Timotei 5, 6). Iar dacă despre femeie s-a spus asta, cu atât mai vârtos despre bărbat. Şi Hristos a arătat desluşit că nu poate avea parte de cele cereşti omul care trăieşte în răsfăț, zicând: Strâmtă şi necăjită este calea ce duce întru viață, şi puțini sunt cei ce o află pe ea (Matei 7, 14).

„Păi şi atunci cum spune: Jugul Meu este bun şi sarcina Mea este uşoară? Că dacă strâmtă este calea şi necăjită, cum poate să îi spună uşoară?" Strâmtă şi necăjită este prin felul de a fi al ispitelor, uşoară este după voința celor ce o străbat: că şi ceea ce e nesuferit din fire se poate face uşor atunci când este primit de către noi cu râvnă, precum şi Apostolii, după ce fuseseră biciuiți, se întorceau bucurându-se că se învredniciseră să sufere necinste pentru numele Domnului (Fapte 5, 41).

Vedeți? Chiar dacă firea [natura] chinurilor pricinuieşte necaz şi durere, voința celor biciuiți a biruit până şi firea lucrurilor. De aceea şi Pavel zice: Toți care voiesc a viețui cu bună credință întru Hristos Iisus, prigoniți vor fi (II Timotei 3, 12).

Aşa încât dacă nu prigoneşte omul, dă război diavolul; şi multă filosofie ne trebuieşte, şi mare bărbăție, ca să ne trezvim şi să priveghem în rugăciuni, ca să nu poftim cele străine, ca să împărțim cu nevoiaşii cele ce avem, ca spunem orişicărei dezmierdări - şi celei prin haine, şi celei prin masă - „du-te învârtindu-te"; ca să fugim de lăcomie, de beție, de ocări, ca să ne înfrânăm limba, ca să nu țipăm fără de rânduială (că apostolul zice: toată amărăciunea şi iuțimea şi mânia şi strigarea şi hula să se lepede de la voi- Efeseni 4, 31), ca să nu spunem vorbe spurcate, ca să nu facem glume ieftine.

Iar a păzi cu de-amănuntul acestea nu mică osteneală este. Şi ca să înveți ce mare lucru este a filosofa şi că lucrul nu cunoaşte uşurare în această viață, ascultă ce grăieşte Pavel: Chinuiesc

trupul meu şi îl supun robiei (I Corinteni 9, 27) - că aceasta zicând lăsa să se înțeleagă silirea şi osteneala multă pe care e nevoie să le rabde cei care vor să-şi facă trupul bine înfrânat în toate privințele.
Şi Hristos le grăia ucenicilor: în lume necazuri veți avea, dar îndrăzniți: Eu am biruit lumea (Ioan 16, 33). „Necazul acesta", zice, „ne mijloceşte uşurare. Arenă de luptă este această viață, iar în arenă şi în timpul întrecerilor nu poate să se bucure de uşurare cel ce vrea să fie încununat: aşa încât de vrea cineva să fie încununat, să aleagă viața cea aspră şi ostenicioasă, ca după ce se va fi ostenit aici puțină vreme să se bucure neîncetat de cinste dincolo".

7. Câte necazuri nu cad asupra noastră în fiecare zi? Ce suflet să ai, ca să nu te întristezi, nici să te superi, ci să mulțumeşti, să dai slavă, să te închini Celui Care îngăduie să vină asemenea ispite? Câte lovituri neaşteptate, câte restrişti nu ne ating? Şi trebuie ca, atunci când suntem necăjiți de gândurile rele, să nu îngăduim limbii a zice vreun lucru nelalocul său - precum şi fericitul Iov a răbdat nenumărate pătimiri dând mulțumită lui Dumnezeu.

Sunt însă unii care, dacă se poticnesc în vreo privință, sau de sunt ocărâți de cineva, sau cad în vreo boală, durere de picioare, ori de cap, ori în vreo altă boală, hulesc îndată - şi astfel osteneala bolii o suferă, iar de câştig se lipsesc. Ce faci, omule, hulind pe Binefăcătorul şi Mântuitorul şi Apărătorul şi Purtătorul tău de grijă? Ori nu-ți dai seama că te îndrepți spre prăpastie şi te arunci în hăul celei mai mari pierzanii? îți uşurezi, cumva, suferința dacă huleşti? Ba o măreşti, şi faci durerea mai cumplită, că diavolul aduce mii de suferințe asupra ta tocmai ca să te arunce în acest hău - şi dacă te vede hulind, cu uşurință adaugă la durere şi mai mare o face, ca împuns fiind de ea să-ți pierzi răbdarea iarăşi; iar de te vede îndurând cu vitejie şi dând mulțumită lui Dumnezeu cu atât mai mult cu cât sporeşte suferința, se depărtează îndată, văzând că degeaba stă la pândă.

Câinele ce stă lângă o masă, când vede că omul ce mănâncă îi aruncă mereu câte ceva din bucatele de pe masă, rămâne pironit acolo; iar dacă dând o dată şi de două ori târcoale nu capătă nimic, pleacă, băgând de seamă vede că stă la pândă în zadar. Aşa şi diavolul: stă mereu cu gura căscată spre noi. Dacă-i arunci, ca unui câine, vreun cuvânt de hulă, primindu-l se va apropia din nou; iar dacă stărui în a da mulțumită lui Dumnezeu, l-ai omorât cu foamea, şi l-ai alungat repede, şi l-ai făcut să se care grabnic.

Zici că nu poți să taci, fiindcă te junghie durerea. Nici eu nu zic să nu grăieşti - dar în locul hulei mulțumire, în locul vorbei de nerăbdare laudă. Mărturiseşte-te Stăpânului, strigă cu mare glas rugându-te, strigă cu mare glas slăvind pe Dumnezeu: aşa ți se va uşura şi suferința, prin mulțumită făcând pe de o parte să plece diavolul, iar pe de alta atrăgând ajutorul lui Dumnezeu. Că de huleşti, pe de o parte ai făcut sprijinul lui Dumnezeu să se depărteze, iar pe de alta mai aprig l-ai făcut împotriva ta pe diavol şi mai vârtos te arunci pe tine însuți în dureri; iar dacă mulțumeşti, ai stricat uneltirile vicleanului drac şi ai atras la tine lecuirea cea de la Purtătorul de grijă Dumnezeu.

„Dar limba e mişcată adeseori prin obicei să spună vorba aceea rea". Dacă se porneşte, muşc-o tare mai înainte să iasă vorba. Mai bine să verse sânge acum decât, dorind atunci o picătură de apă, să nu poată avea parte de această mângâiere; mai bine să sufere durere vremelnică decât să rabde neîncetat pedeapsa iadului dincolo, precum nici limba bogatului, arsă fiind după moarte, nu avea parte de nici o mângâiere.

Dumnezeu ți-a poruncit să-i iubeşti pe vrăjmaşii tăi, iar tu întorci spatele lui Dumnezeu, Care te iubeşte? Ți-a poruncit să vorbeşti de bine pe cei ce te necăjesc şi să binecuvântezi pe cei ce te ocărăsc, iar tu vorbeşti de rău pe Binefăcătorul şi Ocrotitorul tău nefiind cu nimic nedreptățit? Că Dumnezeu putea să nimicească ispita, dar a îngăduit-o ca să devii mai încercat.

„Dar nu vezi că mă prăpădesc şi pier?" Nu pentru că aşa-i firea ispitei, ci din pricina lenevirii tale: că ce este mai lesne, spune-mi, să huleşti ori să mulțumeşti? Au hula nu ți-i face vrăjmaşi şi potrivnici pe cei ce te aud, şi nu te aruncă în deznădejde, şi după aceea nu-ți înmulțeşte durerea? Iar mulțumirea nu-ți aduce cununi ale filosofiei, şi nenumărate laude din partea tuturor, şi mari răsplăți la Dumnezeu? Deci, pentru ce, lăsând ceea ce ți-este de folos şi lesnicios şi dulce, alergi în schimb după ceea ce te vătăma şi te întristează şi te pierde?

De altfel, dacă necazul pricinuit de ispită şi de sărăcie ar fi pricina hulelor, ar trebui ca toți cei aflați în sărăcie să hulească: or, mulți dintre cei care trăiesc în sărăcia cea mai de pe urmă dau mulțumită lui Dumnezeu necontenit, în timp ce alții, care se bucură de bogăție şi dezmierdare, nu încetează a huli. Aşadar, recunoştința şi hula țin nu de firea lucrurilor, ci de alegerea voii noastre. De asta am şi citit această pildă: ca să înveți că leneşului nici bogăția nu-i e de folos, iar pe cel cu luare-aminte nici sărăcia nu-l poate vătăma. Şi ce zic eu de sărăcie?

Chiar dacă s-ar aduna toate relele câte îi lovesc pe oameni, niciodată nu vor putea birui sufletul celui iubitor de Dumnezeu şi iubitor de înțelepciune [filosof], nici nu îl vor îndupleca să se depărteze de fapta bună (şi martor este Lazăr) - la fel cum omului închipuit şi împrăştiat nici sănătatea, nici necurmata bunăstare, nici oricare alt lucru nu-i vor putea fi de folos.

8. Să nu spunem, deci, că sărăcia şi boala şi primejdiile ne silesc să hulim. Nu sărăcia, ci lipsa de minte; nu boala, ci disprețuirea Proniei; nu primejdiile, ci lipsa de evlavie duc la hulă şi la toată răutatea pe cei ce nu-şi iau seama.

„Dar de ce unii sunt pedepsiți aici, iar alții dincolo, şi nu sunt pedepsiți toți aici?" De ce? Fiindcă de-ar fi fost aşa, am fi pierit cu toții, fiindcă toți ne aflăm sub epitimii. Pe de altă parte, dacă nimeni n-ar fi fost pedepsit aici, cei mai mulți s-ar fi lenevit şi mulți ar fi zis că nici nu este Pronie. Că dacă văd aici pedepsiți pe mulți dintre cei răi, şi tot spun multe hule ca acestea, dacă n-ar fi fost nimeni pedepsit aici ce n-ar fi zis? Până unde n-ar fi ajuns cu răutatea? De asta Dumnezeu aici îi pedepseşte pe unii, iar pe alții nu.

El pedepseşte pe unii pentru a le curma răutatea, a le uşura pedeapsa dincolo sau chiar a-i izbăvi de tot şi a-i mai cuminți pe cei ce viețuiesc în răutate prin pilda pedepsei acelora; iar pe ceilalți nu-i pedepseşte aici cu scopul ca aceştia, dacă ajung a lua aminte la sine, a se pocăi şi a se ruşina de îndelunga răbdare a lui Dumnezeu, să scape şi de osânda de dincolo şi de pedeapsa de aici - şi dacă rămân în păcat, nefolosindu-se cu nimic de îngăduința lui Dumnezeu, mai mare osândă să-şi pricinuiască pentru nesimțirea lor cea peste măsură.

Iar de va spune vreun isteț că cei pedepsiți în iad au fost nedreptățiți, fiindcă puteau să se pocăiască, răspunsul este că dacă Dumnezeu ar fi cunoscut, cu preştiința Sa, că aveau să se pocăiască, nu i-ar fi aruncat în iad. Că dacă i-a lăsat în viață pe cei despre care ştia că nu se vor îndrepta, cu cât mai mult ar fi îngăduit ca cei despre care ştia că vor trage câştig din îndelunga

Lui răbdare să rămână în această viață ca să se bucure spre pocăință de timpul dat? Or, răpindu-i mai înainte, şi lor le face mai uşoară osânda de dincolo, şi pe ceilalți îi învață minte prin pedepsirea acelora.

„Şi de ce nu face aşa cu toți răii?" Ca prin frică şi prin celelalte pedepse să dobândească mai multă întreagă înțelepciune şi, lăudând îndelunga răbdare a lui Dumnezeu şi ruşinându-se de blândețea Lui, să se depărteze de răutate. „Dar ei nu fac nimic din toate astea!" Nu Dumnezeu este de vină, ci lenevia celor care nu vor să se folosească de nişte leacuri ca acestea spre mântuirea lor.

Şi ca să înveți că de asta face aşa, ia aminte. Pilat a amestecat cândva sângele galileenilor cu jertfele lor, şi apropiindu-se unii au vestit asta lui Hristos - la care El zice: Au vi se pare că galileenii aceştia mai păcătoşi decât toți galileenii au fost fiindcă au pătimit acestea? Nu, ci zic vouă: de nu vă veți pocăi, toți veți pieri aşa (Luca 13, 2-3). Şi peste alți optsprezece s-a surpat un turn - şi despre aceştia a zis la fel - că spunând: Ce, credeți că doar aceia erau păcătoşi? Nu, zic vouă (Luca 13, 4), a arătat că şi cei în viață erau vrednici de aceeaşi pedeapsă, iar spunând: de nu vă veți pocăi, toți aşa veți pieri (S), a arătat că îngăduise ca aceia să pătimească pentru ca cei vii, prinzând frică din pățaniile celorlalți şi pocăindu-se, să se facă moştenitori împărăției Cerurilor.

„Păi cum, e pedepsit acela ca eu să mă fac mai bun?" Nu pentru asta, ci este pedepsit pentru păcatul său, iar pe deasupra se face prilej de mântuire pentru cei care iau aminte, făcându-i mai râvnitori prin frica celor întâmplate. Aşa fac şi stăpânii: adeseori, bătând o slugă, îi fac pe ceilalți mai cuminți prin frică. Atunci când vezi pe unii căzând în sfărâmare de corabie [naufragiu], ori striviți sub dărâmăturile unei case, ori pierind într-un pârjol [incendiu], ori înecați în viituri, ori într-alt chip năprasnic săvârşindu-şi viața, iar apoi pe alții păcătuind la fel ca ei sau chiar mai rău şi nepățind nimic de acest fel, nu te tulbura zicând: „De ce, păcătuind la fel, nu pățesc la fel?"

Cugetă la faptul că Dumnezeu a îngăduit ca unul să piară pentru a-i îmblânzi pedeapsa de dincolo sau chiar a-l curați cu desăvârşire, iar pe altul nu l-a lăsat să pățească la fel pentru ca înțelepțindu-se din pedeapsa celuilalt să se facă mai bun, iar de rămâne în aceleaşi, să îşi adune pedeapsă fără îmblânzire din lenevia sa - şi Dumnezeu nu este vinovatul pedepsei de neîndurat.

De asemenea, dacă vezi un drept necăjit sau pătimind vreuna din toate cele zise mai înainte, să nu cazi cu duhul - fiindcă aceluia mai luminate cununi îi lucrează suferințele. Pe scurt: orice pedeapsă, dacă se face asupra păcătoşilor, micşorează din povara păcatelor; iar de se face asupra drepților, mai strălucit le face sufletul; şi mai mare câştig au atât păcătosul cât şi dreptul din necaz, dar asta numai dacă îndurăm cu recunoştință, că asta se cere de la noi.

9. De aceea, dumnezeiasca Scriptură este plină de nenumărate astfel de pilde şi ne arată drepți şi răi deopotrivă rău pătimind, ca oricum ai fi, drept sau păcătos, să rabzi cu bărbăție având aceste pilde. Şi îți arată nu doar răi care suferă, ci şi unii care o duc bine, ca să nu te tulburi de bunăstarea lor, ştiind din cele întâmplate cu bogatul acesta ce foc îi aşteaptă dincolo de nu se vor pocăi.

„Dar nu se poate să fie omul fără griji şi aici şi dincolo?" Nu se poate. De asta şi drepții au viețuit aici în osteneli. „Dar Avraam?" Păi cine a mai tras câte a tras Avraam? Oare n-a fost lipsit de

patrie? Oare nu a fost despărțit de toți casnicii săi? Oare nu a răbdat foamete în pământ străin? Oare nu s-a mutat mereu, ca un pribeag fără căpătâi, din Babilon în Mesopotamia, de acolo în Palestina, apoi de acolo în Egipt?

Ce să mai zicem de încercările cu femeia, de războaiele şi junghierile cu barbarii, de robirea casei rudeniei sale [Lot] şi de nenumăratele pățanii de acest fel? Iar atunci când a primit fiu, oare nu a răbdat cele mai nesuferite lucruri dintre toate, poruncindu-i-se să junghie cu mâinile sale pe cel dorit şi iubit al său? Dar însuşi cel jertfit, Isaac? Oare nu era alungat mereu, de pretutindeni, de către vecini, şi nu a fost lipsit de femeie la fel ca tatăl său, şi n-a rămas neroditor atâta vreme? Dar lacov, cel crescut în casă, oare nu a răbdat lucruri şi mai grozave decât bunicul său?

Şi ca să nu lungim cuvântul înşirând toate, auzi ce zice despre întreaga sa viață: Puține şi rele au fost zilele mele, şi n-au ajuns la zilele părinților mei (Facere 47, 9). Cine, văzându-şi fiul că şede pe scaun împărătesc şi se bucură de atâta slavă, nu ar uita de necazurile vechi? Şi totuşi, Iacov era aşa de istovit încât nici în atâta bunăstare nu uita de greutățile prin care trecuse. Dar David? Câte grozăvii n-a răbdat? Nu spune şi el acelaşi lucru, zicând: Zilele anilor noştri întru dânşii şaptezeci de ani, iar de vor fi în puteri optzeci de ani; şi ce este mai mult decât aceştia, osteneală şi durere (Psalmul 89, 10-11).

Dar Ieremia? Au nu blesteamă şi ziua naşterii sale din pricina neîncetatelor necazuri (Ieremia 20, 14)? Dar Moisi? Nu spune şi acesta, istovit: Dacă aşa ai de gând să-mi faci, mai bine omoară-mă (Numeri 11, 15)? Iar Ilie, acel suflet mare până la cer, care a închis cerurile, plângea întruna către Dumnezeu - după atâtea minuni făcute! - zicând: Ia sufletul meu de la mine, că nu sunt eu mai bun decât părinții mei (III Împărați 19, 4)?

De fapt, la ce bun să pomenesc pe fiecare dintre aceştia în parte? Că doar îi cuprinde pe toți Pavel, zicând: în cojoace au umblat şi în piei de capre, lipsiți fiind, necăjiți, rău supărați - ei, de care lumea nu era vrednică (Evrei 11, 37-38). Şi, mai pe scurt, este neapărată nevoie ca cel ce are de gând a plăcea lui Dumnezeu şi a se face încercat şi neprihănit să nu alerge după viața cea dezmățată şi răsfățată şi moleşită, ci după cea ostenicioasă şi plină de multe chinuri şi sudori: că nimeni nu este încununat dacă nu se luptă după lege (II Timotei 2, 5), zice apostolul; şi în altă parte: tot cel ce se luptă se înfrânează de la toate (I Corinteni 9, 25) - şi de la cuvânt, şi de la privire, şi de la vorbă spurcată, şi de la ocară, şi de la hulă, şi de la cuvânt de ruşine (Coloseni 3, 8).

De aici învățăm că şi de nu vine asupra noastră ispită dinafară suntem datori a ne căli în fiecare zi prin postiri, petrecere aspră, mâncare simplă, aşternut aşijderea, fugind în toate privințele de răsfăț - căci altfel nu e cu putință a plăcea lui Dumnezeu. Că să nu-mi spună cineva acel cuvânt rece: „Cutare are şi cele de aici, şi cele de dincolo”.

Cu neputință este să aibă şi cele de aici, şi cele de dincolo cei care trăiesc în bogăție şi în desfătare şi în păcat, ci - dacă chiar trebuie s-o zic - asta se poate spune despre cei care sunt în strâmtorare: că au cele de dincolo fiindcă se vor bucura de plată, iar pe cele de aici le au ca unii ce se hrănesc cu nădejdile celor de dincolo şi nu simt necazurile de față din pricina aşteptării celor ce au să fie.

Dar să auzim şi cele care urmează: Peste toate acestea, zice, între noi şi voi prăpastie mare s-a întărit. Deci, bine a zis David că fratele nu izbăveşte; nu va da lui Dumnezeu răscumpărare pentru sine (Psalmul 48, 7): că nu e cu putință să izbăvească de iad nici fratele, nici tatăl, nici fiul. Ia aminte: Avraam l-a numit pe bogat fiu, dar să-i arate ajutor părintesc nu a putut; bogatul l-a numit pe Avraam părinte, dar nu s-a putut bucura de ajutorul pe care este firesc să-l capete un fiu de la bunăvoința părintească - şi asta ca să înveți că nici rudenia, nici prietenia, nici un fel de legătură pătimaşă, nici altceva din cele ce sunt nu pot aduce folos celui ce singur s-a trădat prin viața sa.

10. Zic asta fiindcă adesea multora, când noi îi îndemnăm să ia aminte la sine şi să se trezvească, nici nu le pasă şi fac din îndemn temei de râs, zicând: „O să mă aperi tu în ziua aia; am curaj, nu mă tem"; altul: „Tata e mucenic", altul: „Bunicul e episcop"; alții se pun sub acoperământul tuturor celor din casa lor.

Toate acestea sunt însă vorbe găunoase, căci fapta bună a celorlalți nu ne va putea folosi atunci. Adu-ți aminte de fecioarele acelea care nu au dat untdelemn celorlalte cinci, ci ele au intrat în cămara de nuntă, iar celelalte au fost închise afară. Este foarte bine să-ți ai nădejdile de mântuire în faptele tale bune, că dincolo nici un prieten nu te va apăra. Că dacă aici, unde stă în puterea noastră a ne pocăi, zice Dumnezeu către Ieremia: Nu te ruga pentru norodul acesta (7, 15; 11, 16), cu atât mai mult dincolo.

Ce spui? Ai tată mucenic? Aceasta mai vârtos te va putea osândi - că având acasă pildele faptei bune, nevrednic te arăți de fapta bună părintească. Ai prieten ales şi minunat? Nici acesta nu te va ajuta atunci. „Păi atunci de ce zice Hristos: Faceți-vă prieteni din mamona nedreptății, ca dacă veți fi lipsiți să vă primească pe voi în corturile cele veşnice (Luca 16, 9)?" Aici nu prietenia este arătată ca lucru de căpetenie, ci milostenia: că dacă singură prietenia era de căpetenie, se cuvenea să spună doar: Făceți-vă prieteni, însă arătând că nu doar prietenia este de căpetenie, a adăugat: din mamona nedreptății.

Poate că cineva s-ar simți îndemnat să spună: „Pot să îmi fac prieten şi fără mamona, şi încă unul mai osârduitor decât mi-aş face prin mamona". Dar Hristos te înduplecă să îndrăzneşti nu doar în prieteniile sfinților, ci în prieteniile cele făcute prin mamona, ca să înveți că milostenia este lucrul de căpetenie, ea e lucrarea şi isprava ta.

Deci, acestea toate ştiindu-le, iubiților, să luăm aminte la noi înşine cu toată scumpătatea şi dacă suntem pedepsiți, să mulțumim; dacă petrecem întru bunăstare, să ne ferim de primejdie şi, înțelepțindu-ne din pedepsele suferite de alții, prin pocăință şi umilință şi necontenită mărturisire să mulțumim; şi descărcându-ne de cele cu care vom fi greşit întru această viață de acum şi cu multă râvnă ştergând toată întinarea sufletului nostru, să îl rugăm pe Dumnezeu să ne învrednicească pe noi toți ca despărțindu-ne de cele de aici să plecăm dincolo în aşa fel încât nu împreună cu bogatul să avem parte, ci dimpreună cu Lazăr bucurându-ne de sânurile patriarhului, de bunătățile cele fără de moarte să ne desfătăm: de care fie ca noi toți să avem parte, cu harul şi cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, dimpreună cu Care Tatălui se cuvine slava, şi Sfântului Duh, în vecii vecilor. Amin.

1 Pentru a înțelege sensul pasajului, e bine de ştiut că mamona este un cuvânt aramaic ce desemnează averea, banii.

2 Cuvântul „umilință” echivalează în limbajul teologic tradițional românesc termenul grecesc, pe care părintele Dumitru Stăniloaie îl traduce (ad litteram) şi prin „străpungere”, îndeobşte acest termen denumeşte întristarea cea mântuitoare pentru păcate, dar şi înduioşarea la văzul unui necăjit sau părerea de rău.

Cuvantul IV

din "Omilii la parabola despre saracul Lazar si bogatul nemilostiv"
Editura Sophia, Bucuresti, 2002

Al patrulea cuvânt despre bogat si Lazar; si constiinta care obisnuieste sa ne aminteasca pacatele vechi; si despre Iosif

1.Trebuie sa platesc datoria cu care v-am ramas dator pentru astazi, tâlcuindu-va sfârsitul pildei lui Lazar. Voi socotiti, poate, ca am terminat totul, dar eu nu ma voi folosi de nestiinta voastra ca sa va amagesc, nici nu voi pleca mai înainte de a lua tot ce se arata - fiindca nici taranul, dupa ce a cules toata via, nu pleaca pâna ce nu taie toate boabele.

Ei bine, dat fiind ca vad si acum niste întelesuri ascunse sub slove ca sub niste frunze, haide ca si pe acestea, folosind cuvântul în locul secerii, sa le culegem pâna la unul - ca via, odata culeasa, ramâne goala de roada, numai cu frunzele; iar via cea duhovniceasca a dumnezeiestilor Scripturi nu este asa, ci daca luam tot ce se arata, mai mult ramâne. Multi au vorbit si înaintea mea despre aceste lucruri, multi vor vorbi, poate, si dupa mine - dar nimeni nu va putea goli toata bogatia, fiindca asa e firea acestei îmbelsugari: cu cât sapa cineva mai adânc, cu atât vor izvorî mai mult dumnezeiestile întelesuri, fiindca Scriptura este izvor care nu seaca niciodata.

Si se cuvenea sa va platesc aceasta datorie la adunarea dinainte, însa am socotit ca nu e lucru fara primejdie a trece peste ispravile fericitului Vavila si ale cetei sfintilor mucenici celor dimpreuna cu dânsul. De aceea am si amânat plata datoriei, pastrându-v-o deplina pentru ziua de astazi. Hai deci dupa ce am dat parintilor cuvenita plata de laude - nu dupa vrednicia lor, ci dupa puterea noastra - sa va platesc si voua cu restul istorisirii. Sa nu obositi, însa, pâna ce nu o sa ajungem la capat, reînodând cuvântul de unde l-am lasat ieri. Dar unde l-am lasat? La prapastia care-i desparte pe drepti de pacatosi, caci graind bogatul: "Trimite pe Lazar," a zis catre dânsul Avraam: "Prapastie mare s-a întarit între noi si voi, ca cei care vor vrea sa treaca de aici catre voi sa nu poata, nici cei de acolo la noi sa nu treaca." Si am aratat pe larg ca dupa iubirea de oameni a lui Dumnezeu nadejdile de mântuire trebuie sa ne fie în ispravile noastre, nu sa ne socotim parintii si bunicii si strabunicii si nici rudeniile si prietenii si casnicii si vecinii: ca "fratele nu izbaveste - au izbavi-va omul?" (Psalmul 48, 8).

Oricât se vor ruga si milogi cei care pleaca din aceasta lume cu pacate, totul va fi deja zadarnic si în desert: ca si cele cinci fecioare nebune s-au rugat de tovarasele lor pentru untdelemn, dar n-au primit; si cel ce a ascuns talantul în pamânt a fost osândit, cu toate multimea dezvinovatirilor pe care le-a adus; si cei ce nu l-au hranit pe Hristos când a flamânzit, nici nu I-au dat de baut când a fost însetat, desi credeau ca pot sa se apere spunând ca n-au stiut ce fac, n-au avut parte de iertare si raspuns bun.

Altii nici n-au avut ce sa mai spuna, precum cel îmbracat în haine murdare, ca fiind învinuit tacea - si nu numai acesta, ci si altul, care a fost pomenitor de rau fata de aproapele si i-a cerut

suta de dinari împrumutati - fapt pentru care stapânul i-a învinuit dupa aceea de cruzime si neomenie - nu a avut ceva de zis. De aici se vede ca nimic nu ne va apara dincolo daca nu vom avea faceri de bine - ci fie ca ne vom ruga si ne vom milogi, fie ca vom tacea, deopotriva vor veni asupra noastra osânda si pedeapsa.

Asculta, dar, cum si bogatul, cerând doua lucruri de la Avraam, nu a primit nici unul. În primul rând a cerut pentru sine, zicând: "Trimite pe Lazar", iar dupa aceea pentru fratii sai; dar nici una din cereri nu i-a fost împlinita, caci prima era cu neputinta, iar cea de-a doua de prisos. Totusi, pentru mai multa râvna, haide sa ascultam, de vreti, cuvintele anume ce s-au rostit. Ca daca atunci când un dregator aduce în mijlocul pietei un osândit, si-l împresoara cu calai, si pune sa fie chinuit, toti alearga cu multa râvna vrând sa auda ce întreaba judecatorul si ce raspunde osânditul, cu mult mai vârtos aici trebuie sa ascultam cu deadinsul ce cere acest vinovat - de bogat vorbesc - si ce-i raspunde prin Avraam Dreptul Judecator (fiindca nu patriarhul era cel care judeca, macar ca el vorbea).

Precum în tribunalele lumesti tâlharii si ucigasii stau, potrivit legilor, departe de judecator, nefiindu-le îngaduit sa auda vocea lui (si prin aceasta având a suferi înca o necinstire pe lânga celelalte), ci un oarecare mijlocitor poarta întrebarile judecatorului si raspunsurile celor judecati, asa si aici. Osânditul nu-L auzea pe Dumnezeu graind catre el, ci Avraam era mijlocitor, aducând la cunostinta judecatului cuvintele Judecatorului: ca nu de la sine spunea ce spunea, ci îi "citea"(O alta analogie cu procedura judiciara) legile lui Dumnezeu si îi graia legile iesite de Sus - drept care bogatul nici nu avea ce sa raspunda împotriva.

2. Sa luam aminte deci cu scumpatate la cele spuse, fiindca anume starui asupra acestei pilde si este de acum a patra zi de când nu ma departez de la ea, fiindca mult este si câstigul pe care-l vad facându-se din aceasta istorisire si bogatilor, si saracilor, si celor care se tulbura de propasirea celor rai si de saracia si strâmtorarea dreptilor - ca de obicei nimic nu îi sminteste si nu îi tulbura pe cei multi ca faptul ca unii bogati, traind în rautate, se bucura de bunastare multa în vreme ce unii drepti, vietuind îmbunatatit, ajung la cea mai de pe urma saracie si alte nenumarate crunte urmari ale saraciei sufera.

Pilda aceasta, însa, poate aduce leacurile potrivite, pe cei bogati înteleptindu-i, iar pe cei saraci mângâindu-i; pe bogati învatându-i sa nu cugete semet, iar pe saraci mângâindu-i în starea lor de acum; pe bogati înduplecându-i sa nu se îngâmfe daca rai fiind nu dau seama aici, fiindca dincolo îi asteapta pedeapsa cea mai crunta, iar pe saraci îndemnându-i sa nu se tulbure de bunastarea altora, nici sa nu socoata ca nu sunt de la Pronie cele ce ni se întâmpla, când aici dreptul sufera, iar omul rau si spurcat se bucura de bunastare necurmata. Ca amândoi îsi vor primi rasplata dupa vrednicie: unul cununile rabdarii si barbatiei, iar celalalt pedepsele rautatii.

Aceasta pilda sa v-o înfatisati, atât bogatii cât si saracii: bogatii pe peretii casei voastre, iar saracii pe peretii cugetului - si daca o va sterge cândva uitarea, zugraviti-o iarasi prin aducerea aminte. Ba si voi, bogatii, sa v-o scrieti mai ales în cuget, si neîncetat s-o aveti în gând, si va va fi scoala si temei a toata filosofia: ca de o vom avea mereu înscrisa în cuget, nici bucuriile acestei vieti nu vor putea sa ne îngâmfe, nici întristarile ei nu vor putea sa ne doboare, ci le vom privi atât pe unele cât si pe celelalte întocmai ca pe zugravelile de pe pereti. Ca vazând un bogat si un

sarac înfatisati pe pereti, nici pe primul nu-l pizmuim, nici pe celalalt nu-l dispretuim, caci ceea ce vedem sunt umbra, nu adevar.

Asijderea, pricepând firea [natura] bogatiei si saraciei, a slavei si necinstei si a tuturor celor mâhnicioase si stralucite ale acestei lumi, ne vom slobozi de toata tulburarea nascuta în noi din pricina lor - ca toate acestea sunt mai amagitoare decât umbra, si pe omul înalt si nobil la suflet nimic din cele stralucite si slavite nu-l poate semeti, si nimic din cele umile si lepadate nu-l poate aduce la deznadejde.

E vremea, totusi, sa auzim si ce spune bogatul. “Rogu-te”, zice, “parinte, sa trimiti în casa tatalui meu pe Lazar, ca am cinci frati; sa le dea lor marturie, ca sa nu vina si ei în acest loc de munca.” Neizbândind în cererea pentru sine, cere pentru altii. Vezi cum pedeapsa l-a facut iubitor de oameni si bun? Ca cel ce îl dispretuia pe Lazar când îl avea în fata se îngrijeste acum de altii care nu sunt de fata; cel ce trecea nepasator pe lânga omul care zacea înaintea ochilor lui îsi aduce aminte de cei pe care nu îi vede si cere cu multa pretuire si râvna (prin aceasta expresie consacrata Sfântul Ioan arata ca bogatul a învatat în urma pedepsei pe de o parte sa pretuiasca persoana omeneasca si pe de alta sa-i arate atentie si grija, “râvna”) ca Dumnezeu sa arate cumva purtarea Sa de grija spre a-i scapa de relele care urmau sa îi cuprinda, si roaga sa fie trimis Lazar în casa tatalui sau, unde îi fusese arena de lupta si alergarea faptei bune (obisnuitele imagini din sport (gimnastica si lupte), atât de populare si îndragite în antichitatea greaca).

“Sa-l vada încununat fratii mei”, zice, “care l-au vazut luptându-se, care au fost martorii saraciei si foametei si nenumaratelor rele pe care el le-a îndurat, si sa fie acum martori ai cinstei, ai prefacerii, ai întregii lui slave ca, din amândoua partile fiind înteleptiti si învatati ca urmarile faptelor noastre se întind dincolo de aceasta viata, sa se pregateasca asa încât sa poata scapa de osânda si pedeapsa de dincolo”.

Dar Avraam ce zice? “Au pe Moise si pe proroci, sa-i asculte pe dânsii”. “Nu porti tu grija”, zice, “de fratii tai cum poarta Dumnezeu, Cela ce i-a facut pe ei. Nenumarati învatatori le-a rânduit spre îndemn, spre sfat, spre povatuire”. Dar bogatul ce zice iar? “Nu, parinte Avraame, ci de va merge cineva din morti la dânsii se vor pocai.” Asa spune gloata. Unde sunt acum cei care zic: “Cine a venit de acolo?

Cine a înviat din morti? Cine a povestit cum stau lucrurile în iad?” Câte de-acestea nu si-a zis bogatul în sinea lui când se desfata? Ca nu degeaba cerea sa învie cineva din morti: ci dat fiind ca atunci când asculta Scripturile le dispretuia, îsi batea joc, socotea ca basme sunt spusele lor.

“Si ei”, zice, “au aceleasi banuieli pe care le aveam eu; dar de va merge cineva din morti, fata de acela nu vor fi neîncrezatori, nu vor fi batjocoritori, ci mai degraba vor lua aminte la spusele lui”. Avraam, însa, ce raspunde? “Daca nu asculta pe Moise si pe proroci, macar de ar si învia cineva din morti, nu vor crede.” Si ca adevarat este acest lucru, ca cel ce nu asculta de Scripturi nu va asculta nici de cei înviati din morti, au aratat iudeii, care, dupa ce nu au ascultat pe Moise si pe proroci, nici vazând morti înviati nu au crezut - ci ba încercau sa îl omoare pe Lazar (Cel înviat a patra zi, fratele Martei si Mariei), ba se napusteau asupra apostolilor, desi multi morti au înviat în vremea Rastignirii.

3. Ca sa înveti si din alta parte ca mai vrednica de crezare este învatatura prorocilor decât vestirile celor înviati, ia seama ca mortul este cu totul rob, iar Scripturile graiesc ceea ce graieste Stapânul. Asa mai vrednice de încredere decât orice, fiindca ne-a aratat în ele lucruri cu mult mai limpezi decât învierea unor morti: a întors la credinta întreaga lume, a gonit ratacirea, a savârsit toate acestea prin pescari si alti oameni simpli, si în tot locul ne-a înfatisat dovezi îndestulatoare ale purtarii Sale de grija.

Sa nu socotim, dar, ca urmarile faptelor noastre se marginesc la viata de acum, ci sa credem ca negresit va fi judecata si rasplatire a tuturor celor facute aici de catre noi. Acest lucru este atât de limpede si de învederat tuturor ca si iudeii, si pagânii, si ereticii, si toti oamenii sunt de un cuget în privinta lui. Ca desi nu toti filosofeaza despre înviere cum se cuvine, totusi cu privire la judecata si pedeapsa si la tribunalele de dincolo toti se învoiesc spunând într-un glas ca este o rasplatire a celor facute aici: ca de nu ar fi fost asa, la ce sa mai fi întins Dumnezeu ditamai cerul, sa fi asternut pamântul, sa fi desfasurat marea, sa fi aratat atâta purtare de grija, daca nu avea de gând sa ne poarte de grija pâna la capat?

4. Nu vezi câti oameni cu viata îmbunatatita au plecat din aceasta lume dupa ce au patimit nenumarate grozavii, fara sa fi primit nimic bun; iar altii, care au vadit multa rautate rapind averile altora, despuind si împilând vaduve si orfani, bucurându-se de bogatie si dezmierdare si de nenumarate bunatati, au plecat din aceasta viata fara sa fi patit nici cel mai mic necaz?

Deci, când se vor bucura cei dintâi de rasplatile faptei bune, sau când vor plati ceilalti pentru rautatea lor, daca totul se sfârseste pentru noi odata cu viata de aici? Ca daca este Dumnezeu - si este! - oricine se va învoi ca El nu are cum sa nu fie drept; iar daca este drept, le va rasplati atât unora cât si celorlalti dupa vrednicie - lucru pe care de asemenea îl vor recunoaste toti. Ei bine, daca le va rasplati atât unora cât si celorlalti dupa vrednicie, iar aici nu si-a primit nimeni rasplata - nici raul pedeapsa rautatii sale, nici dreptul platile faptei bune - e limpede ca ramâne sa vina o anumita vreme când toti vor primi ce li se cuvine.

Altminteri, pentru ce ne-a pus Dumnezeu în cuget un judecator care neîncetat e treaz si privegheaza - de constiinta zic? Ca nu este între oameni, nicidecum, vreun judecator asa neadormit precum constiinta noastra. Judecatorii cei dinafara se lasa cumparati cu bani si maguliti cu lingusiri, si frica îi face fatarnici, si înca multe altele sunt care strica dreptatea hotarârii lor; în vreme ce tribunalul constiintei nu se pleaca nici unuia dintre aceste lucruri, ci fie ca dai bani, fie ca lingusesti, fie ca ameninti, fie ca mai stiu eu ce faci, va da hotarâre dreapta împotriva gândurilor ce au pacatuit, si însusi cel ce a facut pacatul se osândeste singur, chiar daca nu-l pâraste nimeni altul.

Si nu o data, de doua ori, ci de multe ori si întreaga viata face mereu aceasta. Niciodata, nici dupa trecerea unui rastimp îndelungat, nu uita cele întâmplate, ci si în timpul savârsirii pacatului, si înainte de savârsirea lui, si dupa ce a fost savârsit se scoala asupra noastra ca pârâs amarnic, mai ales dupa ce a fost savârsit. Ca în timp ce pacatuim nu simtim atât de mult mustrarile constiintei, fiind beti de placere; dar dupa ce sfârsim - mai ales atunci, dupa ce placerea toata s-a stins - ne strapunge boldul amar al caintei, ca durerile femeilor care nasc. La acelea înainte de nastere multa si nesuferita e osteneala, si chinurile facerii le sfâsie cu junghiuri ascutite, dar dupa nastere le vine usurare, durerile iesind din ele odata cu pruncul.

Aici, însa, nu este asa, ci câta vreme zamislim si nastem gândurile stricate ne bucuram si ne veselim, iar durerile ne apuca abia dupa ce aducem pe lume pruncul cel rau, pacatul, când vedem cât de hâd este noul-nascut - si atunci suntem sfâsiati launtric mai rau decât femeile care nasc.

Drept aceea, va rog sa nu primim pofta stricata chiar de la începutul ei; iar daca o vom si primi, sa înabusim launtric semintele ei. Iar daca ne vom lenevi pâna la a nu face nici atâta, sa omoram pacatul prin marturisire si lacrimi, prin învinuirea de sine: ca nimic nu este asa de pierzator pentru pacat precum învinuirea si osândirea de sine cu pocainta si lacrimi. Ti-ai osândit pacatul? Ai lepadat povara. Si stii cine spune asta? însusi Dumnezeu, Cel care judeca: "Spune tu pacatele tale întâi, ca sa fii îndreptatit" (Isaia 43, 26).

Pentru ce te rusinezi si rosesti, zi-mi, când e vorba sa-ti spui pacatele? Ca doar nu unui om le spui, ca sa te ocarasca; nu unui împreuna-rob cu tine le marturisesti, ca sa te faca de râs: Stapânului, Purtatorului de grija, Iubitorului de oameni, Doctorului îti arati rana. Ce, crezi ca daca tu nu spui El nu stie ce ai facut - El, Care stia si înainte de a o face tu?

Si atunci, pentru ce nu spui? Ce, pacatul se face mai apasator daca îl dai în vileag? Ba mai lesne de suferit si mai usor se face. Si Dumnezeu vrea sa îti spui pacatul nu ca sa fii pedepsit, ci ca sa fii iertat; nu ca sa afle El pacatul tau - ca îl stia doar - ci ca tu sa înveti ce datorie îti iarta. Si vrea sa înveti marimea harului ca sa fii totdeauna multumitor, ca sa fii mai sovaielnic catre pacat, ca sa fii mai cu râvna catre fapta buna.

Daca nu spui cât de mare e datoria ta, nu recunosti covârsirea harului. "Nu te silesc", spune Dumnezeu, "sa iesi în vazul tuturor si sa te înconjori de martori multi; spune-Mi doar Mie pacatul, totul ramânând între noi, ca sa îti vindec rana si sa te izbavesc de durere". De asta a pus în noi constiinta, care lucreaza cu mai multa dragoste decât un parinte: ca parintele, dupa ce si-a certat copilul o data, de doua ori, de trei ori, de zece ori, daca îl vede ca ramâne neîndreptat, se deznadajduieste de el si îl desfiaza, si îl da afara din casa, si îl sterge din spita neamului.

Constiinta însa nu face asa, ci daca spune o data, de doua ori, de trei ori, de mii de ori, si nu asculti, iar îti va spune si nu va înceta pâna la ultima suflare; în casa, si la raspântii, si la masa, si în piata, si pe drum, de multe ori si în vis ne înfatiseaza în nalucire si închipuire pacatele noastre.

5. Si ia seama câta întelepciune la Dumnezeu. Nu a facut mustrarea constiintei nici necurmata (ca neîncetat fiind învinuiti n-am îndura povara), nici atât de neputincioasa încât sa se lase pagubasa dupa un îndemn, doua. Ca daca ne-ar fi împuns în fiecare zi si ceas, ne-am fi dat duhul de întristare; iar daca dupa o aducere-aminte sau doua de rânduiala ar fi încetat cu mustrarea, nu am fi cules mult folos. Drept aceea, Dumnezeu a facut aceasta mustrare statornica, dar nu neîncetata. Statornica pentru ca noi sa nu cadem în lenevire, ci pururea si pâna la sfârsitul vietii sa ne trezvim aducându-ni-se aminte de rânduiala; nu neîncetata, ca sa nu ne prabusim, ci primind oarecare usurari si mângâieri sa ne tragem suflul.

Ca precum a nu ne îndurera de loc pentru pacate e lucru pierzator, nascând în noi cea mai mare nesimtire, asemenea si a patimi aceasta neîncetat si peste masura este vatamator, caci prisosul de întristare poate, adeseori lipsindu-l pe om de judecata sa fireasca, sa înece sufletul si sa îl faca netrebnic spre toata lucrarea cea buna. - Drept aceea, Dumnezeu a facut ca mustrarea constiintei

sa vina asupra noastra la rastimpuri, caci este aspra foarte si obisnuieste sa îl împunga pe pacatos mai cumplit decât orice bold: ca nu doar când pacatuim noi însine, ci si când altii fac aceleasi pacate ca si noi se scoala cu vigoare si striga împotriva noastra cu mare glas. Si curvarul, si preacurvarul, si hotul se socoate atins nu doar când este învinuit el, ci si când aude ca altii sunt învinuiti pentru aceleasi pacate ca ale lui, prin pedepsirea altora aducându-i-se aminte de pacatele lui.

Este învinuit altul, dar e atins acesta - care de nimic nu a fost învinuit - daca a cutezat acelasi lucruri ca si celalalt, întocmai ca atunci când sunt laudati si încununati altii pentru fapte bune, dar se bucura si se veselesc si cei ce au aceleasi fapte bune, ca si cum ei ar fi cei laudati. Deci, cine poate fi mai nenorocit decât pacatosul, daca altii sunt învinuiti si lui îi vine sa intre în pamânt? Si cine poate fi mai fericit decât cel care duce viata îmbunatatita, daca se bucura si se veseleste când sunt laudati altii, prin laudele primite de acestia aducându-si aminte de faptele sale bune?

Acestea sunt lucrurile întelepciunii lui Dumnezeu, acestea sunt semnele preamarii Lui purtari de grija - ca ancora sfintita este mustrarea constiintei, ce nu îngaduie sa ne cufundam de tot în adâncul pacatului: ca nu numai în timpul savârsirii pacatelor ne împunge, ci si dupa multi ani stie sa ne aduca aminte deseori vechile greseli. Si voi înfatisa dovada limpede chiar din Scripturi. L-au vândut oarecând fratii pe Iosif nu pentru vreo vina, ci pentru ca vazuse vise ce-i prevesteau slava lui viitoare. “Am vazut”, zice, “snopii vostri ca se închinau snopului meu” (Facere 37, 7).

L-au vândut cu toate ca pentru asta se cuvenea sa îl ocroteasca, deoarece avea sa fie cununa a întregii case si stralucire a tot neamul, însa asa-i zavistia: poarta razboi cu propriul sau bine, si zavistnicul ar alege mai degraba sa patimeasca mii de morti decât sa-l vada pe aproapele bucurându-se de bun nume, chiar daca acesta ar avea sa se rasfrânga si asupra lui.

Cine poate fi mai jalnic decât unul ca acesta? Asa au patit si fratii lui Iosif, si vazându-l din departare ca vine aducându-le de mâncare, vorbeau între ei: “Veniti sa-l omorâm, si vom vedea ce vor fi visurile lui” (20). Daca de înrudirea dupa sânge nu te-ai rusinat, iar pe cea dupa fire n-ai vrut s-o iei în seama, macar de slujirea lui trebuia sa te rusinezi, ca pentru a te hrani pe tine venise. Ci ia seama cum prorocesc si fara sa vrea: “Veniti sa-l omoram, si vom vedea ce vor fi visurile lui”(20). Ca daca n-ar fi uneltit, si nu ar fi urzit viclesug, si nu ar fi alcatuit acel sfat fara de rusine, nu ar fi ajuns sa cunoasca puterea viselor acelora: ca nu-i totuna a sui pe tronul Egiptului fara a fi patimit nici un necaz cu a ajunge la aceasta stralucire trecând prin asemenea piedici si restristi.

Ca daca n-ar fi uneltit fratii, Iosif nu ar fi fost vândut în Egipt; daca nu ar fi fost vândut în Egipt, nu s-ar fi aprins de patima dupa el stapâna; daca nu s-ar fi aprins de patima dupa el stapâna, nu ar fi fost aruncat în temnita, nu ar fi tâlcuit visele, nu ar fi ajuns sa împarateasca; daca nu ar fi ajuns sa împarateasca, nu ar fi venit fratii lui sa cumpere grâne si nu s-ar fi închinat lui.

Asa încât mai ales ca urmare a faptului ca au încercat sa îl ucida au cunoscut puterea acelor vise. Si atunci, ce? Fratii i-au adus toate acele bunatati pe care le-a dobândit si toata acea slava? Nicidecum; ci ei au uneltit sa-l dea mortii si necinstei si robiei si relelor celor mai de pe urma, însa Dumnezeu, Iscusitul, s-a folosit de rautatea uneltitorilor spre proslavirea celui vândut, a celui caruia i se întinsese cursa.

6. Ca sa nu se creada ca cele ce s-au facut tin de întâmplare, Dumnezeu prin însisi cei potrivnici, prin cei care pun piedica, savârseste cele pe care încearca sa le împiedice aceia, folosindu-se de vrajmasii lui Iosif ca de niste slujitori spre proslavirea lui ca sa înveti ca nimeni nu va destrama planul lui Dumnezeu si mâna Lui cea înalta nimeni n-o va abate, ca atunci când vreunii uneltesc împotriva ta sa nu cazi cu duhul si sa nu cârtesti, ci sa stii cu încredintare ca uneltirea lor te duce la sfârsit bun, dar numai daca rabzi vitejeste toate câte vin asupra ta.

Iata, deci, ca si aici pizma a nascut domnie si zavistia a mijlocit coroana si a adus tron, si însisi uneltitorii l-au împins pe Iosif la marirea stapânirii aceleia; si cel împotriva caruia s-a uneltit a ajuns sa împarateasca, iar uneltitorii sa îi slujeasca; si aceluia i se dadea închinare, iar acestia din urma se închinau lui.
Asadar, când vin asupra ta necazurile unul dupa altul, fara contenire, nu te tulbura, nu cârti, ci asteapta sfârsitul: ca negresit îti va fi vrednic de marea darnicie a lui Dumnezeu, dar numai daca vei rabda cu recunostinta tot ce vine asupra ta între timp. Ca si Iosif, dupa acele vise ajungând în cele mai mari primejdii, si fiind vândut de frati, si punându-i-se gând rau de catre stapâna, si aruncat fiind în temnita, n-a zis în sinea sa: "Ce mai este si asta? Amagire erau acele vise: mi-am pierdut patria, am fost lipsit de slobozenie; nu m-am supus, pentru Dumnezeu, stapânei mele care ma îndemna la preacurvie.

Pentru întreaga întelepciune si fapta mea buna sunt pedepsit, însa El nici acum nu m-a ocrotit, nici nu mi-a întins mâna de ajutor, ci a îngaduit sa fiu mereu în lanturi si în necazuri necurmate: ca dupa groapa a venit robia, dupa robie uneltirea stapânei, dupa uneltire pâra mincinoasa, dupa pâra mincinoasa temnita".

Nimic dintre acestea însa nu-l tulbura, ci ramânea îndraznind întru nadejde si stiind ca nu ramân niciodata neîmplinite vestirile lui Dumnezeu. Dumnezeu ar fi putut sa le împlineasca în aceeasi zi; dar ca sa arate atât puterea Sa cât si credinta robilor Sai, lasa sa treaca vreme lunga si sa se puna multe piedici, încât si vârtutea Lui s-o afli (ca Si-a împlinit fagaduintele când parea sa nu mai fi ramas nici o nadejde), si rabdarea si credinta robilor Lui s-o vezi, pe care nici o patanie nu-i face sa cada din asteptarea lor cea buna.

Precum spuneam, fratii lui Iosif au mers în Egipt, foametea împingându-i ca un ostas si aducându-i cu de-a sila în fata lui Iosif, care era mai-mare în acea tara; si voiau sa cumpere grâne. Iosif, însa, ce zice catre ei? "Iscoade sunteti". Iar ei îsi spuneau: "Ce înseamna asta? Am venit sa cumparam mâncare si ne punem viata în primejdie?" Pe buna dreptate, fiindca si el v-a adus cândva mâncare si i-ati pus viata în primejdie. El însa a suferit într-adevar, în timp ce primejdia voastra e prefacuta, fiindca el nu va este vrajmas, ci doar a luat chip de vrajmas ca sa afle cu de-amanuntul cum stau lucrurile acasa.

Ca de vreme ce fusesera nerecunoscatori si rai fata de el, iar pe Veniamin nu îl vedea împreuna cu dânsii, s-a temut pentru baiat ca nu cumva sa fi patit si acesta la fel ca el, si a dat porunca sa fie legat unul dintre frati si tinut în Egipt, iar toti ceilalti sa plece cu grâul, amenintându-i cu moartea daca nu-l vor aduce pe Veniamin. Ei bine, dupa ce s-a facut asa si le-a zis lor: "Lasati pe unul dintre voi aici si aduceti-l pe celalalt frate al vostru; iar daca nu, cu moarte veti muri", ce îsi spuneau între ei? "Asa este, în pacat suntem noi pentru fratele nostru, ca nu ne-a fost mila de necazul sufletului lui când ne ruga pe noi" (Facere 42, 21). Vazut-ai dupa cât amar de vreme si-

au amintit de acel pacat? Atunci graiau catre tatal lor: “Fiara rea l-a mâncat pe Iosif” (Facere 37, 33), însa în fata si în auzul lui Iosif îsi marturiseau pacatul.

Ce lucru mai uimitor decât acesta poate fi? Are loc judecata fara pâra, si dezvinovatire fara învinuire, si dovedire fara martori, însisi faptasii învinuindu-se si dând în vileag fapta cea savârsita într-ascuns. Cine i-a înduplecat, cine i-a silit sa scoata la lumina cele cutezate cu atâta vreme în urma? Nu este limpede ca judecatorul cel neînduplecat care este constiinta le cutremura mereu cugetul si le tulbura sufletul? Si cel pe care au vrut atunci sa îl omoare sedea judecându-i în tacere; si nefiind data nici o hotarâre împotriva lor, singuri se osândeau. Si astfel ziceau ei, dar unul dintre dânsii se dezvinovatea spunând: “Nu v-am grait voua, zicând: “Nu faceti nedreptate baiatului,” nu-i faceti nici un rau, ca fratele nostru este ? “Si iata, sângele lui se cere” acum din mâinile noastre (Facere 42, 22).

Cel ce a zis acestea nu pomenise nimic despre ucidere si junghiere, iar cel care sedea înaintea lor nu întreba nimic despre acestea, ci le cerea pe fratele ramas. Totusi, constiinta lor, aflând vreme prielnica, s-a ridicat si le-a mustrat cugetul, i-a facut sa-si marturiseasca nelegiuirea fara a-i sili nimeni. Asa patim si noi ades în privinta pacatelor trecute: ca fiind strânsi cu usa în necazuri si restristi, ne aducem aminte de greselile dinainte.

7. Acestea toate stiindu-le, dupa ce am faptuit ceva rau sa n-asteptam necazuri si restristi, nici primejdii si lanturi, ci în fiecare ceas si în fiecare zi sa înviem în noi amintirea acelei judecati, si sa dam singuri hotarârile cele împotriva noastra, si sa încercam în tot chipul a ne dezvinovati înaintea lui Dumnezeu, si nici noi însine sa nu avem alta parere cu privire la înviere si judecata, nici pe altii spunând altfel sa nu îi ascultam, ci sa le închidem gura cu cele zise mai înainte - ca de nu am avea atunci a da socoteala de cele gresite, nu ne-ar fi rânduit aici Dumnezeu asemenea tribunal.

Dar si aceasta e o marturie a iubirii Lui de oameni, caci dat fiind ca atunci ne va cere sa dam seama de cele gresite, a rânduit acest judecator nemitarnic ca judecându-ne acesta aici pentru pacate si facându-ne mai cu întreaga întelepciune, sa ne scape de judecata ce va sa fie. Asta spune si Pavel: “Ca de ne-am fi judecat singuri, nu am fi fost judecati de Domnul” (Corinteni 11, 31).

Deci, ca atunci sa nu fim pedepsiti, sa nu fim trasi la raspundere, fiecare sa intre în a sa constiinta si, punându-si înainte întreaga viata si cercetând cu toata amanuntimea toate cele gresite, sa osândeasca sufletul sau pentru ca a lucrat acestea, sa pedepseasca gândurile, sa necajeasca, sa strâmtoreze cugetul sau, sa se traga la socoteala pentru pacate prin osândirea de sine, prin pocainta desavârsita, prin lacrimi, prin marturisire, prin postire si milostenie, prin înfrânare si dragoste - ca, descarcându-ne de pacate aici în tot chipul, sa putem pleca pe lumea cealalta cu multa îndraznire, de care fie ca noi toti sa avem parte, cu harul si iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Caruia dimpreuna cu Tatal este slava, si Sfântului Duh, în vecii vecilor. Amin.

Cuvantul V

din "Omilii la parabola despre saracul Lazar si bogatul nemilostiv"
Editura Sophia, Bucuresti, 2002

Despre spusa Apostolului
"Fratilor, despre cei ce au adormit
nu voim sa fiti întru nestiinta,
ca sa nu va întristati";
si despre Iov si Avraam

1. Patru zile am cheltuit tâlcuindu-va pilda lui Lazar, dezgropând comoara pe care am aflat-o în trup bubos, comoara cuprinzând nu aur si argint si pietre de mult pret, ci multa filosofie, si barbatie, si rabdare, si tarie sufleteasca, în privinta comorilor pamântesti se întâmpla ca deasupra sa fie maracini si buruieni si pamânt vârtos, iar daca sapa cineva adânc sa se arate multa bogatie. La fel s-a întâmplat si în privinta lui Lazar: deasupra rani, dedesubt bogatie nespusa; trupul slabanogit, dar sufletul -ales si priveghetor. Si se putea vedea împlinit asupra lui acel cuvânt apostolesc: "Pe cât se strica omul nostru cel dinafara, pe atât se înnoieste cel dinauntru" (II Corinteni 4, 16).

Si am fi putut vorbi si azi despre aceeasi pilda luptându-ne cu ereticii care defaima Legamântul cel Vechi, osândesc pe patriarhi si îsi ascut limba împotriva Ziditorului tuturor - Dumnezeu. Dar ca sa nu va saturati de aceste lupte, haide sa le punem deoparte pentru alta data si sa vorbim despre altceva, fiindca de masa la care se pune un singur fel ajunge sa ti se faca greata, iar felurimea mâncarurilor stârneste pofta. Deci, ca si în privinta ascultarii învataturilor sa se întâmple astfel, sa ne întoarcem astazi, dupa vreme îndelungata, la fericitul Pavel, fiindca la buna vreme ni s-a citit locul [pasajul, pericopa] apostolesc de astazi, a carui tâlcuire va fi o nimerita urmare a celor spuse data trecuta. Ati auzit, dar, ce striga si graieste astazi Pavel: "Despre cei ce au adormit nu voim sa fiti întru nestiinta ca si ceilalti, care nu au nadejde" (I Tesaloniceni 4, 13).

Data trecuta - struna evanghelica a lui Lazar, acum - glasul apostolesc; dar împreuna-glasuirea lor este deplina. Si când tâlcuiam acea pilda am filosofat multe cu privire la înviere si la tribunalele de dincolo, iar acum cuvântul ne poarta iarasi la aceleasi: asa încât daca sapam si locul [pasajul] apostolesc, vom gasi aceeasi comoara.

Ca si atunci întreg cuvântul meu sârguia sa va învete acest lucru: a nu pune vreun pret pe lucrurile stralucitoare ale acestei lumi, ci a merge mai departe cu nadejdile si a cugeta în fiecare zi la judetul cel înfricosat, si la Judecatorul Cel neînduplecat, si la hotarârile pe care le va lua El în privinta noastra. Asta ne sfatuieste si Pavel prin cuvintele care s-au citit azi. Ci luati aminte: "Fratilor, despre cei ce au adormit, nu voim sa fiti întru nestiinta ca si ceilalti, care nu au nadejde: fiindca de credem ca Ii/sus a murit si a înviat, asa Dumnezeu si pe cei adormiti întru Iisus aduce-i-va împreuna cu El" (I Tesaloniceni 4, 13-14).

Mai întâi se cuvine, cugetând cu luare-aminte, sa cercetam de ce atunci când vorbeste despre Hristos numeste moartea Lui "moarte", iar când vorbeste despre sfârsitul nostru îl numeste

“adormire”, nu “moarte”, ca nu a zis: “Despre cei morti”. Dar cum? “Despre cei adormiti” , si iarasi: “asa Dumnezeu si pe cei adormiti întru Iisus aduce-i-va împreuna cu El” - si nu a zis: “pe cei morti”, si iarasi: “Noi, cei vii, câti vom mai fi ramas la venirea Domnului, nu o vom lua înaintea celor adormiti” (15). Si nici aici n-a zis: cei morti, ci de trei ori pomenind de moartea lor, de tot atâtea ori a numit-o “adormire”. Iar cu privire la Hristos nu face asa. Dar cum? “Fiindca de credem ca Iisus a murit…” Vedeti? N-a zis: “a adormit”, ci: “a murit”. Pentru ce, dar, a numit moartea lui Hristos “moarte”, iar moartea noastra - “adormire”?

Ca nu degeaba, nici la întâmplare întrebuinteaza anume cuvintele acestea, ci având în vedere un lucru mare si minunat: în privinta lui Hristos vorbeste de “moarte” ca sa arate ca El a patimit într-adevar, iar îrr privinta noastra vorbeste de “adormire” spre a ne alina durerea. Ca acolo unde învierea a avut loc, spune cu îndrazneala “moarte”, iar acolo unde învierea e doar nadajduita vorbeste de “adormire”, prin aceasta numire îmbarbatându-ne si dându-ne bune nadejdi: fiindca cel ce doarme se va scula negresit, si moartea nu e altceva decât un somn lung. Si sa nu-mi spui ca raposatul nu aude, nici nu da glas, nici nu vede si nici nu simte, fiindca nici adormitul nu face aceste lucruri.

Iar daca chiar este nevoie sa spun ceva uimitor, si sufletul adormitului doarme într-un fel - iar al celui raposat nu doarme, ci priveghеaza. “Dar mortul putrezeste si se strica”, vei spune, “facându-se praf si cenusa” Si ce daca, iubitule? Tocmai pentru aceasta se cade sa ne bucuram si mai mult: fiindca si cel ce voieste sa refaca o casa veche si putreda începe prin a-i scoate afara pe cei ce locuiesc într-însa si apoi o strica, dupa care o recladeste mai frumoasa ca înainte - si pe cei scosi din casa nu îi mâhnesc cele întâmplate, ci mai degraba îi veselesc. Ca nu iau seama la darâmarea cea vazuta, ci se gândesc la recladirea care urmeaza si înca nu se vede. Intocmai la fel si Dumnezeu ne strica trupul si scoate din el ca dintr-o casa pe locuitorul lui -sufletul - ca rezidind aceasta casa mai stralucita ca înainte, cu mai multa slava sa-l readuca pe suflet înauntru. Deci, sa nu luam aminte la stricarea cea vazuta, ci la stralucirea cea viitoare.

Si iarasi: când are cineva o statuie stricata de cocleala si de timp, careia buna parte din madulare îi sunt roase, ce face? O sfarma, o baga în cuptor si, retopindu-o bine, o reface mai frumoasa decât era. Asadar, precum topirea cea din cuptor a statuii nu este nimicire, ci refacere, asa si moartea trupurilor noastre nu e pierzare, ci înnoire.

Drept aceea, când vezi ca trupul nostru se desface ca în cuptor si putrezeste, nu te opri la privelistea aceasta, ci asteapta retopirea - si nici cu aceasta masura a pildei sa nu te multumesti, ci înainteaza si mai mult cu gândul. Ca facatorul de statui, bagând în cuptor arama, nu îti înapoiaza statuie de aur sau fara de moarte, ci tot de arama o face - iar la Dumnezeu nu este asa, ci bagând El trup de lut si muritor, îti da statuia de aur si fara de moarte; fiindca primind trup stricacios si muritor, îl înapoiaza nestricacios si nemuritor.

Deci, nu te uita ca trupul zace cu ochii închisi, lipsit de glas, ci gândeste-te ca va învia si va primi de la Dumnezeu slava negraita si înfricosata si minunata, si de la privelistea de acum stramuta-ti gândurile catre nadejdea ce va sa vina. Dar poate îti pare rau pentru despartire, si pentru asta plângi si te tânguiesti? Dar daca maritându-ti tu fata cu cineva, acela ar pleca, luând-o cu sine, în tara departata, unde ar duce-o bine, oare ar fi un lucru nelalocul lui daca n-ai vedea nici o

grozavie în cele întâmplate, ci te-ai mângâia de necazul plecarii fiicei cu vestile despre propasirea ei cea de acolo?

Iar atunci când nu un om, nu un împreuna-rob cu tine, ci Stapânul Insusi ia pe cine se cuvine, plângi si te tânguiesti? “Dar cum se poate sa nu plâng”, zici, “de vreme ce om sunt”. Nici eu nu spun sa nu plângi; nu întristarea caut s-o înlatur, ci întristarea cea peste masura. Fiindca a te întrista este firesc, iar a te întrista peste masura e semn de nebunie, de zaticneala, de suflet femeiesc, îndurereaza-te, plângi, dar nu cârti, nu te razvrati, nu te mânia - da multumita Celui ce a luat pe robul Sau, ca astfel sa-l împodobesti pe cel plecat si sa trimiti împreuna cu el dincolo stralucite vesminte de îngropaciune.

Ca de cârtesti, si pe raposat îl jignesti, si pe Cel care l-a luat îl întarâti, si pe tine însuti te vatami; iar daca dai multumita lui Dumnezeu si pe raposat îl împodobesti, si pe Cel care l-a luat îl slavesti, si pe tine însuti te folosesti. Lacrimeaza precum a lacrimat Stapânul tau pentru Lazar, punându-ne masuri si dreptare si hotare ale întristarii pe care nu se cade sa le trecem. De aceea a grait si Pavel: “Iar despre cei adormiti nu voim sa fiti întru nestiinta ca si ceilalti, care nu au nadejde”.

“Intristeaza-te”, zice, “dar nu precum pagânul, care tagaduieste învierea, care deznadajduieste de viata viitoare”. Ma rusinez, credeti-ma, si rosesc vazând prin piata cete de femei care fac urât, îsi smulg parul, îsi frâng mâinile, îsi zgârie fetele - si asta sub ochii pagânilor. Ce nu vor spune acestia, si ce nu vor zice despre noi? “Astia sunt cei care filosofeaza despre Inviere? Halal!

Ca faptele nu li se potrivesc cu învataturile. In vorbe filosofeaza despre Inviere, iar în fapte se poarta ca cei fara nadejde. Daca ar fi îndraznit întru nadejdea invierii, n-ar fi facut acestea; dac-ar fi fost încredintati ca raposatul s-a dus la o soarta mai buna, n-ar fi bocit”. Acestea si mai multe decât acestea graiesc necredinciosii ascultând bocetele acelea. Sa ne rusinam, dar, si sa avem întreaga întelepciune, si sa nu mijlocim atâta vatamare atât noua, cât si celor care ne vad. Spune-mi, pentru ce plângi atâta dupa cel raposat? Fiindca era rau? Pentru asta se cuvine sa dai multumita lui Dumnezeu, ca au fost curmate rautatile lui.

Fiindca era vrednic si bun? Si pentru asta se cuvine sa te bucuri, ca a fost rapit grabnic, mai înainte ca “rautatea sa schimbe priceperea lui” (Intelepciunea lui Solomon 4, 11), si a plecat în loc unde s-a statornicit de acum afara de primejdie si unde nu mai e vreo temere de întorsaturi ale sortii. Poate plângi fiindca era tânar? Si pentru asta da slava Celui ce l-a luat, ca degrab l-a chemat la soarta mai buna.

Plângi fiindca era batrân? Si pentru asta da multumita, si iarasi slaveste-L pe Cel ce l-a luat pe raposat. Rusineaza-te de însasi rânduiala prohodului, cântari de psalmi, rugaciuni, si adunare de parinti [duhovnicesti], si atâta ceata de frati [în Hristos] - acestea nu ca sa bocesti si sa te tângui si sa cârtesti, ci ca sa dai multumita Celui ce l-a luat pe raposat. Ca precum pe cei chemati în dregatorii îi petrece multimea cu laude, asa si pe aceia dintre sfinti care pleaca de aici toti îi petrec cu multa lauda, ca pe unii ce sunt chemati la mai mare cinste.

Odihna este moartea, scapare de sudorile si ostenelile lumesti. Deci, când vezi pe careva dintre cei apropiati ca pleaca din aceasta lume, nu cârti ci frânge-ti inima, aduna-te în tine însuti,

cearca-ti constiinta, gândeste-te ca nu dupa multa vreme acelasi sfârsit te asteapta si pe tine, întelepteste-te si teme-te vazând sfârsitul celuilalt, taie toata lenevirea, cerceteaza-ti faptele, îndreapta-ti greselile, prefa-te cu prefacerea cea buna.

“Prin asta ne deosebim de necredinciosi: ca judecam altfel lucrurile”. Necredinciosul cauta spre cer si i se închina, ca îl socoate Dumnezeu; cauta spre pamânt si îl cinsteste si e vrajit de cele ce cad sub simturi (Si în ziua de astazi o buna parte din ecologisti au atitudine de adorare a naturii, cu nuanta panteista).

Noi însa nu suntem asa, ci cautam spre cer si ne minunam de Cel care l-a facut pe el fiindca nu îl socotim dumnezeu, ci lucru al lui Dumnezeu. Privesc zidirea întreaga, si prin ea sunt calauzit la Ziditor. Necredinciosul vede bogatie, si casca gura cu mirare; o vad si eu si ma umfla râsul. El vede saracie, si se întristeaza; o vad si eu, si ma veselesc, într-un fel vad eu lucrurile, si-ntr-altul le vede el. La fel si în privinta mortii.

El priveste un mort si îl socoate a fi mort, privesc si eu un mort, si în loc de moarte vad somn. Si precum în privinta slovelor cu aceiasi ochi le privim câti stim citi si câti nu, dar nu cu aceeasi întelegere - caci nestiutorii de carte le socot niste semne oarecare, iar stiutorii citesc cu mult mestesug întelesul cuprins în ele - asa si în privinta lucrurilor cu acelasi ochi privim cele ce se petrec, dar nu cu aceeasi întelegere si cu aceeasi socotinta. Si atunci, deosebindu-ne de ei în toate celelalte, ne vom potrivi lor în parerile despre moarte?
29 Sublinierea apartine traducatorului.

3. Gândeste-te la cine a plecat raposatul, si afla mângâiere: s-a dus acolo unde este Pavel, unde e Petru, unde e toata ceata sfintilor; gândeste-te cum va învia, cu câta slava si stralucire; gândeste-te ca plângând si tânguindu-te nu vei putea sa îndrepti cu tânguirile ceea ce s-a întâmplat, iar pe tine însuti te vei vatama cât se poate de rau; gândeste-te cui urmezi facând asta, si fugi de partasia pacatului. Pe cine - dar - urmezi si cui râvnesti?

Necredinciosilor, celor ce n-au nadejde, precum a zis si Pavel: “Ca sa nu va întristati, precum ceilalti, care nu au nadejde”. Si ia aminte cu câta acrivie [exactitate] a vorbit - ca nu a zis: “care nu au nadejdea învierii”, ci doar “care nu au nadejde”. Ca cel ce nu are nadejdea judecatii de dincolo n-are nici o nadejde, nici nu stie ca este Dumnezeu, nici ca El Se îngrijeste de cele ale acestei vieti, nici ca toate se petrec sub ochiul unei dreptati Dumnezeiesti; iar cel ce nu cunoaste acestea, nici nu le ia în socoteala, este mai dobitoc [irational] decât orisice fiara si a izgonit din suftetul sau si legi si judecati si rânduieli - pe scurt, toate bunatatile. Ca cel ce nu asteapta sa dea socoteala de cele faptuite de toata fapta buna se departeaza si toata rautatea o îmbratiseaza.

Având în minte aceste lucruri, precum si nebunia si vatamarea de minte a pagânilor, carora ne facem partasi prin bocete, sa fugim de împreuna-glasuirea cu ei. Pavel a pomenit de ei tocmai ca, gândindu-te la necinstea în care cazi, sa te trezesti din împreuna-glasuirea cu ei si sa te întorci la nobletea care îti este proprie. Si nu numai aici, ci în multe locuri si mereu face aceasta fericitul Pavel, fiindca atunci când vrea sa ne abata de la pacate arata cui ne facem partasi prin pacate, ca îngretosându-te de aceia31 sa fugi de partasia cu ei.

De pilda, scriind Tesalonicenilor spune precum urmeaza: “Fiecare din voi sa-si stapâneasca vasul sau întru sfintenie si cinste, nu întru patima de pofta precum neamurile, care nu cunosc pe Dumnezeu” (I Tesaloniceni 4, 4-5). Si iarasi: “Nu umblati precum umbla neamurile întru desertaciunea mintii lor” (Efeseni 4, 17). La fel si aici: “Nu voiesc sa fiti întru nestiinta, fratilor, cu privire la cei adormiti, ca sa nu va întristati ca si ceilalti, care nu au nadejde” - fiindca nu firea lucrurilor, ci voia noastra este cea care ne întristeaza; nu moartea celui dus, ci neputinta celor care se tânguiesc.

Iar pe cel credincios nimic din cele de aici nu va putea sa-l întristeze, ci el se deosebeste de pagâni si aici, înainte de bunatatile viitoare, nu mici bunatati câstigând din filosofia cea dupa Hristos si culegând de aici roada unei foarte mari veselii si a unei bucurii neîncetate. De aceea zice si Pavel: Bucurati-va pururea întru Domnul, si iarasi zic: bucurati-va (Filipeni 4, 4). Asa încât si înainte de înviere nu mica este plata pe care am primit-o: a nu fi doborâti de nici unul din necazurile ce ni se întâmpla, ci a ne bucura de multa mângâiere prin nadejdea celor ce au sa vina.

31 Mai exact: “de calitatea persoanelor” (carora ne facem partasi prin pacate).

Asadar, în vreme ce noi câstigam din amândoua partile, necredinciosul se pagubeste din amândoua partile: atât fiind pedepsit mai târziu(32 în viata viitoare) (fiindca nu crede în înviere), cât si deznadajduind în necazurile de aici (fiindca nu asteapta nimica bun dupa acestea).

Prin urmare, trebuie sa multumim lui Dumnezeu nu numai pentru înviere, ci si pentru nadejdea învierii, ce poate mângâia sufletul îndurerat si-l poate încredinta ca trebuie sa îndrazneasca în privinta celor dusi, caci vor învia iarasi si vor fi împreuna cu noi. Ca daca este sa ne îndureram si sa ne tânguim, apoi pentru cei care traiesc în pacate trebuie sa ne doara si sa ne tânguim, nu pentru cei ce au plecat cu viata îmbunatatita.

Asa face si Pavel - caci scriind corintenilor zice: “Nu cumva, daca voi veni iarasi, sa ma smereasca Dumnezeu si voi plânge pe multi”. Nu vorbeste de morti, ci de cei “care au pacatuit mai înainte si nu s-au pocait de curvia, necuratia si spurcaciunea pe care au facut-”o (II Corinteni 12, 21). Acestia trebuie plânsi. In acelasi chip îndeamna si altul, zicând: “Plângi pentru mort, ca i-a lipsit lumina; si pentru cel nebun plângi, ca i-a lipsit întelegerea. Plângi putin pentru mort, ca s-a odihnit; iar viata nebunului este mai rea decât moartea” (Sirah 22, 9-10). Iar daca cel lipsit de minte este vrednic a fi jelit mereu, cu mult mai mult cel desert de dreptate si cazut din nadejdea cea dupa Dumnezeu.

Prin urmare, pe acestia sa-i jelim noi, ca aceasta e tânguirea cea cu folos, într-adevar, de multe ori s-a întâmplat sa ne îndreptam jelind pe unii ca acestia; iar în ce-i priveste pe cei dusi, tânguirea este un lucru nefolositor si vatamator în acelasi timp. Deci, sa nu rasturnam rânduiala, ci sa jelim numai pacatul; iar în ce priveste toate celelalte - fie saracie, fie boala, fie moarte la vârsta tânara, fie împilare, fie pâra mincinoasa, fie oricare altul dintre relele omenesti - toate sa le ducem cu vitejie, ca necazurile acestea ni se fac temei de mai multe cununi, de vom avea trezvie.

4. “Dar cum sa nu ma întristez, de vreme ce om sunt ?” însa eu, dimpotriva, zic: cum este cu putinta sa te întristezi, de vreme ce esti om, cinstit cu întelegere si gândire si cu nadejdile celor viitoare? “Dar cine n-a fost coplesit de suferinta asta?” Multi si în multe locuri, atât în vremea

noastra cât si în cea strabuna. Iata, asculta ce a zis Iov atunci când i-a raposat toata ceata odraslelor: “Domnul a dat, Domnul a luat; cum a voit Domnul, asa s-a si facut” (1, 21).

Merita sa ne minunam de cuvintele acestea la simpla auzire; iar daca le vei cerceta cu de-amanuntul, mai deslusit vei vedea minunea. Caci ia gândeste-te: nu jumatate din copii i-a luat diavolul, lasându-i cealalta jumatate; nu i-a luat cea mai mare parte din ei si i-a lasat macar putini ci a cules toata roada iar pomul nu l-a doborât; a tulburat toata marea cu valurile, iar luntrea nu a scufundat-o; si-a cheltuit toata puterea, dar turnul nu l-a clatinat. Dimpotriva, izbit din toate partile, ramânea neclintit si nori de sageti veneau asupra lui fara a-l rani; erau trimise, dar nu îl strapungeau.

Gândeste-te ce înseamna sa vezi pierind atâtia copii, fiindca toate împrejurarile erau dureroase. Si ca îi fusesera rapiti toti si ca pierisera deodata, într-o singura zi si ca erau în floarea vârstei si ca dovedisera multa îmbunatatire si ca viata le fusese curmata de asemenea urgie si ca dupa atâtea alte lovituri aceasta venise cea din urma si ca Iov era un tata iubitor si ca cei dusi îi erau dragi.

Ca de ar fi pierdut odrasle rele s-ar fi îndurerat dar nu atât de mult, caci rautatea celor raposati nu îngaduie durerii sa se înteteasca; dar când sunt îmbunatatiti, atunci rana nu se închide, pomenirea lor e nestearsa, necazul nu cunoaste alinare, îndoita fiind durerea, atât de pe urma firii cât si de pe urma faptei bune a celor raposati. Iar ca erau îmbunatatiti asta se vede din urmatorul fapt: tatal lor le purta multa grija si sculându-se aducea jertfe pentru ei din teama de pacatele lor cele nestiute si decât asta nimic nu îi era mai însemnat; iar asta arata nu doar viata cea îmbunatatita a fiilor ci si iubirea tatalui.

Asadar, daca Iov era parinte si înca unui atât de iubitor, ce arata nu numai dragostea cea din fire ci si pe cea din cucernicie. Cei raposati erau înca si atât de îmbunatatiti, înseamna ca întreit i-a fost focul necazului. Pe de alta parte, când odraslele sunt rapite doar în parte, suferinta cunoaste oarecare mângâiere fiindca cele ramase alina durerea pentru cele raposate; dar când moare întreaga ceata, spre cine putea sa caute parintele cu multi copii, ajungând deodata fara copii? Pe lânga acestea, poate fi aratata si o a cincea rana.

Care este aceasta? Faptul ca au fost rapiti toti copiii pe neasteptate: ca daca atunci când mor unii în trei sau in cinci zile, toate femeile si toti apropiatii se tânguie în primul rând pentru ca cel ce s-a savârsit a fost luat de la ei degrab si fara veste, cu cât mai mult nu era sa se întristeze Iov, care nu în trei zile, sau în doua, sau într-una, ci într-un ceas a fost vaduvit de ei în asemenea chip?

Ca necazul la care te astepti, chiar de ar fi tare nesuferit, se usureaza prin aceea ca ai ragazul sa te obisnuiesti cu gândul lui; dar cel care se întâmpla pe neasteptate si fara veste e de neîndurat. Când la ceva ce e în sine o nenorocire se adauga si faptul se întâmpla pe neasteptate, gândeste-te cât de anevoie este de suferit: e ceva dincolo de cuvinte! Vrei sa auzi si o a sasea rana? I-a pierdut pe toti fiind ei în floarea vârstei. Stiti cât de mult dor mortile timpurii si cât înmultesc ele jalea; iar moartea aceasta nu doar ca a fost timpurie ci si naprasnica -iata a saptea rana: ca Iov nu i-a vazut dându-si duhul în pat ci îngropati sub darâmaturile casei.

Gândeste-te, dar, cum îi era ca sapând în mormanul de ruine sa scoata când o piatra, când un madular de odrasla si sa vada ba o mâna înca tinând paharul, ba alta mâna pe farfurie si trupul copilului stâlcit, cu nasul sfarâmat, capul strivit, ochii scursi, creierii împrastiati - într-un cuvânt cu toata înfatisarea slutita încât din pricina multimii ranilor parintele nu putea sa recunoasca chipurile iubite.

Va tulburati si plângeti auzind asta: gânditi-va, atunci ce simtea el vazând acestea. Ca daca noi, dupa atâta vreme, nu putem îndura fara sa plângem povestirea acelei nenorociri, fiind vorba înca si de necaz strain, ce simtea acel om de diamant care o vedea cu ochii sai si filosofa în nenorociri nu straine, ci ale sale. Ca nu s-a razvratit împotriva lui Dumnezeu, nici n-a grait vreunele ca acestea: "Ce înseamna asta?Asa sunt rasplatit pentru binefacerile mele? De asta mi-am deschis casa strainilor ca sa o vad facându-se mormânt copiilor? Pentru asta am aratat în privinta lor toata fapta buna, ca sa sufere asemenea moarte?"

Nimic de acest fel n-a zis, nici n-a gândit ci a rabdat toate cu vitejie cu toate ca ramasese lipsit de ei dupa ce le purtase atât de grija. Ca precum un faurar de statui iscusit, lucrând [modelând] statui din aur le înfrumuseteaza cu multa migala, asa si el facea cu sufletele lor, slefuindu-le si împodobindu-le. Si precum un lucrator de pamânt harnic petrece mereu udând, îngradind, împrejmuind, în tot felul îngrijind tulpini de finici ori de maslini, asijderea si Iov nu înceta crescând sufletul fiecaruia, ca pe un maslin roditor, spre mai multa sporire în fapta buna. Dar a vazut tulpinile smulse de duhul rau si întinse pe pamânt si suferind un sfârsit jalnic - si n-a grait nimic de hula, ba a si multumit lui Dumnezeu, facând rana de moarte diavolului.

5. Iar de vei zice ca Iov a avut multi fii, iar altii pierd de multe ori pe cel unul nascut al lor si nu poate fi vorba de aceeasi jale - bine zici; o sa îti spun si eu ca nu poate fi vorba de aceeasi jale ci cu mult mai mare este jalea lui Iov: ca ce folos a avut de multimea odraslelor? Mai vadit i-a facut necazul si mai amara durerea faptul ca a primit rana în mai multe trupuri. Iar daca vrei sa vezi si un alt sfânt care n-a avut decât un fiu unul-nascut si care a vadit aceeasi barbatie (sau poate chiar mai mare), adu-ti aminte de patriarhul Avraam care nu l-a vazut pe Isaac murind, însa - lucru mult mai amar si mai dureros - a primit porunca sa-l junghie chiar el. Si nu s-a împotrivit poruncii, nici nu s-a razvratit, nici n-a grait vreun lucru cum ar fi: "Pentru ce m-ai facut parinte? Ca sa faci din mine ucigas de prunc? Mai bine era sa nu mi-l fi dat de la început decât, dupa ce mi l-ai dat, sa ma lipsesti de el în asa chip. Vrei sa mi-l iei? De ce îmi poruncesti mie sa-l junghi! si sa-mi spurc dreapta? Oare nu mi-ai fagaduit ca din acest copil vei umple lumea de urmasii mei? Si atunci, cum vei da roadele dupa ce smulgi radacina?

Cum îmi fagaduiesti urmasi poruncindu-mi sa-mi junghii fiul? Cine a mai vazut, cine a mai auzit asa ceva? Am fost înselat, am fost amagit". Nimic de acest fel n-a zis, n-a cugetat, n-a raspuns împotriva Poruncitorului, n-a cautat dezvinovatiri ca sa nu împlineasca porunca, ci auzind: "Ia pe fiul tau cel iubit, pe Isaac, pe care l-ai iubit, si adu-l jertfa pe un munte, pe care ti-l voi spune Eu" (Facere 22, 2), cu atâta râvna a împlinit porunca încît a facut chiar mai mult decât ceea ce i se poruncise. Ca si de femeie a tainuit lucrul si de robi s-a ascuns, lasându-i la poala muntelui si s-a suit luând doar jertfa. Asadar, nu în sila ci cu multa râvna a facut ce i se poruncise.

Gândeste-te dar cum îi venea sa vorbeasca cu fiul lui fiind ei singur si nimeni de fata - împrejurare în care rarunchii se aprind mai tare si dragostea se face mai puternica - si asta nu o zi

sau doua ci vreme de mai multe zile. Ca a împlini grabnic porunca este lucru mare si minunat, dar nu asa de minunat ca fiind chinuit si pus la încercare vreme de mai multe zile, sufletul lui sa nu vadeasca vreo omeneasca slabiciune fata de copil. Dumnezeu i-a marit lupta si i-a prelungit alergarea tocmai ca sa se arate mai bine luptatorul; ca era luptator adevarat, luptându-se nu cu om ci cu însasi tirania firii. Ce cuvânt va putea zugravi barbatia lui? A suit copilul, l-a legat, l-a pus pe lemne, a înhatat sabia, era pe cale sa dea lovitura.

Cum sa spun si în ce fel, nu stiu; numai el stie, cel care a facut acestea; ca nici un cuvânt nu va putea sa înfatiseze cum nu i-a amortit mâna, cum n-a ramas fara putere, cum nu l-a zapacit vederea cea iubita a fiului. Se cuvine aici a ne minuna si de Isaac, ca precum Avraam lui Dumnezeu si acesta s-a supus tatalui; precum Avraam, poruncind Dumnezeu sa-si jertfeasca fiul, n-a cautat dezvinovatiri ca sa nu o faca, asa si el, legat fiind de tatal sau si suit pe altar, nu a zis: "Pentru ce faci acestea?" ci s-a supus mâinii parintesti. Si putea fi vazut acelasi om tata si jertfitor deodata facându-se si jertfa fara sânge aducându-se, ardere de tot fara foc, chip al mortii si al învierii pe altar facându-se; ca l-a junghiat pe fiu si totodata nu l-a junghiat; nu l-a junghiat cu mâna, l-a junghiat cu râvna. Fiindca si Dumnezeu a dat porunca nu ca sa vada varsare de sânge ci ca sa îti arate pilda de sloboda alegere a voii si pe acel viteaz sa-l faca vestit în mijlocul întregii lumi si sa dea învatatura întregii viitorimi ca trebuie sa dam întâietate poruncilor lui Dumnezeu în fata copiilor si a firii si a tuturor celor ce sunt si chiar a sufletului. Se pogoara deci, având-l pe Isaac ca martor viu.

Si atunci ce iertare vom avea, spune-mi, ce dezvinovatire de vreme ce îl vedem pe acest viteaz plecându-se lui Dumnezeu cu atâta râvna si facând în toate voia Lui, în timp ce noi ne razvratim? Sa nu-mi vorbesti de jale, nici de necazul cel nesuferit ci uita-mi-te ca era mai presus si decât jalea cea amara. Porunca era în stare sa-i tulbure gândul si sa-l arunce în nedumerire si sa îi zdruncine credinta în fagaduintele din trecut; caci care dintre oamenii obisnuiti n-ar fi socotit înselare cele spuse cu privire la multimea urmasilor pe care îi fagaduise Dumnezeu? Dar Avraam nu.

Si de Iov se cade sa ne minunam [sa-l admiram] pentru filosofia aratata în nenorocire nu mai putin, ba chiar mai mult; ca dupa atâta îmbunatatire, dupa milostenie si dovezi ale iubirii de oameni, neavând nici un lucru rau pe constiinta sa ori pe a odraslelor sale, vazând pricina de jale noua si nemaipomenita, cum nu s-a întâmplat nici celor ce cutezasera cele mai mari ticalosii, nu a simtit ca oamenii obisnuiti; nu a socotit nici ca ar fi nefolositoare fapta buna, nici ca ar fi gândit rau în trecut.

Asa încât trebuie nu numai sa ne minunam de ei [sa-i admiram] ci si sa râvnim a le urma îmbunatatirea. Si sa nu spuna cineva ca aceia erau oameni neobisnuiti. Da, erau neobisnuiti si mari; dar noua ni se cere acum mai multa filosofic decât acelora si decât tuturor celor ce au trait în vremea Legamântului celui Vechi, ca zice Domnul: "daca nu va prisosi dreptatea voastra mai mult decât a carturarilor si fariseilor, nu veti intra întru împaratia Cerurilor" (Matei 5, 20).

Asadar, din toate partile dobândind temeiuri de întreaga întelepciune si adunând cele spuse de mine atât despre înviere cât si cu privire la acesti sfinti, neîncetat sa ne "descântam" cu ele sufletele -nu doar în vremea tânguirii ci si atunci când suntem slobozi de durere. Si eu, cu toate ca nu-i nimeni cazut în descurajare, am vorbit despre aceste lucruri anume ca daca vom cadea

într-un asemenea necaz sa avem parte, amintindu-ne de cele spuse acum, de îndestula mângâiere. Ca si ostasii se îndeletnicesc în timp de pace cu mestesugul razboiului ca atunci când va veni lupta sa îsi arate îndemânarea dobândita în vreme de pace acolo unde este nevoie de ea.

Si noi sa ne gatim deci arme si doctorii în vremea pacii, asa încât daca se va scula vreodata asupra noastra razboi de patimi dobitocesti [irationale] (fie de tânguire, fie de durere, fie de altceva asemenea), bine fiind înarmati si îngraditi din toate partile sa abatem cu multa iscusinta navalirile celui rau, îm-prejmuindu-ne din toate partile cu zid de aparare si prin cugetari drepte si prin hotarârile lui Dumnezeu si prin pildele barbatilor îmbunatatiti si în orice alt chip cuviincios. Ca astfel vom putea si viata de aici sa ne-o petrecem cu buna inima si de împaratia Cerurilor sa avem parte, în Hristos Iisus, a Caruia este Slava si cinstea, dimpreuna cu Tatal si cu Sfântul Duh, în vecii vecilor. Amin.

Cuvantul VI

din "Omilii la parabola despre saracul Lazar si bogatul nemilostiv"
Editura Sophia, Bucuresti, 2002

Despre cutremur si despre bogat si Lazar,
si de unde vine robia

1. Vazut-ati puterea lui Dumnezeu, vazut-ati si iubirea de oameni a lui Dumnezeu? Puterea - ca a zguduit lumea, iubirea de oameni - ca prabusindu-se ea, a tinut-o; iar mai bine zis si puterea, si iubirea de oameni în fiecare din aceste fapte. Ca si a cutremura este lucrul puterii, si a tine al iubirii de oameni - ca a cutremurat pamântul si a întarit lumea, ca fiind ea clatinata si gata sa cada a sculat-o.

Dar iata, cutremurul a trecut - ci temerea sa ramâna; zguduirea aceea s-a dus, dar sfiala sa nu se duca; am facut rugaciuni trei zile, dar sa nu slabim râvna: ca pentru nepasarea noastra a fost cutremurul; ne-am facut nepasatori, si am chemat cutremurul; ne-am facut râvnitori, si am departat mânia; sa nu fim iarasi nepasatori, ca sa nu chemam iarasi mânia si pedeapsa lui Dumnezeu - "ca nu voieste Dumnezeu moartea pacatosului, ci sa se întoarca si sa fie viu" (Iezechiil 33, 11). Vazut-ati ce stricacios e neamul omenesc? Când a fost cutremurul, cugetam zicând în sine-mi:

"Unde sunt rapirile? Unde sunt lacomiile? Unde sunt tiraniile? Unde sunt nechibzuintele? Unde sunt stapânirile? Unde sunt ostenelile de prisos? Unde sunt jefuirile saracilor? Unde sunt îngâmfarile bogatilor? Unde sunt stapânirile dregatorilor? Unde sunt amenintarile? Unde sunt temerile?"

Doar o clipa, si mai usor decât o pânza de paianjen s-au rupt toate, toate acestea s-au destramat, si tânguirea stapânea în cetate, si toti fugeau la biserica. Spun acestea pentru ca frica celor întâmplate sa fie totdeauna proaspata în voi si sa va întareasca totdeauna cugetul. Dumnezeu a

cutremurat cetatea, dar n-a dat-o pierzarii, ca daca ar fi vrut s-o piarda, n-ar fi cutremurat-o; dar fiindca n-a voit s-o piarda, cutremurul a luat-o înainte ca un crainic, preîntâmpinându-ne cu privire la mânia lui Dumnezeu, ca facându-ne mai buni prin frica sa abatem de la noi pedeapsa cea prin fapte. Asa a facut si cu barbarii: "înca trei zile si Ninive va fi nimicita" (Iona 3, 5). "Si de ce nu o nimicesti? Amenintі ca o s-o prapadesti, de ce n-o prapadesti?"

Raspunde Dumnezeu: "Fiindca nu vreau s-o prapadesc, de aceea amenint". - "Si atunci de ce vorbesti?" - "Ca sa nu fac ceea ce vorbesc, trimit cuvântul înainte, sa fie împiedicata fapta", înca trei zile si Ninive va fi nimicita, a spus atunci prorocul - iar acum zidurile dau glas. Asta zic, si nu voi înceta sa zic, si catre saraci si catre bogati: gânditi-va cât de puternica este mânia lui Dumnezeu, cât de lesnicioase si la îndemâna îi sunt toate, si sa încetam odata cu rautatea, într-un rastimp de-o clipa, asa a amortit si cugetul si mintea fiecaruia si a zguduit temeliile inimii.

Sa ne gândim: în Ziua cea înfricosata, când nu va fi grozavie de o clipita, ci veacuri fara numar, si râuri de foc, si mânii amenintatoare, si puteri care trag la judecata, si scaunul înfricosat al Judecatorului, si judet nemitarnic, si se vor pune la vedere faptele fiecaruia, si nu va fi cine sa ajute - nici vecin, nici avocat, nici rudenie, nici frate, nici tata, nici mama, nici prieten, nici vreun altcineva: vom face atunci, spune-mi? Aduc peste voi frica spre a va gati mântuirea; mai ascutita decât fierul am facut învatatura, ca oricine dintre voi are buba sa si-o înlature.

Nu am spus totdeauna, si acum spun, si nu voi înceta s-o spun: pâna când veti fi legati de toate acestea? Catre toti vorbesc, dar mai ales cu cei care bolesc, cu cei care nu iau aminte la cele zise; sau, mai bine zis, amândorura le este de folos cuvântul: celui bolnav ca sa se însanatoseasca, iar celui sanatos ca sa nu se îmbolnaveasca. Pâna când lucruri? Pâna când bogatie? Pâna când cladiri stralucite? Pâna când veti fi înnebuniti dupa iubirea de placeri cea lipsita de suflet? lata ca a venit cutremurul: cu ce a folosit bogatia? Unde e bogatia?

Osteneala amândorura s-a prapadit: agonisita a pierit împreuna cu cel ce a agonisit-o, casa împreuna cu cel ce a si-a facut-o. Mormânt de obste al tuturor s-a facut cetatea, mormânt facut în graba, pe care l-au gatit nu mâini de mesteri, ci necazul. Unde sunt rapirile? Vedeti ca toate sunt mai plapânde ca pânza de paianjen?

2. Poate îmi vei spune: "Ce câstigi vorbind?" Câstig daca cineva ma asculta. Eu îmi fac treaba mea; semanatorul seamana. A iesit semanatorul sa semene, si unele seminte au cazut lânga cale, altele pe pietris, altele în spini, altele pe pamânt bun: trei parti au pierit si una s-a mântuit - iar semanatorul n-a încetat sa semene, ci, întrucât o parte s-a mântuit, n-a încetat cu plugaritul. Si e cu neputinta ca samânta aruncata într-o asemenea multime sa nu-mi rodeasca spice; chiar daca nu ma vor asculta toti, ma vor asculta jumatate; chiar de nu jumatate, macar a treia parte; chiar daca nu a treia parte, atunci a zecea parte; iar daca nu a zecea parte, ci macar unul din multime tot ma va asculta, si tot e bine: ca nu mic lucru este a mântui si o singura oaie, fiindca si pastorul cel din pilda, lasând cele nouazeci si noua de oi, a alergat dupa cea pierduta, care era una.

Un singur om de este, si nu-l trec cu vederea: chiar daca-i unul singur, este om, vietatea de care Dumnezeu se îngrijeste cel mai mult.

Chiar daca-i rob, nu mi se pare de dispretuit, ca eu caut nu rangul, ci fapta buna; nu ma uit daca-i stapân sau rob, ci ma uit la suflet; chiar daca-i unul singur, este om - pentru el a fost întins cerul, pentru el straluceste soarele, pentru el alearga pe cer luna, pentru el a fost revarsat vazduhul, pentru el curg izvoarele, pentru el a fost întinsa marea, pentru el au fost trimisi prorocii, pentru el a fost data Legea.

Dar ce zic eu de astea? Pentru el, Fiul Cel Unul-Nascut al lui Dumnezeu S-a facut om. Stapânul meu S-a junghiat si a varsat sângele Sau pentru om, iar eu sa trec un om cu vederea? Dar ce iertare voi avea? Nu auziti ca Domnul a stat de vorba cu o samarineanca, si a cheltuit cu ea multime de cuvinte; si nu a fost trecuta cu vederea fiindca era samarineanca, ci a fost îngrijita, fiindca avea suflet; n-a fost dispretuita fiindca era curva, ci a avut parte de multa luare-aminte, fiindca avea sa se mântuiasca si fiindca aratase credinta.

Eu nu voi înceta a grai, chiar daca nimeni nu ma va asculta: doctor sunt, întrebuintez leacurile; dascal sunt, mi s-a poruncit sa îndemn - fiindca s-a zis: “Strajer te-am dat pe tine casei lui Israil” (Iezechiil 3, 17). Nu îndreptez pe nimeni? Si ce daca? Eu am plata mea. De altfel, “nu îndreptez pe nimeni” am zis-o doar asa, ca e cu neputinta ca din atâta multime sa nu se îndrepteze nimeni. Dar astea sunt fatareli si îndreptatiri ale ascultatorilor lenesi. “Ascult în fiecare zi”, spun unii, “dar nu fac”.

Asculta, chiar daca nu faci, ca ascultând ajungi sa si faci; chiar daca nu faci, rusineaza-te de pacat; chiar daca nu faci, schimba-ti cugetul; chiar daca nu faci, osândeste-te pe tine însuti ca nu faci. A te osândi pe tine însuti, de unde vine? Din cuvintele mele. Când zici: “Vai mie, am ascultat si nu fac”, acest “vai mie” e începutul schimbarii în bine. Ai pacatuit si apoi ai plâns pentru pacat? Ai sters pacatul, fiindca s-a zis: “Spune tu întâi faradelegile tale, ca sa te îndreptezi” (Isaia 43, 26).

Si daca te vei amarî ori te vei întrista pentru pacat, întristarea este mântuitoare într-un fel, nu prin firea sa, ci prin iubirea de oameni a Stapânului. Celui ce are pacat nu mica mângâiere îi este a se întrista, ca zice Domnul: “Am vazut ca s-a întristat si s-a amarât, si am vindecat durerile lui” (Isaia 57, 17-18). O! iubire de oameni negraita si bunatate cu neputinta de tâlcuit! “S-a întristat, si l-am tamaduit pe el”. “Si ce mare lucru ca s-a întristat?” “Nu-i mare lucru”, zice Domnul, “dar Eu am luat pricina ca sa tamaduiesc durerile lui”. Vedeti cum într-o clipa le-a adunat pe toate?

Asadar, cugetati fara încetare în voi însiva la seara cutremurului. Toti ceilalti s-au temut de cutremur, eu însa m-am temut de pricina cutremurului, întelegeti ce vreau sa spun? Ceilalti se temeau sa nu se surpe cetatea si sa moara; eu ma temeam ca Stapânul e mâniat pe noi: ca nu e cumplit lucru a muri, ci e cumplit a-L mânia pe Stapânul. Asa încât nu de cutremur m-am temut, ci de pricina lui: ca pricina cutremurului este mânia lui Dumnezeu, iar pricina mâniei sunt pacatele noastre.

Nicicând sa nu te înfricosezi de pedeapsa, ci de pacat, care naste pedeapsa. Se clatina cetatea? Si ce daca? Sa nu ti se clatine cugetul, de vreme ce si în privinta celor bolnavi si raniti nu-i plângem pe cei care se lecuiesc, ci pe cei de nevindecat. Precum boala si rana, asa e si pacatul; precum este taierea partilor bolnave si leacul amar, asa e si pedeapsa.

3. Ati înteles ce vreau sa zic? Luati aminte, ca vreau sa va învat un cuvânt filosofesc. De ce îi plângem pe cei pedepsiti, dar nu pe cei care pacatuiesc? Ca nu este pedeapsa asa grozava ca pacatul: ca doar pacatul e temeiul pedepsei. Asadar, daca vezi pe cineva ca are buba obrintita [cangrenata], ca are trupul plin de viermi si zemuind, dar nu îi pasa de buba si de rana sa, iar pe altul ca sufera de aceleasi, dar, fiind îngrijit de doctori, este ars [cauterizat] si taiat [incizat] si bea doctorii amare, pe cine vei plânge, spune-mi? Pe cel bolnav si neîngrijit, sau pe cel bolnav si doftoricit?

E limpede ca pe cel dintâi. Sa zicem ca avem doi pacatosi - unul pedepsit, altul nepedepsit. Sa nu-mi spui: "Fericit e acesta, ca e bogat, dezbraca pe orfani si face silnicie vaduvelor". Chiar daca nu boleste, ci, asa rapitor cum e, are trecere, se bucura de cinste si stapânire, nu sufera nici unul din necazurile omenesti, nici fierbinteala [febra], nici lipsa, nici vreo boala de alt fel, are o ceata de copii în jurul sau si batrânete verzi: ei bine, pe acesta sa-l plângi mai mult, ca e bolnav si nici doftoricit nu e.

Cum anume - o sa va spun acuma eu. Daca ai vedea pe cineva ca cuprins de hidropica si are splina umflata, însa nu alearga la doctor, ci bea bauturi reci, are masa de sibarit33, se îmbata în fiecare zi, e însotit de mult alai si îsi sporeste astfel boala, l-ai ferici sau l-ai plânge? Dar daca l-ai vedea pe altul cuprins de hidropica, dar se bucura de îngrijirea mâinilor doctorilor, se înfometeaza [tine regim], se strâmtoreaza mult, rabda leacuri amare, care pricinuiesc durere, însa prin durere nasc sanatate, nu l-ai ferici mai mult decât pe acela?

Bineînteles, caci unul boleste si nu se îngrijeste, iar celalalt boleste si se lecuieste. "Dar e cu osteneala lecuirea". O fi, însa la urma e cu folos. Asa este în viata de acum. Dar de la trupuri sa trecem la suflete, de la boli la pacate, de la amaraciunea leacurilor la pedepsele si la judecata lui Dumnezeu: ca precum este leacul cel de la doctor si taierea [incizarea] si arderea [cauterizarea], asa este pedeapsa cea de la Dumnezeu. Precum focul de multe ori pus pe locul bolnav arde si împiedica întinderea bolii, iar cutitul îndeparteaza putreziciunea, fiind dureros, dar aducând folos, asa si foametea si molimele si toate câte par rele, sunt aduse asupra sufletului în loc de cutit si foc ca sa împiedice întinderea pacatelor dupa asemanarea a ceea ce se întâmpla la doftoricirea bolilor trupesti si sa faca sufletul mai bun. Si iarasi: sa luam doi curvari, însa unul bogat si altul sarac. Cine are mai mare nadejde de mântuire? Bineînteles ca saracul.

Sa nu zici, prin urmare: "Bogatul curveste si traieste în belsug, si pentru asta îl fericesc". Mai vârtos se cadea sa îl fericesti daca curvind ar fi trait în saracie, ar fi rabdat de foame, fiindca saracia l-ar fi învatat filosofia cu de-a sila. Când vezi pe un om rau ca o duce bine, sa plângi, fiindca doua sunt relele lui: si ca este bolnav, si ca nu are vindecare. Când vezi pe un om rau în necazuri, mângâie-l - nu doar fiindca mai bun se face, ci fiindca multe din pacatele lui sunt sterse aici. la aminte cu agerime la ce spun. Multi dintre oameni si aici sunt chinuiti, si dincolo sunt osânditi; altii numai aici; altii numai dincolo. Baga la cap învatatura mea, fiindca acest cuvânt, priceput bine, multe tulburari alunga din gândul tau.

Dar, daca vreti, sa vorbim mai întâi de cel care dincolo este pedepsit, iar aici se bucura de placeri. Sa ia aminte si bogatii si saracii la cele spuse, ca atât unora cât si celorlalti le este de folos învatatura. Cu privire la faptul ca multi sunt osânditi si aici si dincolo, asculta ce zice Hristos: "în oricare cetate sau casa veti intra, dati binete zicând: "Pace casei acesteia"- si de va fi casa

vrednica, sa vina pacea voastra peste ea; iar de nu va fi vrednica, pacea voastra la voi sa se întoarca. Si oricine nu va va primi pe voi, nici va asculta cuvintele voastre, iesind afara din cetate, scuturati praful de pe picioarele voastre. Amin graiesc voua, ca mai usor va fi pamântului Sodomei si Gomorei în Ziua Judecatii, decât cetatii aceleia" (Matei 10, 11; Luca 10, 5, 10).

De aici este vadit ca locuitorii Sodomei si ai Gomorei si aici au fost osânditi, si dincolo sunt pedepsiti - fiindca atunci când zice ca mai usor va fi celor din Sodoma decât acestora, arata ca cetatenii Sodomei sunt pedepsiti, dar nu la fel ca ei.

4. Sunt si unii care sunt pedepsiti numai aici, precum curvarul din Corint - caci scriindu-le corinteni-lor, fericitul Pavel zicea asa: "Cu adevarat, se aude între voi curvie, si înca de aceea care nici între pagâni nu se pomeneste, sa aiba cineva pe femeia tatalui sau. Si voi v-ati semetit, în loc mai bine sa fi plâns ca se ridice dintre voi cel ce a facut fapta aceasta. Eu, dar, nefiind la voi cu trupul, însa cu duhul fiind de fata acolo, iata am judecat ca si cum as fi de fata pe cel ce a facut aceasta, precum urmeaza: în numele Domnului nostru Iisus Hristos, adunându-va voi si duhul meu, sa dati pe unul ca acesta satanei spre pieirea trupului, ca duhul sa se mântuiasca în ziua Domnului Iisus" (I Corinteni 5, 1-5).

Ai vazut cum acest curvar este pedepsit aici, iar dincolo nu este pedepsit? Ca fiind pedepsit aici cu trupul, nu mai este pedepsit dincolo. Si acum sa va arat pe cineva care s-a desfatat aici, iar dincolo este pedepsit. Era un om bogat. Dar chiar daca ati luat-o înainte pe firul istorisirii, sa asteptati deznodamântul. Fireste, pentru mine este cinste, iar pentru voi lauda atunci când abia fiind semanat începutul cuvântului, voi culegeti deja spicul; neîncetata împartasire de învataturi a facut din voi dascali; dar fiindca împreuna cu voi au intrat si oarecare straini, nu alergati, ci asteptati-i pe cei ce schioapata. Ca doar Biserica trup este: are si ochi, are si cap.

Daca intra un spin în talpa, ochiul se pleaca, madular fiind al trupului, si nu zice: "întrucât sed la înaltime, dispretuiesc madularul de jos", ci se pleaca si lasa înaltimea sa. Ce este mai de rând ca talpa si ce este mai nobil decât ochiul? Dar împreuna-patimirea a acoperit deosebirea, si dragostea a împreunat totul.

Asa sa faci si tu: chiar daca esti iute, chiar daca esti pregatit pentru ascultarea învataturii, însa fratele tau nu poate urmari învataturile pe care le însamântez (Cuvântul poate da atât imaginea unei însamântari cât si cea a depunerii unui capital ce trebuie sa dea profit) în voi, sa se coboare ochiul tau spre talpa, sa sufere împreuna cu cel ce schioapata, asa încât sa nu ramâna lipsit de cuvântul învataturii din pricina repeziciunii tale si a încetinelii lui. Sa nu te folosesti de priceperea ta spre pierzania lui, ci da multumita lui Dumnezeu pentru repeziciunea ta. Esti bogat? Ma bucur si ma veselesc, dar acela înca traieste în saracie - sa nu ramâna sarac pentru bogatia ta. El are un spin - tulburarea gândului; ci pogoara-te si îndeparteaza spinul.

Ce zice, deci? "Era un oarecare om bogat"- cu numele, nu cu lucrul. "Era un oarecare om bogat", ce se îmbraca în porfira, întindea masa îmbelsugata, avea pocale de vin împodobite cu ghirlande, facea în fiecare zi ospete; iar celalalt "era un sarac oarecare pe nume Lazar". Si unde este numele bogatului? Nicaieri, ca este fara nume. Câta bogatie avea si nume nu i se afla… Cum este aceasta bogatie? Ca un pom bogat în frunze, însa lipsit de rod, stejar întins spre înaltime, care-si da ghinda ca mâncare dobitoacelor, om fara rod de om - ca unde este bogatie si rapire, lup este cel

care se vede; unde este bogatie si cruzime, leu vad, nu om: a pierdut bunul neam [nobletea] prin raul neam al rautatii.

“Era un oarecare om bogat”, care se îmbraca în porfira zi de zi, iar sufletul si-l umplea de paienjenis; care mirosea a mir, dar era plin de putoare; care întindea masa bogata, hranind paraziti si lingai, îngrasând trupul rob, iar pe stapânul suflet lasându-l sa moara de foame nebagat în seama; a carui casa era împodobita si temelia pacatului varuita; care avea sufletul înecat în vin. Asadar, avea bogatul acela masa bogata întinsa, pocale cu vin împodobite cu ghirlande, hranea paraziti si lingai - circul cel rau al diavolului, lupii cei ce robesc pe multi dintre bogati, ce cumpara cu ghiftuiala pântecelui lor pieirea acelora, care pierd cu multa cinstire si lingusire pe bogat.

N-ar gresi cel care i-ar numi pe unii ca acestia lupi care, luându-l pe bogat ca pe o oaie în mijlocul lor, îl ridica în slavi cu laudele, si îl umfla de mândrie cu osanalele, si nu îl lasa nici sa-si vada rana, ci îi orbesc cugetul si îi maresc buba. Mai apoi, schimbându-se bataia vântului, fug “prietenii”, iar suferinta i-o împartasim noi, cei ce îl mustram; mastile acelora sunt date jos, cum deseori se întâmpla si acum.

5. Asadar, bogatul acela hranea paraziti si lingai, facând din casa teatru, adapând pe fiecare cu vin pâna la molesire, în bunastare multa petrecând; iar celalalt era Lazar cel plin de bube, care sedea la poarta bogatului si poftea farâmiturile de la masa lui. înseta lânga izvor, înconjurat de bunastare flamânzea. Si unde zacea? Nu la rascruce, nu în vreo ulita, nu în mijlocul pietei, ci la poarta bogatului, pe unde intra si iesea bogatul, ca sa nu zica acesta: “Nu l-am vazut, mi-a scapat privirii, nu l-au zarit ochii mei”. La usa ta zace margaritarul în noroi, si nu te uiti? doctorul la poarta, si nu te lecuiesti? cârmaciul în liman, si suferi sfarâmare de corabie? Hranesti paraziti si pe saraci nu îi hranesti? Asa a fost atunci, asa este si astazi: fiindca acestea s-au scris ca viitorimea sa traga învatatura din fapte si sa nu pateasca ce a patit acel bogat.

Saracul, dar, zacea la poarta; saracul era afara, bogatul înauntru; zacea plin de bube trupul, comoara având deasupra spini, iar dedesubt margaritare - caci cu ce îi strica boala trupeasca daca avea sanatatea sufletului? Sa auda saracii, si sa nu-i mai înabuse deznadejdea; sa auda bogatii, si sa se întoarca de la rautatea lor: ca cele doua chipuri - al bogatului si al saracului, al cruzimii si al barbatiei, al lacomiei si al rabdarii - ne sunt înfatisate ca atunci când vezi un sarac bubos si dispretuit sa nu îl plângi; când vezi un bogat împodobit, sa nu îl fericesti. Adu-ti aminte de pilda; daca te tulbura sfarâmarea de corabie a gândurilor, grabeste la liman, ia mângâiere din povestire, gândeste-te la Lazar cel dispretuit, gândeste-te la bogat cât de bine o ducea si cum se bucura de placeri, si nimic din cele ce se întâmpla în viata sa nu te tulbure. Ca de ai gând desavârsit nu te îneaca valurile, nu se scufunda corabia ta, daca prin dreapta judecare a gândurilor deosebesti firea lucrurilor. Ce-mi zici: “Trupul meu este strâmtorat”? Cugetul tau sa nu se vatame. “Cutare e bogat si rau”.

Ce daca? Dar rautatea nu se vede cu ochii. Nu-mi judeca dupa cele dinafara ale omului, ci dupa cele dinauntru. Daca vezi un pom, te uiti la frunze sau la rod? Asa si cu omul: daca vezi un om, nu-l judeca dupa cele dinafara, ci dupa cele dinauntru; uita-te la rod, nu la frunze. Nu cumva sa fie maslin salbatic si sa fie socotit maslin bun; nu cumva sa fie lup si sa fie socotit om.

Deci, nu te uita la firea omului, ci la alegerea voii; nu la înfatisare, ci la cuget - si nu numai la cuget, ci cerceteaza cu de-amanuntul viata lui. Daca are iubire de saraci, om este; de este dedat negoatelor, stejar este35 de e dedat mâniei e fiara, este leu; de este rapitor, lup este; de este înselator, napârca este. Si sa spui: “Eu om caut, ce-mi arati fiara în loc de om?”, învata în ce sta vrednicie omului si nu te tulbura.

Asadar, Lazar zacea la poarta bubos, ros de foame; iar câinii, venind, lingeau ranile lui - câinii, ma milostivi ca omul, îi lingeau ranile, curatându-i obrin- teala. Si zacea precum aurul în cuptor, facându-se mai încercat; nu spunea ca multi dintre cei saraci “Asta înseamna Pronie? Oare Dumnezeu vede cele omenesti? Eu sunt drept si traiesc în saracie, ia cutare este nedrept si vietuieste în bogatie”.

Nimic de acest fel nu cugeta, ci se deserta de socotinta sa si lasa sa lucreze neurmata iubire de oameni a lui Dumnezeu, curatindu-si sufletul, îndurând cu barbatie patimirile, dovedind rabdare statornica, zacând cu trupul si alergând cu cugetul, înaripat fiind cu socotinta, rapind cununa, ridicându-se din rele si martor bunatatilor facându-se. Nu a zis: “Parazitii se îndestuleaza, iar eu nici de farâmituri nu sunt învredncit”. Dar ce? Multumea si dadea slava lui Dumnezeu,

Si au murit amândoi: a murit bogatul si a fost îngropat; a plecat si Lazar, ca nu as putea spune: “A murit”. Ca moartea bogatului a fost moarte si îngropare, în vreme ce moartea saracului a fost plecare, si mutare la cele mai bune, si alergare din arena la rasplatire, din mare la liman, din lupta la triumf, din osteneli la cununa. Au plecat amândoi dincolo, unde sunt cele adevarate; s-a terminat piesa de teatru, au fost date jos mastile.

Ca la teatru se lasa la amiaza cortina si intra multi dintre actori prefacându-se, cu masti pe fata, povestind un basm vechi si istorisind despre cele de atunci, si unul face pe filosoful nefiind filosof; altul face pe împaratul nefiind împarat, ci având chip de împarat fiindca asa cere povestea; doctorul nici un bat nu e în stare sa mânuiasca, ci numai hainele sunt de el; robul e un om slobod; dascalul nici slovele nu le stie. Se arata cu totul altceva decât sunt de fapt, iar ce sunt de fapt nu arata (deoarece ca doctor apare cineva care nu este doctor, si ca filosof apare cineva cu o masca pletoasa, si ca ostas apare cineva îmbracat ostaseste). Si înfatisarea mastii însala privirea, însa nu poate schimba firea pe care o fatareste.

Câta vreme privitorii sed desfatându-se, mastile ramân pe fete; dupa ce vine seara însa, si spectacolul se încheie, si toata lumea pleaca, mastile sunt aruncate si cel ce înauntru era împarat se afla afara aramar. Au fost aruncate mastile, a plecat amagirea, a fost aratat adevarul - si cel ce înauntru era slobod se afla afara rob (fiindca, precum am zis, înauntru e amagirea, iar afara adevarul), si s-a lasat seara: s-a terminat piesa de teatru, s-a aratat adevarul.

Asa e si în privinta vietii si a mortii: cele de acum sunt teatru, lucrurile omenesti sunt actorie. Iar când se va pune capat zilei si va veni noaptea cea înfricosata sau mai degraba zi (noapte pentru pacatosi, iar zi pentru cei drepti); când se va termina piesa de teatru, când se vor arunca mastile, când va fi cercetat fiecare si faptele sale - nu fiecare si bogatia sa, nu fiecare si dregatoria sa, nu fiecare si vaza sa, nu fiecare si stapânirea sa, ci fiecare si faptele sale - fie el boier, împarat, femeie sau barbat, când Dumnezeu ne va întreba de viata crestineasca si faceri de bine, nu de multimea rangurilor, nu de starea umila a saraciei, nu de semetia samavolnicei stapâniri, ci va

zice: “Mie da-mi fapte - si daca-mi dai, chiar daca esti rob, esti mai bun decât unul slobod; chiar daca esti femeie, esti mai barbata decât barbatul”.

Dupa ce se vor arunca mastile, atunci se vor arata si adevaratul bogat, si adevaratul sarac; si precum atunci când se termina piesa de teatru si vreunul dintre noi, care sta pe un loc de sus, vede pe cel ce înauntru era filosof ca afara este aramar si zice: “Aoleu, asta nu era înauntru filosof? Afara vad un aramar. Asta nu era înauntru împarat? Afara vad un om de rând. Asta nu era înauntru bogat? Afara vad un sarac”, asa se va întâmpla si atunci.

6. Nu vorbesc mai pe larg ca sa nu-l zapacesc pe ascultator cu multimea celor graite, în schimb, vreau sa înfatisez o piesa de teatru cu numai doua personaje. Doua personaje am folosit, de la acestea pornind a va croi drum si a va face temei de întelegere. V-am largit cugetul prin pilda vietii de zi cu zi, încât fiecare sa priceapa deosebirea lucrurilor36.

Asadar, doua sunt personajele: unul este bogat, altul sarac; Lazar joaca rolul saracului, bogatul - pe cel al bogatului; viata lor vazuta este un rol, nu adevarata stare a lucrurilor. Au plecat amândoi dincolo, atât bogatul cât si saracul. Pe Lazar l-au primit îngerii: dupa câini - îngeri, dupa usa bogatului - sânul lui Avraam, dupa foamete - îmbelsugare fara margini, dupa necaz - usurare netulburata. Pe bogat, în schimb, dupa bogatie l-a luat în primire saracia, dupa masa îmbelsugata - pedeapsa si chinurile, dupa odihna - dureri nesuferite. Si ia seama ce se întâmpla: au plecat dincolo, si piesa de teatru s-a terminat; au fost date jos mastile, se arata de acum fetele.

Au plecat amândoi dincolo, si bogatul, chinuindu-se în vapaie, vede pe Lazar odihnindu-se, desfatându-se, bucurându-se în sânul lui Avraam, si zice catre el: “Parinte Avraame, trimite pe Lazar sa-mi umezeasca limba cu vârful degetului, ca ma chinuiesc în vapaia aceasta”. Dar Avraam ce zice? “Fiule, ai luat cele bune ale tale si Lazar pe cele rele ale sale - si acum el este mângâiat, iar tu te chinuiesti. De altfel, si prapastie s-a întarit între noi si voi, ca daca vrea cineva sa treaca de aici catre voi sa nu poata”. Luati aminte, caci este de folos sa vorbim despre acestea: astfel ne speriem, însa ne curatim; ne doare, însa ne îndreptam. Primeste, deci, cele ce se spun.

Asadar, fiind bogatul în munci, a privit în sus si l-a vazut pe Lazar: a vazut ceva nou. La usa ta statea, bogatule, în fiecare zi; nu o data intrai si ieseai, însa atunci nu îl vedeai - iar acum, ca esti în vapaie, îl vezi de la departare? Când petreceai în bogatie, când tinea de voia ta sa te uiti la el, n-ai vrut sa-l vezi: de ce acum ai vederea atât de agera? Nu era la poarta ta? Cum nu-l vedeai? Când era aproape nu îl zareai, iar acum îl vezi si din departare, peste o prapastie atât de mare?

Si ce face bogatul? îl cheama parinte pe Avraam. De ce îi spui parinte celui a carui iubire de straini nu ai urmat-o? Bogatul îi spune lui Avraam parinte, Avraam îi spune fiule, numele acestea arata înrudirea, însa bogatul nu capata nici un ajutor. Totusi, ele sunt pomenite, si anume ca sa învatati ca înrudirea nu foloseste la nimic: ca bunul neam [nobletea] sta nu în stralucirea înaintasilor, ci în îmbunatatirea obiceiurilor. Sa nu îmi zici: “Am tata consul”. Ce-mi pasa mie? Eu îti vorbesc despre altceva. Sa nu îmi zici: “Am tata consul”. Pe Apostolul Pavel de l-ai avea ca tata si de-ai avea frati mucenici, iar tu nu ai urma faptei lor bune, nu ai nici un folos din înrudire, ci mai vârtos vatamare si osânda. “Mama mea este milostiva”. Si ce legatura are asta cu tine, neomenosul?

Ca iubirea ei de oameni sporeste osânda raului tau obicei. Ce zice Botezatorul Ioan catre norodul iudeu? “Faceti rod vrednic de pocainta, si nu începeti a zice întru voi: “Tata avem pe Avraam” (Luca 3, 8). Ai stramos slavit? Daca-i urmezi, ai câstigat; iar daca nu-i urmezi, pârâs se face stramosul slavit, ca din radacina dreapta roada amara ai iesit. Niciodata nu-l ferici pe omul ce are ruda pe un drept, de nu urmeaza obiceiurilor aceluia.

Ai mama sfânta? Si ce îti foloseste? Ai mama rea? Si cu ce te vatama? Ca precum fapta buna a mamei nu-ti foloseste de nu-i urmezi, asijderea nici rautatea nu te va vatama daca îti preschimbi rautatea în bunatate. Dar precum acolo este mai mare vina, pentru ca având acasa pilda n-ai urmat faptei bune, asijderea si aici lauda e mai mare, pentru ca având mama rea nu ai urmat rautatii ei, ci din radacina amara roada buna ai iesit - ca nu stralucire a înaintasilor se cere, ci obicei îmbunatatit. Eu si pe rob îl numesc nobil, si stapân pe cel ferecat în lanturi, daca vad ca are un fel de a fi crestinesc; pentru mine si cel cu rang înalt este om de rând daca are suflet de rob. Ca cine este rob, daca nu cel ce face pacatul? Ca robia trupeasca tine de împrejurari, însa aceasta robie tine de deosebirea voii, si cealalta tot de aici si-a luat începutul.

7. În vechime nu erau robi: ca Dumnezeu, zidind pe om, nu l-a facut rob, ci slobod. A facut pe Adam si pe Eva, si amândoi erau slobozi. De unde a luat, dar, început robia? Neamul omenesc s-a abatut de la calea dreapta si, întrecând masura poftei, a ajuns la neînfrânare: si daca vrei sa stii cum, asculta.

A venit potopul, obsteasca sfarâmare de corabie [naufragiu] a lumii, “s-au deschis jgheaburile cerului si izvoarele adâncului s-au desfacut” (Facere 7, 11) si cele vazute se topeau37 si se destramau, pamântul nu se mai vedea, ci toate erau mare, având ca radacina mânia lui Dumnezeu, si toate erau valuri. Muntii se întindeau spre înaltimi, dar marea si pe ei îi acoperea - încât erau numai marea si cerul. Si neamul omenesc era pierdut, si singura scânteie ramasa din neamul nostru era Noe: scânteie nestinsa în mijlocul marii, purtând începaturile neamului nostru, pe femeie si pe copii, pe porumbita si pe corb si toate celelalte.

Si erau toti înauntru, si chivotul [arca] se purta deasupra apei în mijlocul talazurilor, si nu se sfarâma, fiindca avea cârmaci pe Stapânul tuturor: ca nu scândurile ei au sca-pat-o, ci mâna Lui cea puternica. Si uita-te ce minune: dupa ce a fost potopit pamântul, dupa ce au fost nimiciti lucratorii raului, dupa ce s-a potolit furtuna, s-au aratat vârfurile muntilor, “a sezut chivotul” [s-a oprit arca] (Facere 8, 4-5), “Noe a trimis porumbita” (8).

Taine erau acestea si chipuri ale celor ce aveau sa fie: de pilda, chivotul închipuie Biserica, Noe pe Hristos, porumbita pe Duhul Sfânt, frunza de maslin - iubirea de oameni a lui Dumnezeu. Vietatea de casa [domestica] a fost trimisa si a iesit din chivot - dar primele sunt chipuri, iar celelalte - adevar. Si ia seama la îmbelsugarea adevarului.

Precum chivotul i-a scapat în mijlocul marii pe cei care erau înauntrul sau, asa si Biserica scapa pe toti cei rataciti: însa chivotul doar scapa, în vreme ce Biserica face mai mult. lata ce vreau sa zic: chivotul a primit dobitoace si a scapat dobitoace; Biserica a primit oameni dobitocesti, si nu doar ca îi scapa, ci-i si preface. Chivotul a primit corb si corb a scos din el; Biserica primeste corb si scoate porumbita, primeste lup si îl scoate oaie - fiindca atunci când intra în ea un om

rapitor, lacom, si aude dumnezeiestile cuvinte ale învataturii, se schimba la cuget si din lup se face oaie, caci lupul rapeste si cele straine, iar oaia si lâna sa o da.

A sezut chivotul, si usile s-au deschis. Noe a iesit cu bine din sfarâmarea de corabie; vede pamântul pustiit, vede mâlul ce se facuse grabnic mormânt -mormânt de obste vitelor si oamenilor, toate trupurile cailor si oamenilor si vitelor necuvântatoare îngropate laolalta. A vazut privelistea aceea jalnica, a vazut pamântul plin de amaraciune; era foarte descurajat; toti pierisera; nu scapase om, nici vita, nici altceva nimic, afara de cine se afla în chivot; nu se vedea nimic, fara numai cerul; descurajarea îl stapânea, era cuprins de durere.

A baut vin si s-a culcat, ca sa se mângâie de rana descurajarii. S-a întins pe pat, încredintându-se somnului ca unui doctor ca sa mai uite de cele întâmplate, precum era firesc sa se întâmple unui batrân care a baut vin si a adormit. Trebuie sa-l dezvinovatim pe drept: ca n-a facut ce a facut fiindca era betiv, nici din pofta patimasa, ci prin vin si somn îsi lecuia durerea. De asta a zis si Solomon: “Dati vin celor ce sunt în suparari si bautura îmbatatoare celor ce sunt în dureri” (Pilde 31, 6). De asta multi dintre oameni - si mai ales cei îndoliati, care si-au înmormântat pruncul sau femeia - din pricina durerii sfâsietoare, a întristarii covârsitoare, a gândului chinuitor la pierderea suferita, aduce acasa prieteni, si face ospat îmbelsugat, si se da vin curat celui întristat ca sa i se aline rana.

Asa s-a întâmplat si cu batrânul Noe atunci: ca fiind chinuit de întristare s-a folosit de vin ca de un leac, si acesta I-a facut sa adoarma. Iar ca sa învatati de unde a venit robia, aflati ca nu dupa multa vreme a intrat acel blestemat de fiu al lui - fiu dupa fire, nu dupa alegerea voii (si iarasi spun ca bunul neam sta nu în stralucirea stramosilor, ci în felul de a fi îmbunatatit); a intrat acel fiu al lui si a vazut goliciunea tatalui.

Se cuvenea sa îl acopere, se cuvenea sa îl îmbrace cinstindu-i batrânetea, cinstindu-i jalea, cinstindu-i necazul, cinstindu-i parinteasca întâietate; dar el, iesind, a povestit la toti. Ceilalti frati ai lui, luând o manta si mergând de-a-ndaratelea, ca sa nu vada cele trâmbitate de catre el, au intrat si si-au acoperit tatal - iar acesta, trezindu-se, a aflat totul si a început a zice: “Blestemat Hanaan baiatul, sluga va fi fratilor sai” (Facere 9, 25), adica: “Rob vei fi, pentru ca ai dat în vileag rusinea tatalui tau”. Vezi ca din pacat vine robia si ca rautatea a adus-o în lume?

Iar acum, vrei sa-ti arat cum se slobozeste omul din robie? Era un oarecare Onisim, rob fugar, vrednic de dispret; a fugit si a mers la Pavel, a primit botezul, s-a spalat de pacate, a ramas la picioarele apostolului - iar acesta scrie catre stapânul lui: “Pe Onisim, care cândva era tie netrebnic, iar acum si tie si mie de buna treaba, primeste-l ca pe mine însumi” (Filimon 1, 10-12). Ce se întâmplase? “L-am nascut întru legaturile mele” (10).

8. Vazut-ai ca sufletul ales, ca obiceiul bun fac pe om slobod? Ca “rob” si “slobod” sunt doar nume. Ce e acela “rob”? Doar un nume. Câti stapâni nu zac în pat beti, iar slugile stau lânga ei treze? Pe cine sa numesc “rob”: pe cel treaz, sau pe cel beat? Pe robul unui om, sau pe cel robit de patima? Unul e rob pe dinafara, celalalt îsi poarta robia în sine pretutindeni.

Spun asta - si nu voi înceta s-o spun - ca gândul vostru sa fie în potrivire cu firea lucrurilor si sa nu va lasati târâti de amagirea gloatei, ci sa stiti ce înseamna “rob”, ce înseamna “sarac”, ce

înseamna “de neam prost”, ce înseamna “fericit”, ce înseamna “patimire”: ca daca veti învata a face dreapta deosebire între acestea, nu veti suferi nici o tulburare. Dar ca nu cumva, lungind de prisos vorba, sa ne abatem de la cele urmarite, haide sa revenim la firul cuvântarii. Deci, bogatul din pilda a ajuns sarac - sau, mai bine zis, era sarac si când era bogat: ca ce folos este omului daca are cele straine si cele cuvenite lui nu le are?

Ce folos este omului a dobândi avere fara a dobândi fapta buna? De ce iei ale altora si cele cuvenite tie le pierzi? “Am”, zice, “tarina roditoare”. Si ce daca? Dar nu ai suflet roditor. “Am robi”. Dar nu ai fapta buna. “Am haine”. Dar nu ai dobândit cucernicie. Ai lucruri straine, iar pe cele ce ti se cad nu le ai. Daca cineva îti va da avere în pastrare, te pot numi bogat? Nicidecum. De ce? Fiindca bunurile pe care le ai sunt straine; fiindca sunt lasate în pastrare. O, de ti-ar fi doar bunuri lasate în pastrare, nu si adaos la pedeapsa!

Asadar, vazând bogatul pe Lazar, zice: “Parinte Avraam, miluieste-ma”. Cuvinte de sarac, de cersetor, de sarman. “Parinte Avraame, miluieste-ma”. “Ce
vrei?”

Trimite pe Lazar. Cel pe care de nenumarate ori l-ai trecut cu vederea, pe care nici n-ai vrut sa-l vezi, acela ceri acum sa îti fie trimis ca sa te mântuiasca?

Trimite pe Lazar. Dar unde-ti sunt acum paharnicii? Unde îti sunt covoarele? Unde-ti sunt parazitii? Unde îti sunt lingaii? Unde ti-e îngâmfarea? Unde îti e trufia? Unde ti-e aurul îngropat? Unde-ti sunt hainele cele roase acum de molii? Unde ti-e argintul pe care îl cinsteai? Unde ti-e stralucirea cea paruta si desfatarea? Frunze erau: a venit iarna si s-au uscat toate; cum a venit ziua, a fugit visul - ca umbra era; a venit ziua si s-a dus umbra.

Trimite pe Lazar. “Dar de ce nu vede bogatul nici un alt drept - nici pe Noe, nici pe Iacov, nici pe Lot, nici pe Isaac, ci pe Avraam?” De ce? Fiindca Avraam era iubitor de straini, si pe calatori îi tragea în cortul sau - si iubirea lui de straini spre mai mare osânda a neomeniei bogatului slujeste.

Trimite pe Lazar. Auzind asta, sa ne cutremuram, iubitilor, ca nu cumva, vazând si noi saraci si trecân-du-i cu vederea, sa ni se faca dincolo parasi multi în locul unui singur Lazar.

“Trimite pe Lazar, sa-si întinga vârful degetului în apa si sa îmi racoreasca limba, ca ma chinuiesc mult în vapaia aceasta”. Da, caci “cu masura cu care veti masura, cu aceea vi se va masura” (Matei 7, 2). N-ai dat din farâmituri? N-ai parte de picatura cea de apa.

“Trimite pe Lazar, sa-si întinga vârful degetului în apa si sa îmi racoreasca limba, ca ma chinuiesc mult în vapaia aceasta”. Si ce zice catre el Avraam? “Fiule, ai primit cele bune ale tale în viata ta, si Lazar asijderea cele rele: si acum el se mângâie, iar tu te chinuiesti”.

Nici aici nu a zis: “ai primit cele bune ale tale”, ci: “Ai luat”.

Multa deosebire face adaosul prepozitiei - fiindca, precum a zis de multe ori dragostei voastre, trebuie sa cercetam si silabele, întrucât Domnul spune: “Cercetati Scripturile” (Ioan 5, 39), caci adeseori putem scoate un înteles si dintr-o iota sau o cirta. Iar ca sa te încredintezi ca si adaosul

unei slove poate avea întelesul sau, patriarhul Avraam, despre care vorbeam adineauri, s-a numit mai întâi Avram - si Dumnezeu i-a zis: “Nu va mai fi numele tau Avram, ci Avraam” (Facere 17, 5). A adaugat un a, si l-a facut parinte al multor neamuri, lata, deci, cum adaosul unei slove s-a facut semn de multa noblete. Asadar, sa nu lasi nebagate în seama lucrurile acestea.

Asadar, patriarhul nu a zis: ai primit cele bune ale tale, ci: Ai luat - se spune când este vorba de primirea a ceva datorat, ia aminte la ce spun: ca una este a primi (pur si simplu) , si alta este a primi ceva datorat. “Ai primit cele bune ale tale, si Lazar pe cele rele ale sale”. Iata ca si bogatul a primit cele bune ale sale, si Lazar pe cele rele ale sale. Spun toate acestea avându-i în vedere pe cei pedepsiti aici, nu dincolo, si pe cei ce se desfata aici si dincolo sunt pedepsiti.

Ia aminte, asadar, la ce zic. “Ai primit cele bune ale tale, si Lazar pe cele rele ale sale” - cele datorate. Luati aminte la acest lucru, fiindca acum ajung la tinta: numai - cum se spune - lasati-ma sa-mi tes urzeala, însa nu va tulburati de la început, ci când ma apuc sa spun asa ceva asteptati încheierea.

Vreau sa va fac agera privirea mintii si sa nu va îndeletniciti numai pe deasupra [superficial] cu dumnezeiestile Scripturi, ci sa va pogorâti în adâncul lor - adânc ce nu cunoaste vifor, adânc mai fara de primejdie decât vremea senina. Cu cât vei coborî mai mult, cu atât vei fi mai ferit de primejdie - ca nu este aici navala fara de rânduiala a apelor, ci asezare cu buna rânduiala a întelesurilor. “Ai primit cele bune ale tale, si Lazar pe cele rele ale sale: si acum el este mângâiat, iar tu te chinuiesti”. Insemnat este lucrul pe care-l cercetam acum.

Am zis ca arata primirea a ceva datorat. Si atunci, daca Lazar era drept - precum într-adevar era si precum ne arata sânul lui Avraam, cununa, rasplatile, usurarea, desfatarea, barbatia, rabdarea -, iar bogatul era pacatos si cu totul rau si lipsit de omenie, dedat betiei si dezmierdarii, întinzând ospete sibaritice, traind în atâta nerusinare si dezmat, pentru ce zice patriarhul asa? Ce i se datora lui, om bogat, om dezmatat si neomenos? Ce i se datora? De ce n-a zis Avraam: “Ai primit”, ci: “Ai luat?”

9. Ia aminte la ce s-a zis: i se cuveneau pedepse, i se cuveneau munci, i se cuveneau chinuri. De ce n-a zis: “Ai luat acestea”, încordeaza-ti cugetul, fiindca voi coborî în adâncul noimelor. Dintre toti oamenii care sunt, unii sunt pacatosi, ier altii drepti. la aminte, dar, la deosebirea ce este sf între drepti: unul e drept, iar altul e mai drept; unul este mai mare, iar altul e mai mic; si precum sunt multe stele si soare si luna, asa e si deosebirea dreptilor: “ca alta este slava soarelui, si alta slava lunii, si alta slava stelelor” (I Corinteni 15, 41).

Ca unele sunt mai mari în slava, iar altele mai marunte; si precum sunt trupuri [corpuri] ceresti, asa sunt si trupuri pamântesti; si precum între trupuri unul e trup de cerb, altul de câine, altul de leu, altul de vipera, altul de alta fiara, asa si între pacate sunt deosebiri. Deci, între oameni unii sunt drepti, iar altii pacatosi; dar si între drepti este deosebire multa, si între pacatosi este deosebire multa si fara margini. Ci ia aminte: chiar de ar fi cineva drept, si de o mie de ori drept, si ar fi urcat chiar pâna la culmea faptei bune, încât sa scape de pacate, nu poate fi curat de întinaciune, de-ar fi de o mie de ori drept - fiindca om este. Ca “cine se poate lauda ca are inima curata? Sau cine va cuteza a zice ca este curat de pacate?” (Pilde 20, 9).

De aceea ni s-a si poruncit sa zicem în rugaciunea noastra: si ne iarta noua gresalele noastre, ca prin întrebuintarea statornica a rugaciunii acesteia sa ne amintim ca dincolo ne pasc pedepse pentru vinile noastre. De altfel, Pavel apostolul, vasul alegerii, templul lui Dumnezeu, gura lui Hristos, alauta Duhului, dascalul lumii, cel care a înconjurat pamântul si marea, care a smuls spinii pacatelor, care a semanat semintele cucerniciei, cel mai puternic decât împaratii, mai înstarit decât bogatii, mai tare decât ostasii, mai filosof decât filosofii, mai bine graitor decât ritorii, cel care neavând nimic câstigase toate, cel ce prin umbra sa strica moartea, cel ce prin hainele sale gonea bolile, cel ce în mare a ridicat semn de biruinta, cel rapit pâna la al treilea cer, cel ce a intrat în rai, cel ce a propovaduit pe Hristos ca Dumnezeu - ei bine, acesta zice: “Cu nimic nu ma stiu vinovat: ci nu întru aceasta m-am îndreptat” (I Corinteni, 4, 4).

Cel ce agonisise atât de multa si de aleasa multime a faptelor bune zice: “Iar Cela ce ma judeca pe mine, Domnul este”. (I Corinteni 4, 4).

Asadar, “cine se va lauda ca are inima curata, sau cine va cuteza sa spuna ca este curat de pacate?” Cu neputinta este, dar, a fi vreun om fara de pacat. Ce tot spui tu: “Cutare este drept, este milostiv, este iubitor de saraci”? Dar negresit are si vreun neajuns: fie ocaraste pe nedrept, fie ca se mareste în desert, fie ca altceva de felul acesta face: ca nu pot fi însirate toate.

Unul e milostiv, însa adesea e lipsit de întreaga întelepciune; altul are întreaga întelepciune, dar nu e milostiv: primul e cunoscut pentru acea fapta buna, iar cel de-al doilea pentru cealalta. Sa zicem ca e cineva drept, si de mai multe ori drept, si are toate bunatatile: daca s-a trufit din pricina dreptatii lui, trufia i-a stricat toata dreptatea. Fariseul nu era drept, postind de doua ori în saptamâna? Si ce zice? “Nu sunt ca ceilalti oameni, rapitori si nedrepti” (Luca 18, 11). Si de multe ori omul cade în trufie fiindca se simte cu constiinta curata, încât vatamarea pe care nu i-a putut-o pricinui pacatul i-o pricinuieste trufia.

Nu poate fi vreun om cu totul drept, asa încât sa fie curat de pacat; si iarasi, nu este om care sa fie asa rau încât sa n-aiba vreun bine cât de mic în sine. De pilda: cutare e rapitor si lacom si pierzator, dar uneori da milostenie, dar uneori e cu întreaga întelepciune, dar uneori graieste cuvânt de folos, dar uneori ajuta cuiva, dar uneori plânge, dar uneori se întristeaza pentru pacate. Deci, nu e drept fara de pacat, nici pacatos pustiu cu totul de orice lucru bun.

Cine-i mai rau decât Ahav? El facuse rapire si ucidere; si totusi, pentru ca i-a parut rau de pacatul sau, Dumnezeu a grait catre Ilie: “Vezi cum s-a umilit Ahav de catre fata Mea? (III Imparati 21, 29), vezi în ce adânc de rautati s-a mai aflat si putin bine?” Cine-i mai decazut ca Iuda tradatorul, robul iubirii de arginti? Ci totusi, si acesta a facut un mic lucru bun dupa fapta lui cea grozava; ca zice: “Am pacatuit, vânzând sânge nevinovat” (Matei 27, 4).

Deci, precum ziceam: nu e din fire rautatea, ca sa n-aiba loc fapta buna. Oaia nu se poate salbatici nicicând, caci are blândetea în fire; lupul nu se poate îmblânzi nicicând, caci are salbaticia în fire. Asadar, legile firii nu sunt calcate, nici clatinate, ci neschimbate dainuie. Cu mine însa nu-i asa, ci salbatic ma fac când vreau si blând daca voiesc: ca nu-s legat prin fire, ci sunt cinstit cu slobozenia alegerii. Deci, cum am zis, nu este nimeni asa de bun încât sa n-aiba vreo mica întinaciune, nici asa rau încât sa n-aiba si vreun lucru bun cât de mic.

Prin urmare, dat fiind ca este rasplatire pentru toate, chiar daca face bine vreun ucigas sau viclean sau rapitor, negresit are parte de plata pentru acel bine si nu ramâne binele nerasplatit pentru relele pe care le-a facut. Si iarasi: de va fi facut cineva nenumarate lucruri bune, dar si vreun lucru rau, rasplatirea pentru acel rau va veni fara îndoiala. Tine minte cuvintele acestea, pastreaza-le cu tarie si neclintire în mintea ta. Nu este vreun om bun fara de pacat, nici vreun om rau fara vreo urma de dreptate.

Spun iar si iar aceleasi lucruri ca sa le înradacinez, ca sa le sadesc, ca sa le pun în adâncul sufletului vostru: ca diavolul va arunca oarecare griji în suflet, voind sa rataceasca mintea voastra si sa stearga din ea cele spuse de mine. Drept aceea le aduc pâna în adânc, ca de le vei pazi aici bine, nici dupa ce vei pleca nu ai sa le poti pierde.

Ca fac si cu dragostea voastra ca si cum as pune aur în punga, i-as strânge acesteia baierile si as pecetlui-o, ca sa nu ma poata jefui furul nici când lipsesc, învatându-va mereu strâng baierile cugetului vostru, îl pecetluiesc si îl feresc de primejdie, ca sa nu slabeasca din nepasare, ci, pazindu-l, prin seninatatea de aici tin la departare tulburarea cea dinafara. Deci, nu spun toate câte le spun din dragoste de multa vorbire, ci din grija si dragoste parinteasca si din dorinta dascalului ca spusele lui sa nu se prapadeasca în van: ca a spune acestea “mie nu-mi este cu lene, iar voua va e de folos” (Filipeni 3, 1). Sa va învat vreau, nu sa arat ce destept sunt eu.

Asadar, nu este drept fara de pacat, s’i nu e pacatos care sa n-aiba ceva bun; si dat fiind ca atât pentru pacat cât si pentru bine este rasplata, ia aminte ce se întâmpla: pacatosul primeste rasplata cuvenita celor bune ale lui, daca are vreun cât de mic lucru bun, si dreptul primeste pedeapsa cuvenita pacatului sau, daca a facut vreun cât de mic lucru rau. Ei bine, ce se întâmpla, si ce face Dumnezeu? A rânduit necazuri ca rasplata pentru pacat în viata de acum si în veacul cel viitor.

Asadar, daca este cineva drept si face vreun lucru urât si sufera necaz si este dat pedepsei, sa nu te tulburi, ci sa te gândesti si sa îti spui în sinea ta: “Dreptul acesta a facut vreodata un mic rau, si îsi primeste aici rasplata, ca dincolo sa nu mai fie pedepsit”. Asemenea: de vezi vreun pacatos rapitor, lacom, savârsitor a mii de rele, si totusi o duce bine, sa te gândesti ca a facut cândva vreun lucru bun si îsi primeste aici cele bune ale sale, ca rasplata dincolo sa nu ceara. Astfel, daca este cineva drept si pateste vreun necaz, prin aceasta îsi primeste aici rasplata, ca sa lepede aici pacatul si sa plece curat dincolo; si daca este pacatos, plin de rautati si bolnav de nenumarate boli duhovnicesti, rapitor si lacom, se bucura aici de bunastare ca rasplata dincolo sa nu ceara.

Întâmplându-se deci ca Lazar sa aiba ceva pacate, iar bogatul sa aiba si ceva bun, Avraam zice: “Aici n-ai ce sa mai astepti: ai primit cele bune ale tale dincolo, precum si Lazar pe cele rele ale sale”. Si ca sa înveti ca nu în desert zic acestea, ci asa este, zice: Ai primit cele bune ale tale. “Care?”

Ai facut vreun lucru bun? Ai primit bogatia, sanatatea, desfatarea, stapânirea, cinstea; nimic nu ti se mai datoreaza: ai primit cele bune ale tale. Si atunci, ce? Lazar pacat nu a facut? Ba da, si Lazar avea cele rele ale sale. “Când tu ai primit cele bune ale tale, atunci si Lazar cele rele ale sale; de aceea, acum el este mângâiat, iar tu te chinui”. Asa încât când vezi un drept ca este pedepsit aici, ferice ste-l si zi: “Dreptul acesta fie ca avea pacat si a primit plata pentru el si pleaca dincolo curat, fie ca este pedepsit mai mult decât masura pacatelor sale si i se socoate lui

adaos de dreptate”. Ca dincolo se face socoteala si-i zice Dumnezeu dreptului: “Ai din ce este al Meu atât”, îi încredinteaza, sa zicem, zece oboli si îi pune cei zece oboli la socoteala.

“Si daca cheltuiesti saizeci de oboli”, îi zice Dumnezeu, “zece oboli ti-i socotesc pentru pacat, iar cincizeci întru dreptate”. Iar ca sa înveti ca restul întru dreptate i se socoteste, “Iov era drept, fara de prihana, adevarat, cinstitor de Dumnezeu si se ferea de tot lucrul rau” (Iov 1, 1); si a fost pedepsit trupul lui aici, ca dincolo sa fie îndreptatit a cere rasplati - ca ce zice Dumnezeu catre el? “Au ma faci pe Mine vinovat ca sa te arati pe tine drept?” (Iov 40, 3).

Aceeasi rabdare ca si dreptii aratând, dar, si barbatie de aceeasi vârtute cu buna lor petrecere, sa primim ca plata bunatatile cele gatite sfintilor, celor ce îl iubesc pe Dumnezeu - de care fie ca noi toti sa avem parte, cu harul si cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, a Caruia este slava si puterea în vecii vecilor. Amin.

33 Sibaritii, locuitorii anticei cetati Sibaris din sudul Italiei, erau vestiti pentru viata lor de lux si de placeri.

35 în opera sfântului Ioan aflam de mai multe ori analogia dinti pacatos si stejar; în Omilia a opta despre pocainta, spre exemplu, el spune: “Stejar e curva, pom fara roada, care-si da ghinda spre mâncare porcilor necuvântatori”.

36 Credem ca sfântul Ioan vorbeste despre deosebirea dintre bogatia adevarata si cea mincinoasa, dintre saracia adevarata si cea parelnica.

37 Verbul denota o întoarcere la starea amorfa, careia îi urmeaza o refacere, o remodelare. Sfântul Ioan ofera în Omilia 25 la Facere (paragraful 6), cu privire la acelasi eveniment al potopului, analogia refacerii unui vas metalic coclit, pe care mesterul priceput îl retopeste, înlatura cocleala si îl remodeleaza, redându-i vechea frumusete.

Cuvantul VII

din “Omilii la parabola despre saracul Lazar si bogatul nemilostiv”
Editura Sophia, Bucuresti, 2002

Catre cei ce pleaca la alergarile de cai,
si la cuvântul Evangheliei:
“Intrati prin usa cea strâmta,
ca larga este usa si lata calea ce duce la pierzare,
si multi sunt cei ce intra printr-însa”,
si sfârsitul tâlcuirii la bogat si Lazar

1. Voiesc sa va dau iarasi din învatatura cea obisnuita si sa va pun înainte trapeza [masa] cea duhovniceasca, dar ma codesc si îmi vine greu, vazând ca nu ati tras nici un folos din învatatura pe care ati primit-o fara încetare. Nici plugarul, daca însamânteaza din belsug sânurile

pamântului si nu primeste roada vrednica de ostenelile sale, nu se mai apuca de plugarit cu aceeasi râvna, fiindca nadejdea secerisului usureaza povara ostenelilor.

Si eu as rabda cu usurinta multa osteneala de a va învata, de as vedea ca din îndemnul meu iese ceva spre folosul vostru. Acum însa vad ca dupa atâtea îndemnuri, dupa atâtea povete si certari (ca nu am contenit a va aduce aminte de Judecata cea înfricosata, si de pedepsele din care nu este scapare, si de focul nestins, si de viermele cel fara de sfârsit), unii dintre ascultatori (ca nu va osândesc pe toti, sa nu fie), uitând de toate cele auzite, se dedau iar la priveala [spectacolul] cea sataniceasca a alergarilor de cai.

Ei bine, daca vad ca nu trag nici un folos, ci nu fac decât sa urmeze un obicei si bat din palme când vorbesc, aratându-mi ca primesc cu placere cele spuse de catre mine, dupa care fug iarasi la alergarile de cai, înca mai tare batând din palme pentru vizitii si dovedind o nebunie fara frâu, cu multa încordare dând fuga împreuna si adeseori certându-se între ei si zicând ca "iata, cutare din cai n-a alergat cum trebuie, iar celalalt a cazut fiindca a fost împiedicat", si unul tine partea cutarui vizitiu, iar altul altuia; daca vad ca nu-i nici vorba ca ei sa mai poarte în a lor minte ori sa mai pomeneasca spusele mele ori tainele cele duhovnicesti si înfricosate care se savârsesc aici, ci ca niste robiti de cursele diavolului facându-se, stau acolo câtu-i ziua de mare, dedându-se privelii celei satanicesti, spre râs si iudeilor, si elinilor, si tuturor voitorilor de a batjocori crestinatatea, cu ce nadejde sa mai purcedem la aceleasi osteneli si sa le dam învatatura cea duhovniceasca?

Asadar, cine, de-ar fi el chiar de piatra, de-ar fi chiar lipsit de simtire, va putea suferi acestea fara a se îndurera? Cu atât mai mult eu, care sârguiesc sa arat dragoste de parinte catre voi toti! Ca nu ma întristeaza doar ca îmi faceti osteneala nefolositoare, ci cu mult mai mult ma raneste atunci când ma gândesc ca cei ce fac unele ca acestea mai grea osânda îsi lucreaza. Ca eu astept plata a ostenelilor de la Stapânul, ca unul ce am facut din partea mea tot ce îmi sta în putinta si am dat argintul la schimbatorii de bani (Matei 25, 27) si am împartit talantul cel încredintat mie si n-am lasat deoparte nimic din cele care tin de mine; iar cei ce au primit acesti arginti duhovnicesti ce dezvinovatire vor avea, spune-mi, ce iertare, când nu li se vor cere numai acestia, ci si câstigul de pe urma lor?

Cu ce ochi se vor uita la Judecatorul? Cum vor îndura Ziua cea înfricosata, pedepsele cele nesuferite? Fiindca nu vor putea sa puna ca pricina nestiinta, întrucât eu în fiecare zi învat, povatuiesc, îndemn, arat cât de pierzatoare e amagirea, cât de mare e vatamarea, viclesugul praznuirii satanicesti - si nici asa nu am putut ajunge la inima lor. Si ce spun eu de Ziua cea înfricosata? Deocamdata sa cercetam cum sta treaba cu cele de aici. Spune-mi, cum vor putea cei care s-au împartasit de priveala aceea sataniceasca sa vina aici cu îndraznire, când constiinta li se rascoala si striga împotriva lor cu mare glas?

Sau nu aud acestia pe marele Pavel, dascalul lumii, graind: "Ce împreunare are lumina cu întunericul, sau ce parte este credinciosului cu cel necredincios?" (II Corinteni 6, 14-15)

Ca de câta osânda nu este vrednica aceasta fapta, când credinciosul, dupa ce s-a bucurat de cele savârsite aici - si de rugaciuni, si de înfricosate taine, si de învatatura duhovniceasca - dupa

slujba de aici pleaca sa sada la priveala aceea sataniceasca împreuna cu cel necredincios, cu cel ce rataceste în întunericul pagânatatii - el, cel stralucit cu lumina soarelui dreptatii!

Cum, spune-mi, cum vom mai putea sa astupam gura elinilor, gura iudeilor? Cum vom putea sa îi aducem în Biserica, si cum îi vom îndupleca sa treaca de partea bunei credinte, de vreme ce ei vad pe cei din tabara noastra la privelile acelea pierzatoare si pline de toata vatamarea? Ca pentru ce, spune-mi, dupa ce vii aici, si îti curatesti gândul, si îti aduci cugetul la trezvie si umilinta, iarasi te spurci întorcându-te acolo? Sau nu auzi pe înteleptul care zice: “Când unul zideste si altul strica, ce folos fac, fara numai se ostenesc?” (Sirah 34, 25) - precum se face si acum.

Fiindca atunci când cele zidite aici de noi prin neîncetata învatatura si povatuirea aceasta duhovniceasca le vei surpa pe toate si le vei doborî la pamânt, ca sa zic asa, prin plecarea ta cea grabita, ce folos ca eu s-o iau de la început cu zidirea, si voi, iarasi, cu darâmarea?

Câta lipsa de minte si nebunie nu dovedeste acest lucru? Caci, spune-mi, daca ai fi vazut pe cineva facând aceasta cu zidirile cele ce cad sub simturi, care se fac din piatra, nu de nebun l-ai fi tinut, de om care degeaba se cazneste si prapadeste toate ale sale pe lucruri fara nici o trebuinta? La fel sa socotesti si cu privire la zidirea cea duhovniceasca, si aceeasi parere sa o ai.

Ca iata, eu, fiindca spre asta am fost rânduit de catre harul lui Dumnezeu, în fiecare zi am ridicat la înaltime aceasta zidire duhovniceasca si am sârguit a va aduce la învatatura faptei bune; iar dintre cei ce se aduna aici unii, prin lenevia lor cea negraita, darâma cu mâinile lor aproape într-o clipa zidirea cea înaltata cu multa osteneala, mie pricinuindu-mi prin asta multa întristare, iar lorusi - cea mai mare pierzare si pedeapsa nesuferita.

2. Poate ca v-am certat prea tare: si daca e sa socotim dupa dragostea ce v-o port, într-adevar v-am certat prea tare; dar daca e sa socotim dupa marimea greselii voastre gândesc ca nu v-am certat nici cât se cuvenea. Ci totusi, dat fiind ca se cuvine a tinde mâna si celor cazuti, a arata bunavointa parinteasca si celor atât de usuratici, nu le închidem usa mântuirii în ciuda usuratatii lor de mai înainte -numai de vor voi sa nu mai cada iarasi într-aceleasi, ci sa nu mearga mai departe cu usuratatea si sa-si puna opreliste în privinta mersului la alergarile de cai si a toata priveala sataniceasca de acest fel.

Ca avem Stapân Iubitor de oameni si Blând si Purtator de grija, Care, întrucât stie neputinta firii noastre, atunci când cadem într-un pacat oarecare doborâti fiind de usuratatea noastra, un singur lucru cauta de la noi - sa nu deznadajduim, ci sa parasim pacatul si sa grabim a ne marturisi. Si de vom face asta, grabnica iertare ne vesteste, ca Însusi a zis: “Au doara cel ce cade nu se scoala, sau cel ce se abate nu se întoarce?” (Ieremia 8, 4).

Deci, cunoscând acestea, sa nu dispretuim atâta iubire de oameni a Stapânului, ci sa învingem obiceiul vatamator si sa nu umblam pe usa cea larga si calea cea lata, precum ati auzit astazi pe Stapânul Cel de obste al tuturor ca îndeamna si zice: “Intrati prin usa cea strâmta, ca larga este usa si lata calea ce duce la pierzare, si multi sunt cei ce intra printr-însa” (Matei 7, 13).

Auzind de “usa larga” si “cale lata”, nu te lasa înselat de asemenea început si nu cata ca multi intra pe aceasta cale, ci gândeste-te ca strâmt e sfârsitul ei. Si gândeste-te cu pricepere ca nu

despre o usa simtita este vorba, nici despre o cale obisnuita, ci despre întreaga noastra viata, si îndemnul este privitor la fapta buna si rautate.

Tocmai de aceea si începe prin cuvintele: “Intrati prin usa cea strâmta”, numind astfel usa faptei bune. Dupa ce spune asta, ne si arata pricina pentru care face acest îndemn: “ca desi este strâmta si cu multa osteneala se intra pe ea, de va veti osteni putin la multa largime veti iesi, în stare sa va dea multa usurare. Deci, nu va uitati ca este strâmta usa, nici sa va tulbure începutul, nici sa va faca lenesi strâmtimea intrarii: ca usa cea larga si calea cea lata duc la pierzare”.

De aceea multi, înselati fiind de început si de intrare, si neprevazând nimic din cele viitoare, s-au dat pieirii. De aceea zice Mântuitorul ca “larga este usa si lata calea ce duce la pierzare, si multi sunt cei ce intra printr-însa”. Si bine a numit “usa larga” si “cale lata” usa si calea ce duce la pierzare: ca cei care grabesc a merge la alergarile de cai si la celelalte priveli [spectacole] satanicesti, care nu se îngrijesc de întreaga întelepciune, care nu pun nici un pret pe fapta buna, care vor sa traiasca în dezmat, care se dedau dezmierdarii si lacomiei pântecelui, care în fiecare zi sunt rosi de nebuneasca si turbata pofta de averi si sunt împatimiti de lucrurile vietii de acum, acestia umbla prin usa cea larga si calea cea lata; dar dupa ce înainteaza mult si îsi aduna poveri multe de pacate, ajung vlaguiti la capatul drumului, nu mai pot sa înainteze, împiedicati fiind de strâmtimea caii, neputând trece din pricina poverii grele de pacate - drept care cad neaparat chiar în prapastia pierzarii.

Spune-mi, dar, ce folos e a merge putina vreme pe calea cea lata doar pentru a ajunge mai apoi în vesnica pierzare, si a te desfata în vis, ca sa zic asa, iar în fapt a fi pedepsit? Ca precum un vis de o singura noapte, asa este întreaga viata de acum fata de pedeapsa si rasplatirea care ne va primi pe noi: ca nu s-a scris Scriptura asa, doar ca sa avem ce citi.

Prin lucrarea harului Duhului, cuvintele Domnului au fost predanisite în scris pentru ca noi, primind din Scriptura leacuri puternice a preîntâmpina lucrarea patimilor asupra noastra, sa putem scapa de pedeapsa care ne paste.

De aceea si atunci, punând pe ranile noastre leacuri potrivite, Stapânul Hristos a grait în chip de îndemn: “Intrati prin usa cea strâmta”.

“Strâmta” a numit-o nu fiindca e din fire strâmta, ci întrucât cugetul nostru, tinzând mai mult spre lenevie, o socoate strâmta. Nu a numit-o “strâmta” ca sa ne departeze de ea, ci ca, fugind de largimea celeilalte si cunoscându-o pe fiecare dupa sfârsitul ei, sa o alegem pe cea strâmta.

3. Dar ca sa fie cuvântul lesne de priceput pentru toti, hai, daca vreti, sa ne uitam la cei ce au intrat pe usa cea larga si au umblat pe calea cea lata, si sa vedem de ce sfârsit au avut parte; sa ne uitam si la cei ce au intrat pe usa cea strâmta si au umblat pe calea cea necajita, si sa cunoastem de ce bunatati au avut parte. Asadar, dupa ce v-am înfatisat pe unul din cei ce au intrat prin aceasta usa larga si pe unul din cei ce au umblat pe calea cea strâmta si necajita, sa aratam adevarul celor spuse de Domnul, folosindu-ne iarasi de aceeasi pilda a Lui.

Ei bine, cine este cel ce a intrat pe usa cea larga si a umblat pe calea cea lata? Ca se cuvine mai întâi a arata cine este acesta si ce lungime din drum a umblat întru largime, dupa care va voi face

deslusit la ce sfârsit a ajuns. Si stiu ca, destepti fiind, ati priceput despre ce este vorba; totusi, trebuie sa o spunem si noi.

Amintiti-va de bogatul acela care în fiecare zi se îmbraca în porfira si vison, si dadea ospete stralucite, si hranea paraziti si lingai, si facea risipa de vin, si se ghiftuia în fiecare zi, si se deda la multa dezmierdare, si intrase pe usa cea larga, si se afla neîncetat în placere si veselie lumeasca, fiindca toate bunatatile îi curgeau gârla: slugi grijulii, placere negraita, sanatate trupeasca, averi, cinste înaintea multimii, laudele lingailor si deocamdata nici o întristare.

Si - ceea ce este mai mare lucru - în atâta betie si îmbuibare petrecând, nu numai ca se bucura de sanatate trupeasca si traia fara nici o grija, ci si pe saracul Lazar, care zacea la usa plin de bube, înconjurat si lins de câini, ros de foame, fara de mila îl trecea cu vederea, fara a-i face parte nici macar din farâmiturile de la masa lui.

Astfel, dupa ce intrase pe usa cea larga, mergea pe calea cea lata - pe calea dezmierdarii, a dezmatului, a râsului, a placerilor, a îmbuibarii, a betiei, a risipei de bani, a hainelor moi. Si multa vreme, în tot rastimpul vietii pamântesti, a mers pe calea cea lata fara a cunoaste vreo întristare, ci totdeauna cu vânt prielnic; si cum mergea totdeauna pe calea cea lata, alerga fara nici o teama.

Nicaieri stânci, nicaieri râpe, nicaieri colti de piatra ascunsi sub apa, nicaieri sfarâmare de corabie, nicaieri întorsatura nefericita a sortii, ci, umblând totdeauna pe cale neteda si batuta, trecea în goana prin viata de acum, în fiecare zi fiind potopit de valurile rautatii fara sa simta; în fiecare zi sfâsiat de pofte necuviincioase, si mai vârtos desfatându-se; totdeauna împresurat de neînfrânare, de îmbuibare, de nebuneasca sete dupa bani, dar nesimtind nici una din aceste grozavii, nici fiind în stare sa prevada sfârsitul caii sale, ci, multumindu-se doar cu placerea clipei, nu se gândea nicicum la muncile fara de sfârsit, ci mergea pe calea cea lata ca vrajit, ca sa zic asa, alergând spre prapastie fara a pricepe, din multa sa betie, acest lucru.

Ca propasirea în toate cele lumesti, înabusindu-i gândirea, îi întuneca ochiul cugetului, încât umbla ca un orb, mergând fara sa stie încotro.

Ba poate nici nu se mai gândea ca are fire omeneasca, vazând ca întru nimic nu sufera nevoie: întrucât nu numai ca se desfata, ci se si îmbogatea; nu numai ca se îmbogatea, ci si de sanatate trupeasca se bucura; nu numai ca se bucura de sanatate trupeasca, ci era si slujit; si nu numai ca se bucura de slujire multa, ci, vazând ca toate bunatatile îi curg gârla, petrecea în placere necurmata. Vedeti, iubitilor, de câta odihna se bucura cel ce intrase pe usa larga si mergea mereu pe calea cea lata?

Dar nimeni dintre cei ce aud acestea sa nu îl fericeasca mai înainte de sfârsitul lui, ci sa astepte deznodamântul lucrurilor, si atunci sa judece.

Sa luam acum seama, daca vreti, si la cel ce intrase pe usa cea strâmta si mergea pe calea cea necajita, iar dupa ce vom fi vazut sfârsitul fiecaruia, vom judeca dupa cuviinta cu privire la fiecare.

Si pe cine altcineva putem înfatisa acum decât pe Lazar, cel ce zacea la usa bogatului si era strâmtorat de bubele acelea si vedea limbile câinilor cum se ating de ranile lui, fara a putea nici sa îi alunge? Ca precum bogatul, intrând prin usa cea larga, mergea pe calea cea lata, asa si fericitul acesta (îl numesc fericit pentru ca a ales sa intre pe usa strâmta) a intrat prin usa cea strâmta, care întru toate era potrivnica celeilalte.

Precum bogatul mereu se rasfata, asa si Lazar mereu se lupta cu foamea. Bogatul se bucura de placeri si sanatatea trupeasca si avutii banesti, irosindu-se în îmbuibare si betie; Lazar, strâmtorat, pe lânga foamete, de cea mai groaznica saracie, de boala necurmata si bube nesuferite, nici în hrana trebuincioasa nu era îndestulat, ci dorea farâmiturile de la masa bogatului, si nici de acelea nu era învrednicit.

4. Vezi cum acesta, dupa ce intrase pe usa cea strâmta, umbla necontenit pe calea cea necajita?

Vezi cum celalalt intrase prin usa cea larga si calatorea pe calea cea lata? Dar sa luam seama ce sfârsit a avut fiecare, si cum bogatul a sfârsit la strâmtoare, iar Lazar - la largime si veselie multa: ca aflând acestea cu de-amanuntul, sa nu urmam în tot chipul calea cea lata, nici sa ne sârguim a intra prin usa cea larga, ci sa cautam usa cea strâmta si sa umblam pe calea cea necajita, ca sa putem ajunge la sfârsit bun si plin de odihna.

Ca iata ce zice Domnul ca s-a întâmplat, dupa ce au murit amândoi, cu cel ce mersese mai înainte pe calea cea necajita: “Si a fost ca a murit saracul, si a fost dus de îngeri în sânul lui Avraam”.

Putem crede ca îngerii l-au luat cu alai, înconjurându-l si deschizându-i calea, si l-au asezat în loc de odihna, dupa multele lui necazuri si dupa calatoria lui pamânteasca cea întru strâmtorare. Vazut-ai cât de largi se arata la urma usa cea strâmta si calea cea necajita? Mai uita-te si ce sfârsit pierzator are calea cea lata: “A murit si bogatul, si a fost îngropat”.

Nimeni nu i-a deschis calea, nimeni nu l-a însotit, nimeni nu l-a calauzit ca pe Lazar, caci bucurându-se de toate bunatatile si având multi însotitori (adica slujitorii, parazitii si lingaii) în calea cea lata, atunci când a ajuns la sfârsitul ei a ramas gol si lipsit de toate dupa acele multe mângâieri sau, mai bine zis, dupa acea scurta odihna si bunastare - ca orice viata pamânteasca scurta este fata de veacul cel ce va sa fie. Asadar, dupa scurta odihna de care s-a bucurat umblând pe calea cea lata, l-a primit pe el locul strâmtorarii si al necazului.

Si Lazar se odihnea în sanurile patriarhului, primind rasplatile pentru ostenelile si restristea cea multa de pe pamânt, dupa foamete si bube si zacerea la usa bogatului, împartasindu-se de odihna cea negraita si cu neputinta de tâlcuit în cuvinte, în vreme ce bogatul, dupa rasfatul si odihna si îmbuibarea cea multa si betia de pe pamânt, a ajuns în pedeapsa aceea unde nu este mângâiere si se chinuia în vapaie. Si ca sa învete amândoi cu lucrul unul folosul caii strâmte, iar celalalt vatamarea si pierzarea celei late, se vad unul pe celalalt de la o mare departare.

Si asculta cum: “Si în iad ridicându-si ochii sai”, zice Domnul, “fiind în munci, vede pe Avraam de departe si pe Lazar în sanurile lui”. Mie îmi pare ca vazând aceasta întorsatura neasteptata a lucrurilor, si ca cel zacea la usa lui, lasat sa fie lins de câini, se bucura de atâta îndraznire si

petrece în sanurile patriarhului, în vreme ce el era acoperit de atâta rusine, înca si ars de foc, mai apriga durere simtea.

Vazând, dar, ca se întorsese roata si el, dupa ce se veselise, ca sa zic asa, în vis si umbra, rabda acum pedeapsa cea nesuferita si, dupa calea cea lata si usa cea larga, a sfârsit în atâta strâmtorare, iar cu Lazar stând lucrurile tocmai dimpotriva, ca Lazar, pentru rabdarea de aici, se bucura de bunatatile acelea negraite: vazând acestea, zic, bogatul era descumpanit si, cunoscând prin cercare înselarea pe care o suferise alegând mereu calea lata, se roaga de patriarh si rosteste plângator cuvinte menite a stârni mila.

El, care mai înainte vreme nici nu îl lua în seama pe Lazar, nici macar nu voia sa se uite la saracul care zacea la usa, ci se si îngretosa de el din pricina putorii bubelor si a moliciunii sale, în care pururea petrecea rasfatându-se - ei bine, el roaga acum pe patriarh si zice: “Parinte Avraame, miluieste-ma si trimite pe Lazar ca sa întinga vârful degetului în apa si sa îmi racoreasca limba, ca ma chinuiesc în vapaia aceasta”.

Cuvintele acestea ar fi putut altminteri sa stârneasca mila, însa acum nu i-au adus nici un folos, fiindca marturisirea n-a fost la buna vreme si ruga n-a venit la timpul potrivit.

“Trimite”, zice, “pe Lazar, saracul acela de care ma îngretosam, caruia nici din farâmituri nu îi dadeam: acuma am nevoie de el, si caut degetul acela pe care îl lingeau câinii”.

Vazut-ai cum l-a smerit pedeapsa?

Vazut-ai la ce sfârsit strâmtorat a dus calea cea lata? Si nu îl roaga bogatul pe Lazar, ci pe patriarh. Fireste, fiindca spre Lazar nici sa se uite nu îndraznea - caci se gândea, îmi pare, la neomenia sa si, socotind câta nemilostivire îi aratase aceluia, banuia ca nici de raspuns nu-l va învrednici.

Tocmai de aceea nu se roaga de el, ci de patriarh; dar nici asa n-a câstigat nimic, iata ce înseamna sa nu faci la buna vreme ceea ce se cuvine si sa pierzi rastimpul acestei vieti, pe care iubirea de oameni a lui Dumnezeu ni l-a dat pentru lucrarea mântuirii noastre.

Ca ce diamant nu ar fi înmuiat cuvintele bogatului, pe cine nu ar fi plecat spre mila si împreuna-patimire? Si totusi, patriarhul nu a încuviintat cererea lui, ci de raspuns l-a învrednicit, însa i-a aratat ca singur si-a pricinuit necazurile în care se afla - caci iata ce-i graieste: “Fiule, aminteste-ti ca ai primit cele bune ale tale în viata ta, si Lazar asijderea cele rele: iar acum el se mângâie, iar tu te chinuiesti. Si peste toate acestea, între noi si voi prapastie mare s-a întarit, ca cei ce vor voi sa treaca de aici catre voi sa nu poata, nici cei de acolo la noi sa treaca”.

Înfricosate sunt cuvintele acestea, si miscatoare pentru cei care au minte: caci pentru a-i arata bogatului ca îi este mila, vazându-l cât de mult se chinuieste, dar nu poate face nimic pentru a-l mângâia, îi spune, ca si cum s-ar dezvinovati: “Eu as fi vrut sa îti tind mâna de ajutor, usurându-ti durerile si micsorând grozavia chinurilor, dar singur te-ai lipsit dinainte de alinarea aceasta” -de aceea spune: “Fiule, aminteste-ti”.

Vezi bunatatea patriarhului? Ca îl numeste “fiu”: aceasta însa poate sa arate blândetea lui, dar nici un ajutor nu îi poate aduce bogatului, fiindca singur si-a fost vânzator. “Fiule”, zice patriarhul, “aminteste-ti ca ai primit cele bune ale tale în viata ta”. Gândeste-te la trecut, nu uita de câta dezmierdare te-ai bucurat, de câta odihna, de câta slava lumeasca, nu uita cum ti-ai petrecut toata viata în îmbuibare si betie, socotind ca vei petrece întru ele la nesfârsit si pe acestea socotindu-le a fi singurele bunatati”, i-a raspuns dupa cugetul lui: fiindca neavând nici un gând înalt, nici prevazând relele care aveau sa îl ia în primire, socotea desfatarile pamântesti a fi bunatati.

5. Ca asta are obicei sa zica si acum gloata înnebunita dupa placeri si îmbuibare: “Multe bunatati am capatat”, atunci când vor sa arate cât de mult se desfata. Nu spune, omule, ca “astea sunt bunatatile si gata”, ci gândeste-te ca acestea ne-au fost date de catre Stapânul ca, bucurându-ne de ele cu masura, sa putem trai si sa avem putere a lucra - dar altele sunt bunatatile cele adevarate. Ca nici unele dintre cele pamântesti nu se pot numi bunatati - nici dezmierdarea, nici bogatia, nici hainele de mult pret - ci sunt bunatati doar cu numele. Dar ce zic eu ca sunt bunatati doar cu numele?

Ele ni se fac adesea chiar pricina de pierzare, întrucât nu ne folosim de ele cum se cuvine. Ca bogatia este buna pentru cel ce o are atunci când nu e cheltuita doar pentru dezmierdare, nici pentru betie si pentru placerile cele vatamatoare, ci atunci când stapânul ei, bucurându-se de belsug în chip cumpatat, cele ramase le împarte pântecelor saracilor.

Iar daca cineva se deda rasfatului si celorlalte feluri de dezmat, bogatia nu doar ca nu-i aduce nici un folos, ci îl si surpa în prapastie adânca, precum a patimit si bogatul din pilda, iata de ce îi spune si patriarhul: “Fiule, ai primit cele bune ale tale în viata ta” cele pe care le socoteai a fi adevarate bunatati, pe acelea le-ai primit, “iar Lazar asijderea cele rele”. Asta nu fiindca Lazar le-ar fi socotit rele - sa nu fie! - ci a facut acest adaos potrivindu-se la felul de gândire al bogatului: întrucât el îsi facuse parerea ca bogatia si dezmierdarea si dezmatul si tot rasfatul sunt bunatati, iar saracia si foamea si boala grea le credea rele.

“Asadar”, vrea sa spuna patriarhul, “întrucât aveai aceasta socotinta si aceasta înselata parere, adu-ti aminte ca potrivit judecatii tale tu ai primit “bunatatile” acelea, umblând pe calea cea lata si încapatoare, iar Lazar asijderea a primit cele pe care le credeai rele, intrând prin usa cea strâmta si mergând pe calea cea necajita. Deci, tu nu ai vrut sa vezi decât începutul drumului, iar Lazar a avut în vedere si sfârsitul lui, nelenevindu-se din pricina felului în care a început calea lui: pentru aceasta el se bucura acum de mângâiere, iar tu esti chinuit, si este cea mai mare deosebire între felul cum ati sfârsit”.

Ati vazut din fapte care e capatul caii late si largi, ati aflat ce sfârsit bun a primit pe cel ce a ales usa strâmta si calea cea necajita. Ascultati, dar, si ceea ce este mai înfricosat: “si peste toate acestea, între noi si voi prapastie mare s-a întarit, ca cei ce vor voi sa treaca de aici catre voi sa nu poata, nici cei de acolo la noi sa nu treaca”.

Sa nu trecem cu vederea, -iubitilor, cele zise, ci sa cugetam care este întocmai tâlcul celor zise si sa ne gândim de câta cinste si întâietate se bucura cel ce zacea la poarta, cel trecut cu vederea, cel ce lupta neîncetat cu foamea, cel chinuit de bube, cel lasat în voia câinilor.

Caci cu placere vin a grai mereu despre acestea, ca nimeni dintre cei aflati în boli si foame sa nu se dispretuiasca pe sine cainându-se, ci, cu rabdare si recunostinta suferind toate, de acum înainte sa se hraneasca cu nadejdile cele bune, asteptând acele negraite rasplati ale ostenelilor.

“Si peste toate acesta”.

Ce înseamna: “peste toate acestea”?

Dupa ce a zis bogatului: “Tu ai primit în viata de acum toate câte le credeai bune, si Lazar a primit cele pe care tu le socoteai rele”, adauga acestea pentru a-l învata ca fiecare dintre ei a ajuns la sfârsitul meritat, peste toate cele zise.

“Tu”, spune, “dupa ce te-ai bucurat de cele pe care le socoteai bunatati, la necaz si la strâmtorare si la focul nestins; Lazar, dupa ce s-a luptat toata viata lui cu cele pe care tu le socoteai rele - la odihna si bunatati si la partea dreptilor. Deci, dupa ce fiecare si-a aflat sfârsitul meritat, pe tine usa cea larga si calea cea lata facându-te sa sfârsesti în strâmtorarea aceasta, iar pe acela usa cea strâmta si calea cea necajita ducându-l la odihna, “peste toate acestea între noi si voi prapastie mare s-a întarit”.

Ia seama cum saracul cel bubos (iarasi vorbesc de asta) împreuna cu patriarhul a fost numarat si în ceata dreptilor a fost socotit. “Intre noi”, zice, “si voi”.

Vezi ce soarta a mostenit cela ce cu rabdare si recunostinta a suferit boala si foamea cea apasatoare? Ca “între noi si voi prapastie mare s-a întarit”. “Multa departare e între noi: si nu prapastie oarecare, ci prapastie mare”. Si, cu adevarat, mare e departarea si multa deosebirea între fapta buna si rautate - ca una este larga si lata, cealalta strâmta si necajita; dezmierdarea este larga si lata, saracia si nevoia este strâmta si necajita.

Asadar, precum în aceasta viata potrivnice una alteia sunt caile, si cel care a ales fecioria, care urmeaza întreaga întelepciune, îmbratiseaza neagonisirea si dispretuieste slava desarta umbla pe calea cea strâmta si necajita, iar cel ce sârguieste a umbla pe calea cea larga si lata se deda betiei si dezmierdarii si poftei nebunesti de avutii si dezmatului si privelistilor vatamatoare, între acestia doi fiind mare deosebire: întocmai la fel si în vremea pedepsei si a încununarii mare deosebire este între rasplati - ca “prapastie mare s-a întarit între noi”, adica între drepti, cei îmbunatatiti, cei învredniciti de mostenirea fericita, “si voi”, adica cei ce v-ati irosit în viclenie si rautate.

Si atât de mare este prapastia, “ca cei ce vor voi sa treaca de aici catre voi sa nu poata, nici cei de acolo la noi sa nu treaca”. Vazut-ai ce prapastie mare? Vazut-ai ce raspuns mai apasator decât gheena?

Oare auzind la început câta bunastare avea bogatul si cum era slujit, fiind înconjurat cu cinstiri de toti, si cum se deda dezmierdarii în fiecare zi, nu-l socoteati fericit?

Si iarasi, vazându-l pe sarac zacând la usa, prada acelor cumplite bube, oare nu cainati viata lui? Dar acum, iata, vedem cum lucrurile se sfârsesc tocmai pe dos: bogatul, din dezmierdare si betii,

a ajuns în cuptor, iar Lazar, dupa saracia si foametea cea mai de pe urma, este în sanurile patriarhului! Dar ca sa nu întind prea mult cuvântul, socot ca-i îndeajuns daca închei aici cuvântul de învatatura, rugând dragostea voastra sa nu urmeze usa cea larga, nici calea cea lata, nici sa nu caute odihna în tot chipul, ci, gândindu-va unde duce fiecare din cele doua cai, sa fugiti de cea lata, având în minte ce soarta l-a ajuns pe bogat, si sa urmati usa cea strâmta si calea necajita, ca dupa necazul de aici sa putem ajunge la locul de odihna.

Fugiti, dar, rogu-va, de privelile cele satanicesti si de vatamatorul mers la alergarile de cai: ca pentru cei momiti de diavol, care merg pe calea cea lata, am fost nevoit sa spun acestea, pentru ca ei, înteleptindu-se, sa lase calea aceasta si, umblând pe cea necajita (a faptei bune, vreau sa zic), asemenea lui Lazar sa fie învredniciti sânurilor lui Avraam si, împreuna sloboziti de focul gheenei, sa ne bucuram de bunatatile cele negraite “pe care ochiul nu le-a vazut si urechea nu le-a auzit” (I Corinteni 2, 9), de care fie ca noi toti sa avem parte, cu harul si cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, dimpreuna cu Care a Tatalui si a Sfântului Duh este slava, puterea, cinstea, acum si pururea si în vecii vecilor. Amin.